

ЗМІСТ

НАША ОБКЛАДИНКА

- 1-а сторінка. Доленосні заходи української освіти.
2-а сторінка. Україна та Росія: роль академічної науки для становлення сучасної школи.
3-я сторінка. Передплата! ДП „Преса” інформує.
4-а сторінка. День української освіти в Росії. Фоторепортаж.

Держава і освіта

- Тамара Пушкарьова, Емілія Воронцова, Оксана Войтко.
Школа XXI століття: Київські ініціативи.
Форум Міністрів освіти країн Ради Європи..... 4
Від редакції. Актуальна подія. Точка зору керівників освіти:
Борис Жебровський, Василь Кремень, Віктор Андрущенко..... 5
З'їзд освітян країни: замислюємося, сподіваємося, пропонуємо:
Борис Жебровський. Зроблено чимало, але значно менше, ніж сьогодні потрібно..... 32
Василь Кремень. Філософія людиноцентризму – шлях змін і розвитку..... 33
Віктор Андрущенко. Галасу багато, а віддачі мало..... 34
Олег Єресько. Конкретика замість загальних описів..... 34
Лілія Донська. Педагогічна рефлексія на старті нового навчального року..... 35
Віктор Громовой. Десять „розломів” в українській шкільній освіті..... 36
Лідія Даниленко. Вітчизняна інноваційна політика – не ефективна..... 40
Дмитро Дейкун. Проблеми доступу сільських дітей до освіти..... 41
Світлана Рудаківська. Нариси з приймальної комісії: нові тенденції, зміна пріоритетів..... 44
Валерій Редько. Вивчення іноземних мов: пріоритетні стратегічні напрями..... 46
Анжела Гергель. Вивчення іноземних мов: застереження практика..... 47
Ольга Виговська. Рейтинг-перегук проблем. Час приймати нові стратегічні рішення..... 48
Ольга Виговська, Тетяна Годецька. День української освіти в Росії. НАПН у Москві..... 49

Інноваційна школа

- Олександр Ляшенко. Українська школа на шляху до якісної освіти..... 60
Сучасна сільська школа: як неможливе зробити можливим
Дипломанти конкурсу „Первоцвіт” – всеукраїнського конкурсу обдарованої сільської молоді та її наставників:
Олена Остапчук. Хороший той навчальний заклад, у якого руді (старі) стіни..... 64
Василь Рудницький. Інноваційне середовище розвитку соціальної компетентності та життєтворчості сільської учнівської молоді в умовах школи повного дня..... 78
Іван Гончаренко. Бережемо здоров'я учнів: практичні поради..... 83
Віктор Марченко. Школа – основна ланка збереження і зміцнення здоров'я дитини..... 84
Наталія Рингач. Медичне обслуговування в навчальному закладі: думка керівників..... 89
Від редакції. Діюча мережа шкіл здоров'я в Україні..... 94
Любов Строкатюк. Розвиток творчих здібностей дітей з особливими потребами..... 95

ДИРЕКТОР ШКОЛИ ЛІЦЕЮ ГІМНАЗІЇ

МОН, АПН, ВАК

Всеукраїнський
науково-
практичний
журнал

Свідцтво про державну реєстрацію
Серія КВ № 3826 від 22 листопада 1999 р.
Серія КВ № 3826 від 9 березня 2004 р.

**ФАХОВЕ ВИДАННЯ З ПЕДАГОГІЧНИХ,
ПСИХОЛОГІЧНИХ ТА ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК**

Постанови Президії

ВАК
У К Р А І Н И

№ 5 – 05/4 від 11 квітня 2001 року
№ 1 – 05/1 від 26 січня 2011 року
№ 1 – 05/2 від 23 лютого 2011 року

Головний та науковий
редактор
Ольга ВИГОВСЬКА

Відповідальний редактор
Тетяна ГОДЕЦЬКА

Анотації англійською
Наталія КОЗЛОВСЬКА

Бібліографічна індексація
Наталія ТАРАСОВА

Передвидавнича підготовка
Олексій ВИГОВСЬКИЙ

© О. Виговська, ідея та концепція
© О. Виговський, дизайн та оформлення
© „Директор школи, ліцею, гімназії”, 2011

ЗАСНОВНИКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. М.П. ДРАГОМАНОВА

ВИДАВНИЦТВО
„ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА”

ЦЕНТР СПРИЯННЯ
СУСПІЛЬНОМУ РОЗВИТКУ
ім. МИКОЛИ ПИРОГОВА

Передплатні індекси:
22953
23974

Редакційна рада

Голова **Василь КРЕМЕНЬ**

Віктор **АНДРУЩЕНКО**
Ірина **БАРМАТОВА**
Володимир **БЕХ**
Іван **БЕХ**
Оксана **БЕЛКІНА**
Надія **БІБІК**
Володимир **БОНДАР**
Тетяна **БОРЗЕНКОВА**
Маріана **БОСЕНКО**
Людмила **ВАЩЕНКО**
Ольга **ВИГОВСЬКА**
Микола **ГУЗИК**
Ірина **ГОРЕЦЬКА**
Ольга **ГРИВА**
Петро **ДМИТРЕНКО**
Лілія **ДОНСЬКА**
Олександра **ДУБОГАЙ**
Галина **ЄЛЬНІКОВА**
Валентин **ЗАЙЧУК**
Іван **ЗЯЗЮН**
Людмила **КАЛІНІНА**
Людмила **КАРАМУШКА**
Володимир **ЛУГОВИЙ**
Олександр **ЛЯШЕНКО**
Василь **МАДЗІГОН**
Сергій **МАКСИМЕНКО**
Юрій **МАЛЬОВАНІЙ**
Валентин **МОЛЯКО**
Віктор **ОГНЕВ'ЮК**
Віктор **ОЛІЙНИК**
Іван **ОСАДЧИЙ**
Надія **ОСТРОВЕРХОВА**
Людмила **ПАРАЩЕНКО**
Павла **РОГОВА**
Світлана **РУДАКІВСЬКА**
Олександра **САВЧЕНКО**
Ганна **САЗОНЕНКО**
Василина **ХАЙРУЛІНА**
Наталія **ЧЕПЕЛЕВА**
Олена **ЧИНОК**
Микола **ШКІЛЬ**

Від редакції. Найпростіший спосіб бути здоровими самим і дітям.....	96
Людмила Петко. Навчання дітей іноземної мови стартує у початковій школі. Роздуми щодо проведення контрольних робіт МОНМС України з іноземної мови в ЗНЗ.....	97
Найавторитетніший лідер українства	101
Перший українець у Європі	103
Ювілеї освітянських закладів	
<i>Українському гуманітарному ліцею – 20!</i>	
Про ліцей Київського національного університету імені Тараса Шевченка	107
<i>З першим десятиліттям!</i> Про обласний гуманітарний ліцей для обдарованих дітей із сільської місцевості при Барському гуманітарно-педагогічному коледжі імені Михайла Грушевського	110
<i>Вітаємо!</i>	112

*Журнал рекомендовано до друку Вченою радою
Національного педагогічного університету
ім. М.П. Драгоманова*

(протокол № 10 від 29 червня 2011 р.)

УМОВИ ПУБЛІКАЦІЇ В ЖУРНАЛІ

„Директор школи, ліцею, гімназії”

- Статті мають бути написані спеціально для часопису „Директор школи, ліцею, гімназії” (ніде раніше не друкують і не надіслані до інших видань). Наукові статті повинні відповідати вимогам ВАКУ до наукових праць, а за тематикою – інтересам директорів шкіл та керівників середньої освіти.
- Редакція залишає за собою право скорочувати, редагувати, а також структурувати статті, вносити зміни в їх назву.
- За достовірність фактів, дат, назв і точність цитування несуть відповідальність автори.
- Статті приймаються у вигляді файлів текстового редактора MS Word for Windows електронною поштою або на інших носіях.
- Фотографії подаються в оригінальному вигляді або в електронних графічних форматах tif та jpg.
- Дискети, рукописи, малюнки, фотографії та інші матеріали, надіслані до редакції, не повертаються.
- Стаття має бути підписана всіма авторами і супроводжуватися авторською довідкою (вказати повне ім'я, по батькові та посаду), обов'язково стислими анотаціями укр., рос. та англ. мовами з виокремленням ключових слів також трьома мовами та УДК.
- Авторські статті друкуються мовою оригіналу.

Електронна пошта редакції: director@oldbank.com

Адреса редакції: 03037, м. Київ, вул. Освіти, 6, к. 12.

Наш сайт: <http://director-ua.info>

<http://director.npu.edu.ua>

Повний або частковий передрук матеріалів журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” можливий лише за письмової згоди редакції.

Підписано до друку 19.09.2011 р. Формат 70x100 1/16.

Папір офсетний. 9,5 умов. друк. арк. Наклад 1050.

Віддруковано на ЗАТ „Віпол”. Зам. 11-813

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру:
серія ДК №752 від 27.12.2001 р.

Центр ССР ім. Миколи Пирогова

03037, м. Київ, вул. Освіти, 6

Свідоцтво: ДК №1709 від 9.03.2004 р.

ДЕРЖАВА

І ОСВІТА

Освітні системи країн Європи..... С.4

Замість „вікна в Європу” ми відкрили „двері до всього світу”.

Змінити освіту неможливо, не змінивши роботу з учителем.

В європейські університети ми йдемо не як Попелюшка, а з гордо піднятою головою С.5

Зроблено чимало, але значно менше, ніж сьогодні потрібно С.32

Шкільну освіту тепер дуже важко „склеїти”, хоча можливо, якщо проводити сильну освітню політику С.36

Держава
і освіти

УДК 37.014.25

ШКОЛА ХХІ СТОЛІТТЯ: КИЇВСЬКІ ІНІЦІАТИВИ

ФОРУМ МІНІСТРІВ ОСВІТИ КРАЇН РАДИ ЄВРОПИ

Пропонується узагальнення та аналіз матеріалу, що висвітлює актуальні питання стану розвитку та перспектив освіти в країнах-членах Ради Європи. Окреслюються основні тенденції в освітніх системах країн Європи, звертається увага на створення єдиного європейського освітнього простору.

Визначено пріоритети держав та тенденцій розвитку кожної системи освіти окремо.

Ключові слова: єдиний європейський освітній простір, освітні системи, структура освіти, інновації.

Тамара ПУШКАРЬОВА

Заступник директора
Інституту інноваційних
технологій і змісту освіти
МОНмолодьспорт України

Емілія ВОРОНОВА

Начальник відділу
науково-педагогічних
технологій і проєктів від-
ділення стратегії розвитку
освіти Інституту іннова-
ційних технологій і змісту
освіти

Оксана ВОЙТКО

Науковий співробіт-
ник відділу науково-
педагогічних технологій
і проєктів відділення
стратегії розвитку освіти
Інституту інноваційних
технологій і змісту освіти

22-23 вересня у м. Києві буде проведено Форум Міністрів освіти країн Ради Європи „Школа ХХІ століття. Київські ініціативи”. Форум відбудеться у рамках головування України в комітеті Міністрів Ради Європи.

Основними питаннями, які Рада Європи виносить на форум, є освіта в полікультурному суспільстві, в тому числі боротьба з ксенофобією, виховання в молодого покоління більшої демократичності, толерантності, мобільності, стимулювання вивчення іноземних мов, знання інформаційних технологій, уміння працювати в команді, розділяючи при цьому спільну відповідальність. А також важливим є питання створення єдиного європейського освітнього простору.

На Форумі буде розглянуто питання про створення єдиного простору шкільної та університетської освіти.

За результатами Форуму планується підписання Київського протоколу, в якому будуть визначені основні пріоритети реформування освіти і формування єдиних освітніх стандартів у Європі на майбутні 10-15 років.

Відповідно до визначеної мети проведення Форуму, було здійснено дослідження освітніх систем країн-учасниць Ради Європи.

Директор школи, ліцею, гімназії № 4'2011

Загальна
характеристика
країн – **Олексій
Виговський**

Мета вказаного дослідження: визначення основних тенденцій в освітніх системах країн Європи.

Завдання дослідження:

1. Підбір, узагальнення та аналіз матеріалу, що висвітлює актуальні питання стану розвитку та перспектив освіти у країнах-членах Ради Європи.
2. Переклад, локалізація та адаптація відібраного матеріалу українською мовою
3. Оформлення результатів дослідження у вигляді логічно побудованої структури відповідно до певних контент-одиноць.
4. Визначення пріоритетів держав та тенденцій розвитку кожної системи освіти окремо.
5. Здійснення узагальнення отриманого матеріалу з метою визначення спільних тенденцій та виявлення державних пріоритетів щодо розвитку систем освіти.

При виконанні дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи: добір інформації, переклад і локалізація (адаптація), контент-аналіз, систематизація, узагальнення, структурування тощо.

Знайомимо читачів журналу з деякими результатами дослідження наших авторів, які є найбільш цікавими й корисними, за думкою редакційного колективу, для читачів — освітянських керівників.

Тож в цьому числі журналу представляємо системи освіти Австрії, Азербайджану, Болгарії, Великобританії, Грузії, Данії, Ірландії, Мальти, Польщі, Фінляндії, Франції та Швейцарії.

З іншими знайомитимо наших читачів в наступних числах журналу.

Від редакції

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ: точка зору керівників освіти

Борис ЖЕБРОВСЬКИЙ

Заступник Міністра освіти і науки,
молоді та спорту

Замість „вікна в Європу” ми відкрили „двері до всього світу”*. Сьогодні тисячі українських шкіл мають партнерів майже у півсотні країн. Наші діти перемагають під прапором України на інтелектуальних олімпіадах і турнірах, учителі беруть участь у сотнях міжнародних конференцій.

Нарешті в кінці вересня цього року в Україні зберуться міністри освіти 50-ти країн Європи на Форум „Школа XXI століття. Київські ініціативи”. Нам є що сказати і запропонувати Європі.

В Україні ідуть навчатися студенти з усього світу! 48 тисяч із 131-єї країни. Між іншим, це майже на третину більше, ніж за радянських часів. До дурнів не поїхали б...

До речі, згідно з новими стандартами початкової школи, з 1-го вересня 2012-го року іноземну мову всі українські школярі почнуть вивчати з першого класу. *Європо, бери приклад!*

*Портал osvita.com

Василь КРЕМЕНЬ

Президент Національної академії
педагогічних наук України

Я як міністр освіти і науки впродовж 5 років брав неодноразово участь у різних форумах країн Європи. Це значимі події, тому що на цих нарадах відбувається обмін досвідом різних країн, в даному випадку щодо підготовки вчителя в сучасних умовах.

Будуть висунуті сучасні пропозиції щодо поліпшення цієї роботи. Готується пропозиція щодо підписання київського Протоколу з питань розвитку освіти перш за все щодо підготовки вчителя. Це надзвичайно важливе питання, тому що змінити освіту неможливо, не змінивши роботу з учителем. І в даному випадку я думаю, що Україна внесе свої пропозиції, які збагачені досвідом і пропозиціями інших країн, це допоможе всім більш ґрунтовно вибудувати модель підготовки сучасного вчителя і потім перебудувати практичну діяльність роботи педагогічних університетів. НАПН підготувала разом з Асоціацією ректорів педагогічних університетів свої пропозиції, які будуть використані під час цієї наради.

Віктор АНДРУЩЕНКО

Ректор Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Ми спадкоємці К.Ушинського, В. Сухомлинського, А. Макаренка, М. Пирогова, тому в європейській університети ми ідемо не як Попелюшка, а з гордо піднятою головою. Сьогодні Сухомлинського вивчає весь світ, але як до нього достукатися — це ми маємо їм допомогти. На Форумі ректорів університетів і міністрів ітème мова про підготовку вчителя для об'єднаної Європи XXI ст., яка перехоплює цивілізаційну ініціативу від США, де надто розгорнулися катаклізми.

На нашому Форумі ми прийємо звернення до президентів, урядів на підтримку вчителя, педагогічної освіти, того, що ми називаємо мораллю. Сьогодні світ став іншим, прагматичнішим. Але освіта має виконати свою місію. Я вважаю, що ми дамо багато корисного в цьому плані європейському простору і візьмемо від них багато: інформаційні технології, мовні стратегії та ін., навчимося толерантності, спокою, розважливості, людяності.

АВСТРІЯ

Загальна площа: 83 871 км.кв.
Населення (2009 р.): 8 353 243.
Загальна очікувана тривалість життя при народженні: 79,5 років.
ВВП (ПКС) на душу населення: \$38 744.
Назва Міністерства: Федеральне міністерство освіти, мистецтва і культури.

Система освіти Австрії складається з таких рівнів:

- шкільна освіта;
 - навчання учнів на базі підприємств;
 - освіта у вищій школі;
 - освіта для дорослих.
- Кількість державних шкіл в Австрії – 812.
Загальна кількість шкіл – 1200.

ХАРАКТЕРИСТИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

До закладів дошкільної освіти належать ясла, які діти починають відвідувати з трьохрічного віку, та садки для дітей до шести років. Дошкільна освіта не входить

в систему освіти Австрії. Дошкільні установи, як і школи, можуть бути як державні, так і приватні, і в них не навчають читання і граматики.

ХАРАКТЕРИСТИКА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У початковій школі навчаються діти з 6-7 років протягом 9 років. Потім учні обирають подальший шлях.

1. Академічне навчання з подальшим вступом до університету (для цього треба показати високий рівень знань з мови, читання, математики), мета якого – підготувати учнів до подальшого виходу на ринок праці. На академічному рівні навчання триває 8 років і складається з 2-х циклів та завершується складанням випускних іспитів для отримання атестату зрілості (*matura*).

Всього є 3 профілі старших академічних шкіл (гімназій): мовні або гуманітарні; природничо-математичні; комерційно-економічні або спеціалізовані.

Частина учнів обирає 5-річні середні професійні школи, які по закінченню навчання теж видають сертифікат зрілості та дають випускникам можливість отримати вищу освіту.

2. Перехід на цей потік вільний. Навчання склада-

ється з 4 років базової середньої школи (*Hauptschule*) та 1 року політехнічного навчання (9-й клас, останній рік обов'язкового навчання). Його відвідує близько 25% вікової групи – учні з найбільш низькими здібностями і показниками знань. А далі вони разом з іншими підлітками переходять у систему дуального учнівства: 4 дні на тиждень вони засвоюють професію на робочому місці та вивчають теоретичні курси у професійних школах. Учень і роботодавець підписують контракт, який визначає всі деталі професійного становлення учня.

3. Можна вступити до більш престижної гімназії (*Allgemeinbildende Hoehere Schule, AHS/Gymnasium*), але це нелегко – у країні нараховується всього близько 320 гімназій, де навчається 360 тис. учнів.

Альтернативою державним є так звані вільні школи. Досить широко представлені вальдорфські школи, основою педагогіч-

ної концепції яких є вчення Рудольфа Штайнера про виховання вільної особистості, розвиток творчих начал і „пробудження” прихो-

- Установи вищої освіти Австрії діляться на три сектори:
- Університети (Universitaeten) та університети мистецтв (Universitaeten der Kuenste);
- Коледжі (Akademien des nicht-universitaeren Bereich), в яких навчають викладачів і соціальних працівників;
- Вищі школи (Fachhochschule).

Всі університети в Австрії державні. Викладачі та співробітники є державними службовцями. Оскільки всі університети фінансуються з федерального бюджету, навчання для австрійських громадян є безкоштовним.

У системі обов'язкового навчання Австрії *пріоритети розвитку останнім часом було зорієнтовано на досягнення таких цілей:*

1. Подальше забезпечення рівних можливостей отримання якісної освіти для всіх дітей і підлітків.
2. Позбавлення випадків неотримання частиною молоді базової середньої освіти (зокрема дітей емігрантів).
3. Забезпечення рівноваги і стабільності, еволюційної форми всіх соціальних змін з дотриманням світових конвенцій про захист прав людини і дітей.
4. Подальше ефективне навчання молоді в системі середньої та післясередньої освіти, створення

ваних природних талантів. Велика роль у навчальних програмах цих шкіл належить естетичному вихованню дітей.

Академії – професійні навчальні заклади з трирічним терміном навчання: педагогічні академії (Paedagogische Akademien), академії з підготовки соціальних працівників, медико-технічні академії, що випускають медичні кадри середньої ланки і технічних асистентів.

Fachhochschulen – це наймолодший сектор австрійської вищої школи, що сформувався лише на початку 90-х років. Він орієнтований на 8-семестрові програми професійного навчання. Випускники отримують переважно практичні знання, що дозволяє швидко влаштуватися на роботу.

передумов для того, щоб система шкільної освіти забезпечувала кожному представнику молодих

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИЩОЇ ОСВІТИ

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

Claudia Schmied

Федеральний Міністр освіти, мистецтва і культури

Клаудія Шмід народилася 10 травня 1959 р. у м. Відні. Отримала PhD з економіки та бізнес-адміністрування у Віденському університеті у 1983 р. Професійну кар'єру почала в якості менеджера з корпоративних питань у Департаменті інноваційних фінансів у компанії Інвесткредит у 1983 р. Вона читала лекції у Віденському університеті з економіки та бізнес-адміністрування.

Клаудія Шмід очолює Асоціацію з питань суспільства та економічних наук (Association for Society and Economic Science (VGW)) та є членом Ради Федерації випускників із соціал-демократичних університетів, у якій вона була віце-президентом з 2002 по 2004 рр.

З 11 січня 2007 р. Клаудія Шмід – Федеральний Міністр освіти, мистецтва і культури.

поколінь Австрії вихід на ринок праці з дипломом професіонала.

5. Використання ідей О. Гьокеля про необхідність формування у дітей і молоді в умовах інформаційно-

технологічної революції прагнення до неперервної освіти і самоосвіти, до отримання навичок адаптації на національному і європейському ринку праці, до уміння поєднувати роботу і навчання.

ІННОВАЦІЇ

Інноваційний розвиток спрямований на те, щоб усі учні мали можливість доступу до сучасних інформаційних технологій та рішень для того, щоб навички і знання випускників відповідали вимогам часу та були конкурентними. Для досягнення цієї мети

Міністерство освіти Австрії підписало угоду з компанією Майкрософт (Microsoft Volume Licensing agreement), яка охопила діяльність усіх шкіл і дала можливість технологічної стандартизації при зниженні загальної вартості послуг для кожного навчального закладу.

АЗЕРБАЙДЖАН

Загальна площа: 86 600 км.кв.

Населення (2010 р.): 9 000 000.

Загальна очікувана тривалість життя при народженні: 66,7 років.

ВВП (ПКС) на душу населення: \$4 500.

Назва Міністерства: Міністерство освіти Азербайджанської республіки.

Система освіти складається з: дошкільного виховання; загальної освіти, що складається з трьох рівнів: спеціалізованої освіти, післядипломної підготовки, магістратури, докторантури; заняття і виховання поза школою; вільної освіти; підготовки кадрів і підвищення кваліфікації.

ХАРАКТЕРИСТИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

В Азербайджані число дітей, залучених у систему дошкільної освіти, становить 15,9% (у містах 23,4%, у сільських місцевостях 8,4%). В цілому, в останні роки спільно з міжнародними організаціями були здійснені певні заходи щодо вдосконалення дошкільної освіти, а також ряд цілеспрямованих заходів із застосування сучасних навчальних технологій. Починаючи з 1998 року. в 51 дошкільній освітній установі 18 регіонів країни

був упроваджений певний досвід щодо використання навчальної технології „Крок за кроком” Фонду допомоги Інституту Відкритого Суспільства, в 8 регіонах були створені тренінг-центри.

Розпорядженням № 2089 президента Азербайджанської Республіки від 12 квітня 2007 року затверджено „Програму оновлення дошкільної освіти в Азербайджанській Республіці (2007-2012 роки)”.

ХАРАКТЕРИСТИКА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Середня повна загальна освіта в Азербайджані включає в себе такі ступені:

- початкова школа (1–4 класи);

- перший цикл середньої освіти тривалістю 5 років здійснюється протягом 5–9-го років навчання у загальноосвітніх шко-

лах (основна загальна середня освіта);

- другий цикл середньої освіти (10–11-й роки навчання) є заключним етапом повної середньої освіти. Здійснюється у загальноосвітніх, предметно-спеціалізованих середніх школах, гімназіях, ліцеях та відкриває доступ до вищої школи.

Тривалість навчання для отримання повної середньої освіти складає 11 років.

Випускники після проходження державної підсумкової атестації отримують документ державного зразка про отримання повної середньої загальної освіти.

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Азербайджан включився в Болонський процес в 2005 році і фактично цим визначилися реформи у вищій освіті. Для здійснення положень Болонської Декларації, підготовлений і затверджений відповідний план заходів, який охоплює 2006–2010 роки. Згідно з планом заходів затверджена „Структура мінімальних державних вимог до змісту і рівня підготовки бакалавра” та підготовлені державні освітні стандарти нового покоління за відповідними напрямками. Затверджено „Зразкове положення про утворення кредитної системи навчання у вищих навчальних закладах”. На першій стадії прийнято рішення про застосування кредитної системи у вигляді експерименту в декількох вузах. У 2006–2007 навчальному році експеримент охопив 10 вузів, а з 2009–2010 навчального року охоплює всі спеціальності 27 вузів.

У рамках Болонського процесу одним з аспектів, що привертає увагу, є підготовка програми до диплома, який має велике значення в еквівалентності дипломів і взаємного визнання.

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

У загальноосвітніх школах Азербайджанської Республіки, крім

азербайджанської мови, викладаються російська, англійська, французька, німецька, талишська, аварська, лезгинська, іврит, цахурська, хиналигська, удінська і курдська мови.

В останні роки робляться послідовні кроки у забезпеченні обов'язкової загальної освіти, створення навчальних закладів нового типу, залучення працюючої молоді до навчання, реалізації невідкладних заходів для охоплення дітей шкільного віку освітою, розробці планів соціально-економічного розвитку в галузі „Освіта”, відповідних програм з реформ.

Місір Марданов

Міністр освіти Азербайджанської республіки

Місір Марданов народився 3 жовтня 1946 року в селі Салах Іджеванського району Вірменської РСР.

У 1964 році закінчив середню школу, а в 1969 році – механіко-математичний факультет Бакинського державного університету (БДУ). Вступив до аспірантури, яку закінчив у 1972 році.

З 1978 по 1989 роки Місір Марданов був заступником декана механіко-математичного факультету БДУ, потім з 1989 року працював начальником управління вищої освіти, заступником міністра народної освіти. У 1992 році він став проректором БДУ з навчальної роботи, залишаючись на цій посаді до 1996 року, а в 1997 році був призначений на посаду ректора БДУ.

28 березня 1998 М. Марданов призначений на посаду Міністра освіти Азербайджану.

Є членом правління і Політичної Ради партії Новий Азербайджан.

Іноземний член Російської академії освіти (з 27 квітня 2005 року). Автор понад 15 книг, 100 статей.

Одружений, має трьох дітей.

ІННОВАЦІЇ

З метою створення в Азербайджанській Республіці єдиного загальнонаціонального освітнього середовища шляхом широкого впровадження сучасних інформаційних і комунікаційних технологій та забезпечення всіх верств населення можливістю

отримання якісної освіти, Президент Азербайджанської Республіки Ільхам Алієв своїм указом від 10 червня 2008 року постановив: Затвердити „*Державну програму з інформатизації системи освіти в Азербайджанській Республіці у 2008-2012 роках*”.

БОЛГАРІЯ

Загальна площа: 110 910 км.кв.

Населення (2005 р.): 7 450 349.

Загальна очікувана тривалість життя при народженні: 73,1 роки.

ВВП (ПКС) на душу населення: \$ 12 372.

Назва Міністерства: Міністерство освіти, молоді і науки Болгарії.

Відповідно до Закону про національну освіту, прийнятому в 1991 р., освіта в країні є світською. Період політичних перетворень оголив багато соціальних і педагогічних проблем, що впливають на розвиток початкової школи: це питання готовності дітей до школи, збереження контингенту протягом усього періоду обов'язкового навчання, матеріально-технічного забезпечення процесу навчання. Особлива увага на етапі обов'язкового навчання приділяється вивченню болгарської мови.

ХАРАКТЕРИСТИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Дошкільна освіта в Болгарії має суспільний характер і розрахована на дітей віком від 3 років і до моменту, коли вони йдуть до школи (7 років – офіційний вік для початку навчання в школі). Вона здійснюється, головним чином, у дитячих садках, куди діти можуть хо-

дити за бажанням батьків. Дошкільна підготовка протягом року перед школою обов'язкова і проводиться у підготовчих групах у дитячих садках або підготовчих класах у школі, де діти навчаються за спеціальними освітніми програмами.

ХАРАКТЕРИСТИКА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Концепція розвитку середньої освіти, прийнята в 1997 р., передбачає в Болгарії 12-річну обов'язкову середню освіту та проведення державного тестування для випускників середньої школи. Програма навчання в середній школі включає в себе як обов'язкові загальноосвітні дисципліни, так і профільно-орієнтоване навчання. Після закінчення 6, 7 і 8-го класів учні можуть

із загальноосвітньої школи перейти у відповідний клас професійно-технічної школи.

Отримання повної середньої освіти відбувається починаючи з 9-го класу у профільно-орієнтованих класах: природничо-наукових і математичних, гуманітарних та поглибленого вивчення мови, а також у звичайних непрофільних загальноосвітніх школах.

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Закон про вищу освіту забезпечує багаторівневу структуру академічних кваліфікацій:

- успішне 3-річне навчання в інститутах і коледжах забезпечує отримання диплома про вищу освіту та кваліфікації „спеціаліст”;
- 4-річне навчання в університеті завершується отриманням ступеня „бакалавр”;
- 5-річне навчання в університеті відповідно присвоєнням ступеня „магістр”;
- післядипломна 3-річна підготовка дає можливість отримання докторського ступеня.

Відповідно Закону про вищу освіту було створено Національне агентство з оцінки та акредитації закладів вищої освіти для оцінки вищих навчальних закладів. Закон про академічну автономію визначає право вищих навчальних закладів самостійно обирати коло питань, що відносяться до навчальних планів, структури навчання та проведення наукових досліджень; самостійного визначення кваліфікації та сертифікації випускників.

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

Рекорд освіти Болгарії виходить з таких базових принципів:

- забезпечення рівних стартових умов для всіх громадян через загальну обов'язкову освіту;
- середня освіта для кожного громадянина і вільний вибір виду освіти;
- безкоштовна освіта в державних і муніципальних школах;
- рівний доступ і спільне навчання школярів обох статей;
- тісні зв'язки між загальним і професійним навчанням;
- ефективна взаємодія між обов'язковою і додатковою освітою;

- комбіноване навчання в класі, групі і в індивідуальному порядку;
- участь батьків і місцевої громади в діяльності освітніх установ;
- забезпечення можливостей для безперервної освіти з урахуванням різних видів освіти і професійної кваліфікації незалежно від віку.

Сергій Ігнатов

Міністр освіти, молоді і науки Болгарії

Сергій Ігнатов народився 6 серпня 1960 р. у м. Відін.

У 1985 р. закінчив факультет мовознавства Ленінградського державного університету за спеціальністю „Єгиптологія”.

В 1985-1994 рр. — викладач єгиптології, Софійській університет “Св. Кл. Охридські”.

1991-1996 р. — асистент, ЦИЕК, ФКНФ, СУ „Св. Кл. Охридські”.

1997-1999 р. — доцент ЦИЕК, ФКНФ, СУ „Св. Кл. Охридські”.

1998-2002 р. — керівник Департаменту Середземномор'я і джерелознавства.

2002-2009 р. — ректор Нового болгарського університету (НБУ).

2006-2009 р. — директор Інституту єгиптології НБУ.

Серпень — листопад 2009 р. — заступник міністра освіти, молоді і науки Болгарії.

2009 р. — Міністр освіти, молоді і науки Болгарії.

Доктор історичних наук, має 40 наукових публікацій.

Володіє англійською, російською, французькою, давньоєгипетською і коптською, асиро-вавилонською (акадською) та давньогрецькою мовами.

ВЕЛИКОБРИТАНІЯ

Загальна площа: 244 101 км.кв.

Населення (2009 р.): 61 612 300.

Загальна очікувана тривалість життя при народженні: 79,0 років.

ВВП (ПКС) на душу населення: \$35 286.

Назва Міністерства: Міністерство освіти Великобританії.

Освіта ділиться на дошкільну, підготовчу, початкову, середню, професійну та вищу.

СТРУКТУРА ОСВІТИ

Державну безкоштовну освіту в Англії можна отримати з 3 до 18 років. Більше 90% англійських дітей відвідують державні школи початкової та середньої освіти, і близько 90% таких шкіл – професійні, що спеціалізуються в конкретній галузі знань. На розвиток спеці-

альних предметів школи отримують додаткове фінансування від держави.

У Великобританії існує давня традиція приватних платних шкіл та коледжів, тому з безлічі установ батьки і студенти можуть вибрати той варіант, який їм підходить більш за все.

ХАРАКТЕРИСТИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Навчання в Англії проходить за Національним навчальним планом, прийнятим в Англії, Ірландії та Уельсі.

Дошкільна освіта організована для дітей у віці від 2 років до обов'язкового шкільного віку (5 років в Англії та Уельсі та 4 років в Північній Ірландії).

Існує велика кількість різноманітних видів дошкільної освіти. Вона включає школи (звичайно, дитячі садочки або класи для дітей у початкових школах) і групи батьківських, добровільних і приватних установ.

ХАРАКТЕРИСТИКА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Середня освіта є обов'язковою. Її отримують діти з 11 до 18 років у приватних і державних школах. Державна освіта безкоштовна. Існують відмінності між системами середньої освіти в Англії, Уельсі, Ірландії та системою освіти в Шотландії. Головна в тому, що в перших трьох країнах прийнятий загальний Національний навчальний план, відповідно до якого проходить навчання і складаються іспити. Термін навчання в середній школі ділиться на два ключових етапи: з 11 до 14 років і з 14 до 18. Деякі школи мають триступеневу систему і приймають учнів з 9 років. Після завершення першого

ключового етапу середньої освіти учні здають тести, які оцінюються вчителем.

Другий етап середньої освіти в Англії ділиться на два ступені: GCSE (General Certificate of Secondary Education) – аналог українського свідоцтва про базову середню освіту, A-level – дворічна доуніверситетська освіта, яку можна отримати безпосередньо в середній школі або в окремих коледжах. Можна провести певну аналогію між програмою A-level в Англії та 10-11 класами в Україні. За результатами A-level студенти отримують свідоцтво про середню освіту підвищеного рівня і можуть продовжити навчання у Великобританії.

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Студенти отримують вищу освіту в університетах, інститутах і коледжах з 18 років. За результатами навчання університети дають студентам академічний ступінь бакалавра, магістра та доктора. Магістратура і докторат відносяться до післядипломних програм вищої освіти. Сюди ж відноситься MBA (Master of Business Administration). Вища освіта у Великобританії платна й доступна іноземним студентам.

Бакалаврат в Англії. Перший ступінь – отримання ступеня бакалавра – триває три роки. У деяких вузах навчання триває чотири роки і включає рік стажування або навчання у партнерському ВНЗ. Вступ до університету в Англії відбувається на основі конкурсу атестаційних документів: оцінки A-Level або Foundation і результати тесту IELTS. Результат IELTS вимагається в більшості вузів на рівні 6,5.

Навчання в магістратурі у Великобританії триває один рік: дев'ять місяців займає навчання і три місяці дається на написання фінальної роботи. В англійську магістратуру можна вступити після російського вузу або на останньому курсі, в цьому випадку буде потрібно документ про оцінки. Диплом можна надати пізніше. Для вступу в магістратуру потрібно здати тест IELTS з результатом не менше 6,5–7,0.

У більшості університетів науково-дослідна діяльність вважається вирішальним компонентом академічної кар'єри. Ознака британської академічної освіти – домінуюча орієнтація на фундаментальну науково-дослідницьку діяльність та теоретичну підготовку, яка є також важливою частиною шкільного та довузівського навчання.

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

План розвитку школи до 2013 р.:

- Діяльність школи спрямовується на якнайповніше розкриття творчого, культурного та фізичного потенціалу учня.

- Мірилом успіхів учнів є високий показник знань на тестах.
- Здорове харчування.
- Вивчення релігії у школі, духовний розвиток.
- Будуть введені в навчальну програму дисципліни про шкоду, що завдають наркотики та алкоголь.
- Тісна співпраця школи з батьками, допомога батьків.
- Уроки мають бути цікаві, необтяжливі, задоволення для дітей, а не просто виклад матеріалу в певному вигляді.

Найближчі 5 років значна увага буде приділятися підвищенню стандартів викладання. Подальший розвиток вчителів буде ключовим пріо-

Michael Gove

Міністр освіти Великобританії

Майкл Гоув народився в м. Единбург у 1967 р.

Виграв стипендію на навчання в Оксфорді. 1988 р. був обраний президентом Союзу Оксфорда.

Майкл Гоув розпочав кар'єру в якості репортера у друкованих ЗМІ.

З 1996 р. – редактор новин, провідний журналіст тижневика The Times.

У 2005 р. був обраний до Парламенту за списком Консервативної партії.

З 2010 р. Державний секретар з питань освіти.

Одружений, виховує доньку й сина.

2 вересня 2011 р. Майкл Гоув, виступаючи в академії Дюранд в місті Стоквелл, зауважив, що існуючі правила обмежують можливість використання фізичного покарання учнів вчителями, оскільки в кожному випадку вимагається фіксувати застосування фізичної сили.* Особливо актуальною ця проблема стала після погромів і мародерства в Лондоні, основними учасниками яких були підлітки. „Дозвольте мені бути гранично ясним. Якщо якийсь батько тепер чує в школі: „Даруйте, ми не маємо права фізично доторкатися студентів”, то ця школа не права. Просто не права. Правила гри помінялися”, – заявив міністр. Майкл Гоув вважає, що треба залучати до роботи у школі більше чоловіків, які могли б продемонструвати силу учням.

*<http://риановости.pf/society/20110901/428570025.html>

ритетом поряд з розробкою стратегій, спрямованих на забезпечення наявності різноманітних стилів навчання, що використовуються, щоб задовольнити потреби кожної дитини.

Кожна школа – „Хороша школа” – політика розвитку шкільного навчання підкреслює, що вдосконалення школи насамперед – відповідальність самої школи. Вона базується на припущенні,

ІННОВАЦІЇ

Активним є впровадження сучасних інформаційних технологій у процес навчання. Далеко не кожна школа може похвалитися тотальною комп'ютеризацією та інформатизацією навчання. Електронна система Study Smart, яка використовується в Bellerbys, включає всі переваги миттєвої передачі інформації. Завдяки їй учні можуть дізнаватися розклад

що самі школи знаходяться у найкращому положенні, щоб визначити сфери для поліпшення і внесення змін, які можуть призвести до кращих результатів для учнів. Самооцінка, що веде до стійкого самовдосконалення, є основою політики поліпшення школи. Самооцінка повинна бути невід'ємною частиною планування розвитку школи, закладена у Плані розвитку школи.

і відправляти завдання через Інтернет (із супутньою їх перевіркою на плагіат), а також вільно користуватися матеріалами лекцій та презентацій учителів, що неймовірно полегшує підготовку до семінарів та іспитів. У найближчому майбутньому ця система стане доступною і батькам, щоб ті могли швидко дізнаватися про відвідування й успіхи своїх дітей.

ГРУЗІЯ

Загальна площа: 69 700 км.кв.

Населення (2005 р.): 4 385 400.

Загальна очікувана тривалість життя при народженні: 76,7 років.

ВВП (ПКС) на душу населення: \$3 616.

Назва Міністерства: Міністерство освіти і науки Грузії.

Цикл навчання повної середньої освіти 11 років і здійснюється за такими ступенями:

- початкова школа (1-6 класи);
- основна школа (7-8 класи), що реалізується в основних або початкових технічних і професійних школах;
- середня школа (9-11 класи), що відкриває доступ до вищої школи.

ХАРАКТЕРИСТИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Частка дітей у віці від 3 до 6 років, які відвідують дитячі садочки, приблизно 28-31%. Число вихованців дитячих садків в містах майже в два рази вище, ніж в сільських

районах (відповідно 35% і 19% від загального числа дітей відповідного віку). У містах дитячі садки краще забезпечуються, в них працюють більш кваліфіковані кадри.

ХАРАКТЕРИСТИКА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Більшість дітей у віці від 7 до 18 років відвідують школи, причому в 3/4 шкіл навчання ведеться грузинською, а у вищих навчальних закладах – майже повністю.

Випускники середніх

шкіл після проходження державної підсумкової атестації отримують документ державного зразка про отримання середньої (повної) загальної освіти (Sasbualo Skolis Atestasi).

До заключного циклу середньої освіти прирівняне також навчання в середніх технічних, професійних і спеціалізованих школах. При навчанні в навчальних закладах на базі основної загальної освіти випускники разом з оволодінням професією отримують і середню (повну) загальну освіту і відповідний документ: Диплом професійної / технічної середньої школи (Prophebiul-Teknikuri Sastsavleblis Diplomi), Диплом спеціалізованої середньої школи (Sashualo Specialuri Sastsavleblis Diplomi).

Нааявність атестата про середню (повну) загальну освіту або визнаного еквівалентним йому іншого свідоцтва є необхідною умовою для вступу до вищого навчального закладу. Прийом на всі програми вищої освіти здійснюється на конкурсній основі за результатами вступних випробувань.

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИЩОЇ ОСВИТИ

До ВНЗ Грузії відносяться університети, технічні та спеціалізовані інститути. На даний час функціонує 26 державних та понад 200 приватних ВНЗ. Особам, які пройшли підсумкову атестацію, навчальний заклад видає відповідний документ про освіту (свідоцтво, диплом).

У Грузії встановлено такі кваліфікаційні ступені вищої освіти: бакалавр, спеціаліст, магістр. Дипломи бакалавра і спеціаліста дають право вступити на дворічні програми вищої освіти – до магістратури ВНЗ.

Докторські програми реалізуються в аспірантурі спеціалізованих інститутів, мета цих програм є підготовка науково-педагогічних кадрів. До них приймаються випускники магістратури, власники диплома з відзнакою. Тривалість докторських програм від 2 до 3 років. Після захисту дисертації присвоюється звання кандидата наук (Metsnierebata Kandidatis Diploma – PhD). Докторантура є найвищим рівнем академічної кар'єри і призводить до отримання звання доктора наук (Metsnierebata Doktoris Diploma) у певній галузі знань.

У навчальних закладах Грузії застосовується 5-бальна шкала оцінювання.

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

Михайло Саакашвілі розпочав програму із забезпечення школярів комп'ютерами. У травні 2010 року було підписано угоду між міністерством освіти Грузії та компанією Intel. У 2010 році за даними „Росбалта” близько 3 тисяч першокласників безкоштовно отримали комп'ютери.

ІННОВАЦІЇ

У Грузії стартує нова програма громадянської освіти та перепідготовки викладачів, яка буде фінансуватися американським урядом, метою її буде поліпшення якості освіти в грузинських школах, а також сприяння участі молоді у демократичних реформах

Дмитро Михайлович Шашкін Міністр освіти і науки Грузії

Дмитро Шашкін народився 8 серпня 1975 р. в Тбілісі.

У 1998 р. з відзнакою закінчив юридичний факультет Тбіліського державного університету.

У 1992-93 рр. працював у відділі озброєння МВС Грузії.

У 1997-98 рр. – заступник директора в Американській асоціації юристів.

З 1998 р. – грузинський координатор програми в Міжнародному республіканському інституті (IRI).

В 2001-2008 рр. – директор політичних програм, а з 2008 року він був директором IRI грузинської програми.

У лютому-грудні 2009 р. – міністр виконання покарань та юридичної допомоги.

З 21 грудня 2009 р. – міністр освіти і науки Грузії. На цій посаді Д.М. Шашкін досяг наступного:

- остаточно подолано корупцію у ВНЗ (лише 2% грузинів стверджують, що стикалися з корупцією у ВНЗ);
- внаслідок запровадження інституту шкільних приставів на 85% менше стало правопорушень серед школярів;
- з 1 вересня 2011 р. усі молодші школярі отримують нетбуки (грузинського виробництва);
- за допомогою запрошених з англійських країн волонтерів запроваджене вивчення англійської мови з першого класу.

Одружений, має двох дітей.

СТРУКТУРА ОСВІТИ

ХАРАКТЕРИСТИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ХАРАКТЕРИСТИКА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

ДАНІЯ

Загальна площа: 43 094 км.кв.
Населення (2006 р.): 5 450 661.
Загальна очікувана тривалість життя при народженні: 78,3 років.
ВВП (ПКС) на душу населення: \$37 000.
Назва Міністерства: Міністерство освіти Королівства Данія.

Система освіти складається з:

- дошкільної;
- середньої;
- вищої.

Витрати держави на освіту становлять 8,3% ВВП.

Данська система освіти діє з 1994 р. Вона дає повний контроль батькам – вони вирішують, чи буде дитина відвідувати школу. Законом передбачено отримання обов'язкової освіти з 7 до 16 років, але відвідування школи не є обов'язковим. Отримання обов'язкової (спеціальної) освіти безкош-

товне. Найпоширенішими типами закладів суспільного дошкільного виховання Данії є денні ясла, садки, ясла-садки, ігрові майданчики та цілодобові дошкільні заклади, призначені для виховання і лікування дітей із проблемами фізичного та психічного розвитку, надання їм психолого-педагогічної допомоги і здійснення корекції вад. Педагогічний персонал отримує трирічну підготовку з психології, фізіології, педагогіки. Кожен п'ятий працівник датських дошкільних закладів є чоловіком.

Фінансування дошкільних навчальних закладів, планування кількості місць, адміністрування здійснюється муніципалітетами. За

Особливу увагу приділяє держава питанню виховання дітей. У початкових класах дітям пояснюють, що алкоголь і наркотики – це зло і шкідливо. Для роботи зі „складними” дітьми і про-

товне. Навчання в підготовчих класах та в 10 класі необов'язкове.

Близько 12% дітей відвідують приватні школи, 4,5% – приватні гімназії. Види приватних навчальних закладів: дитячий садок, середня школа, гімназії. *Приватні ВНЗ заборонені законом.*

законом кожна дитина повинна мати місце у дитячому садку, якщо так хочуть батьки. *Види дитячих садків:*

- ясла – для дітей від 6 місяців до 3-х років. Як правило, 30-60 дітей;
- дитячі садки – для дітей 3-6/7 років. Зазвичай 40-80 дітей;
- розширені дитячі садки – для всіх вікових груп (до 150 дітей);
- муніципальні групи з доглядання за дітьми – за контрактом, укладеним з муніципалітетом, інваліди мають право доглядати за групою дітей 5-10 осіб.

До школи (до 6 років) не вимагається, щоб діти вміли читати і писати (діти граються, поки дозволяє вік).

блемними сім'ями об'єднано зусилля установ міліції, соціальних органів та школи. З дитинства у дітей виховують особисту відповідальність.

У Данії проведено реформу системи шкільної

освіти з подвійною метою: посилити вплив батьків на життєдіяльність школи і зміцнити й розширити співробітництво педагогів і дітей. Для цього реформатори постаралися скоротити ланцюг проміжних інстанцій між міністерством та навчальними закладами. З 1 січня 1990 року набули чинності нові правила, за якими права шкільної адміністрації помітно зменшилися. Гроші для шкіл накопичуються на рахунках муніципалітету, звідки і розподіляються по місцях. Найм і вивільнення вчителів здійснюється муніципальною радою через шкільну раду. Шкільна адміністрація не має права, як раніше, самостійно розділяти учнів за здібностями і на цій основі формувати класи; не може одноосібно розподіляти стипендії між учнями. Система додаткової освіти в Данії платна і для підтримки талановитих дітей створено систему грантів, тобто стипендій.

Крім шкільної ради, діють педагогічна та учнівська ради. Перша працює під управлінням директора і вирішує методичні завдання. Учнівська рада об'єднує школярів і педагогів, але тільки вчителі мають дорадчі голоси. Учнівська рада пов'язана зі шкільною, а та, у свою чергу, з муніципальною. На розсуд шкільної ради залишено визначення стратегії розвитку навчального закладу. До складу шкільної ради входять 7 батьків, 2 педагоги, 2 учня і представник мерії, який має право дорадчого голосу. Ні міністерство, ні муніципалітети не можуть регламентувати їх діяльність.

З точки зору можливості вибору траєкторій на рівні середньої освіти, датські школярі не мають великих можливостей. Секторизація в області середньої освіти нерозвинена, також як і стратифікація навчальних закладів на більш і менш престижні.

Середня освіта в Данії є безкоштовною і загальною. Це одна з найбільш демократичних систем, поряд зі Швецією та Нідерландами. Всі діти від 7 до 17 років навчаються в загальній середній школі (Folkescole). Після закінчення навчання у школі видається сертифікат, що є необхідною і достатньою умовою для вступу до ВНЗ. Тільки на останньому етапі навчання в середній школі учні оби-

рають для себе спеціалізацію в одній з трьох областей: загальнонауковій (сертифікат Secondary School Leaving Certificate), комерційній (Higher Commercial Examination), технічній (Higher Technical Examination).

У школі використовується двомовність: данська та англійська мови.

На даний час у Данії існує 1726 державних та 453 приватних середніх школи. На відміну від інших держав Західної Європи, немає поділу на первинну (початкову) і вторинну (середню) школу – все навчання, порядок і розподіл передбачається в одній школі – середній (FOLKESKOLE).

Види середніх шкіл:

1. *Folkeskole* – Середня школа. Можуть бути:

Повного циклу: підготовчий клас + обов'язкова середня школа + 10-й клас.

Неповного циклу: підготовчий клас + до 8-го класу.

Зібрана школа: окремо стоять школи, кожна з яких має менше 100 учнів. Учні проходять 3 або більше класів у цій школі, а потім переходять в іншу школу (будівля). Всі ці школи мають одне керівництво.

2. *Приватні школи*. Їх види:

● *Grundtvigian* (Маленькі). Це

Troels Lund Poulsen

Міністр освіти Королівства Данія

Троельс Лунд Поульсен нині міністр освіти Данії. До цього він був міністром (2007-2010 рр.) у справах навколишнього середовища після парламентських виборів у 2007 р. У 2010-2011 рр. – міністр у справах оподаткування.

Він є членом парламенту. З вересня 2006 по листопад 2007 року Троельс Лунд Поульсен був секретарем з політичних питань для партії. У 2001-2006 рр. – офіційний спікер МЗС.

Член Головної ради Ліберальної партії з 2006 р.

Віце-голова Ліберальної партії з 2001р. Член парламенту з 2001 р.

Прес координатор Development Corporation 1998-2001 рр.

Політичний секретар Крістіансборг 1995-1997 рр.

незалежні школи в сільській місцевості.

- При церквах – релігійні. Від Католицької або Датської місії.
- Прогресивно-вільні школи.
- Спеціалізовані школи.
- Для німецькомовних жителів.
- Для іммігрантів: мусульманські і т.п.

3. Домашня освіта.

Немає обов'язкового відвідування шкіл та батьки можуть давати своїм дітям освіту на свій розсуд. Для цього вони повинні довести до відома муніципальні влади, які в подальшому ведуть контроль за досягненнями дитини. Це може бути у вигляді щорічної здачі іспитів на знання португальської мови, математики та англійської мови.

4. *The Efterskole* (для дітей від 14 до 18 років). Надає можливість дітям з якоїсь причини не закінчити всі класи середньої школи, в привабливій обстановці, за індивідуально розробленим планом підготуватися і здати всі іспити. У підготовку входять додаткові індивідуальні уроки, розбір домашніх завдань і т.д.

5. Школи для молоді.

Організовано на прохання громадськості муніципалітетами для дітей від 14 до 18-річного віку. Тут можна вчитися повний і неповний день. Основне: підготовка та здача іспитів за середню школу шляхом альтернативного вивчення предметів. Діти починають вчитися з 7-го класу.

6. Перехідна школа.

Так як 25% дітей не закінчує середню школу з певних причин, то вони мають можливість на 1-річних курсах продовжувати навчання аж до здачі іспитів за 10-й клас. Їх основне призначення: навчити молоду людину приймати самостійні рішення, знайти первісні професійні навички. Вони дуже популярні, оскільки діти самостійно обирають курси.

Будь-яка дитина – резидент Данії (що знаходиться на території більше 6 місяців) – зобов'язана отримати обов'язкову середню освіту з 7 до 16-річного віку. Тому немає ніяких нормативних документів, що роз'яснюють правила прийому дітей до школи. 10-й клас відвідується на добровільній основі і не входить в систему обов'язкової освіти.

У 10-му класі діти вивчають в обов'язковому порядку тільки данську й англійську мови та математику, на що відводиться 14 годин на тиждень, решта часу для додаткових предметів. Таким чином проводиться підготовка для переходу учня в гімназію, де він буде спеціалізуватися на додаткових предметах. Вчитися у 10-му класі необов'язково.

Досягнення дітей контролюються екзаменаційною системою та оцінками викладачів. Оцінки виставляються за 13-мірною системою. Найвища – 13, найнижча – 0. У такому ж порядку вони проставляються в атестаті про середню освіту. Випускні іспити проводяться після закінчення 9-го класу, а також 10-го класу. Для вступу в гімназію (вищу середню школу) досить атестата з гарними оцінками, отриманого після закінчення 9-го класу.

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИЩОЇ ОСВІТИ

У вищих навчальних закладах країни в 1995 р. навчалосся понад 155,7 тис. студентів (приблизно 45% осіб студентського віку).

За так званою бінарною структурою інститути вищої освіти поділяються на 2 сектори: університет і коледж, тобто професійно орієнтований сектор вищої освіти (ПТО). Студенти обирають область спеціалізації на свій власний розсуд.

Університетський сектор охоплює 12 університетів. Навчання має ґрунтуватися на дослідницькій діяльності: це фундаментальний принцип для всіх університетів, які мають на меті домогтися високих стандартів за всіма програмами. Університетський сектор включає лише ті інститути, які пропонують різні ступені та найвищий академічний рівень, наприклад, ступінь доктора.

Сектор коледжу охоплює близько 100 спеціалізованих інститутів вищої освіти, що пропонують професійно орієнтовані програми середнього циклу, в основному, ступеня бакалавр. Професійні коледжі пропонують програми скороченого циклу, в основному, 2-річні академічні професійного ступеня.

Студенти зобов'язані здавати іспити після закінчення кожного курсу.

Всі іспити в датських інститутах вищої освіти приймаються викладачем і незалежним екзаменатором. Незалежні екзаменатори відповідальні за те, щоб до всіх екзаменованих застосовувалися однакові стандарти.

З 1-го вересня використання кредитів ECTS стало обов'язковим на всіх програмах вищої освіти (відповідно до вимог Болонського процесу).

В результаті реформи кінця 80-х років датська вища освіта перетворилася з однорівневої кваліфікаційної структури на 2-рівневу зі ступенями бакалавра, магістра та доктора.

Реформа 1993 ввела загальну структуру ступеня бакалавр. У результаті майже всі університетські програми складаються зараз з програм підготовки бакалавра, кандидата наук та доктора наук.

В основному всі вищі навчальні заклади є державними. Навчання в них безкоштовне, студенти можуть отримувати пільгові позики або стипендії.

Ще одним сектором післяшкільної освіти є „відкрита освіта”. Установи відкритої освіти приймають дорослих і людей, які працюють і хотіли б змінити або підвищити кваліфікацію. Цей вид навчання платний (від 400 до 800 крон за один семестр) і будується на вивченні окремих предметів або дисциплін. Результати іспитів в секторі „відкритої освіти” мають таку ж силу, як і результати іспитів за градусальними програмами університетів.

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

Вся молодь повинна завершити програми навчання, а багатьом слід докласти значних зусиль для навчання за кордоном. Мета уряду – освіта повинна надати молодим данцям високий рівень академічних компетенцій та глобальні перспективи.

- Не менше 50% молоді повинні мати вищу освіту в 2015 році.
- Якість короткого і середнього циклів навчання за програмами вищої освіти та університетських освітніх програм має відповідати кращим у світі.
- Зміст усіх програм вищої освіти має відповідати потребам суспільства.

- Вся молодь повинна отримувати освіту з глобальної точки зору.

Молодь повинна бути заохочена розпочати програми вищої освіти раніше, і освітні програми повинні бути організовані так, щоб мінімізувати термін навчання.

ІННОВАЦІЇ

Введення нової семибальної шкали оцінювання знань учнів складається з 5 оцінок, які означають зараховано і 2 – не зараховано. Шкалу було розроблено для спрощення перезарядування балів данської та іноземної системи оцінювання знань.

У 2003 р. було прийнято план дій щодо підвищення ІТ компетенцій учнів середньої школи (з бюджету та грантів було інвестовано 495 млн. данських крон для купівлі комп'ютерного обладнання та було виділено багато державних грантів). Проведене у 2006 р. дослідження показало, що на 1 найновіший комп'ютер приходиться 4,88 учнів, а для учнів 3-4 класів, які стали учасниками програми, співвідношення становить 1:2,01.

Метою заходу було зробити комп'ютер персональним інструментом для учнів молодших класів. Здійснювався контроль за максимальним використанням комп'ютерів в умовах нормального повсякденного середовища, замість традиційного розміщення комп'ютера у спеціально відведених місцях.

Інша сфера ініціативи полягала в підтримці розвитку нових навчальних матеріалів на основі Інтернет-технологій (бюджет 60 млн. крон), а також розробка національної платформи для всіх навчальних матеріалів: і традиційних, і цифрових навчально-методичних посібників. Багато шкіл зараз мають інтерактивні дошки, все більше і більше шкіл експериментують з I-rod та водкастами в якості навчально-методичних посібників. І майже всі данські муніципальні початкові та неповні середні школи до кінця 2007 року використовували Систему управління навчанням (LMS) для повсякденної комунікації.

ІРЛАНДІЯ

Загальна площа: 70 273 км.кв.

Населення (2006 р.): 4 459 000.

Загальна очікувана тривалість життя при народженні: 78,2 років.

ВВП (ПКС) на душу населення: \$43 600.

Назва Міністерства: Міністерство освіти і кваліфікації.

Обов'язковим в Ірландії є навчання з 6 до 15 років (безкоштовне у більшості шкіл). Система освіти в Ірландії традиційно поділяється на 3 основні рівні: *початковий* (8 років), *середній* (5 або 6 років) та *вищий*.

Ірландія міцно лідирує в світі за кількістю навчальних закладів на душу населення, 55% випускників середніх шкіл продовжують навчання у вищій школі.

ХАРАКТЕРИСТИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ

В структуру початкової школи входить дошкільна освіта, що складається з 2-х років навчання у дитячому садку (молодші та старші діти). Хоча діти

не зобов'язані відвідувати школу до 6 років, 65% чотирирічних дітей і більшість п'ятирічних відвідують дитячі класи в початкових школах в Ірландії.

ХАРАКТЕРИСТИКА СЕРЕДНЬОЇ ОСВИТИ

Система початкової освіти – навчання з 1 до 6 класу – підкреслює особис-

тісний підхід до дитини і заснована на переконанні, що висока якість освіти дозволяє дітям реалізувати свій потенціал як особистості і жити своїм життям повністю.

Навчання в усіх школах здійснюється за навчальною програмою для початкової школи від 1999 р. Важливим є підкреслити унікальність кожної дитини (її розум, потенціал для розвитку духовного, морального, когнітивного, емоційного, естетичного, соціального і фізичного).

Початкова освіта надається у фінансованих державою початкових школах або приватних початкових школах. До державних шкіл належать релігійні, нерелігійні, багатоконфесійні школи і Gaelscoileanna.

Види і загальна кількість релігійних шкіл:

- римо-католицькі – 2988.
- церква Ірландії (Англканська) – 190.
- пресвітеріанська – 18.
- методистська – 1.
- єврейська – 1.
- мусульманська – 1.

Ruairi Quinn

Міністр освіти і кваліфікації Ірландії

Руайрі Квінн народився 2 квітня 1946 р. Навчався (дуже успішно) в коледжі Св. Михайла (Saint Michael's College), Болсбриджі (Ballsbridge) та Блекрок коледжі (Blackrock College), займався спортом (регбі). З дитинства цікавився мистецтвом та став переможцем національного змагання Техасо Children's

Art competition, тоді зацікавився архітектурою, а в 1964 р. в Афінах вивчав екістику.

Лідер Лейбористської партії, листопад 1997 р. – жовтень 2002 р.

Віце-президент і фінансист Партії європейських соціалістів з 1998 р. – дотепер.

Міністр фінансів, 1994 – 1997 рр.

Міністр підприємництва та зайнятості, 1993 – 1994 рр.

Міністр державної служби, 1986 – 1987 рр.

Міністр праці, 1984 – 1987 рр.

Державний міністр з питань навколишнього середовища, 1982 – 1983 рр.

Член палати представників Ірландії, 1977 – 1981 рр. і з 1982 р. – дотепер.

Член сенату в 1976 і 1981 рр.

Член Міської ради Дубліна, 1974 – 1977 рр.

З 1971 р. працював архітектором (житлове будівництво) департаменту Міської ради Дубліна. Викладач з архітектури, житлового будівництва і міського дизайну.

Виконавчий член Інституту у справах Європи.

Голова Освітнього фонду Голокосту.

Одружений, має 3 дітей.

● багатоконфесійна – 10.

Середня освіта в Ірландії має за мету надати можливість учням реалізувати свій потенціал як людини і громадянина.

Учні, які навчаються в державних школах, обов'язково вивчають ірландську мову. Виняток для тих, які значну частину життя прожили за кордоном, а також учні, які мають труднощі в опануванні навчальної програми. Найбільш поширеною мовою, якою ведеться навчання в багатьох школах, є англійська, крім шкіл *Gaelscoileanna*, у яких

Ефективне використання ІКТ відіграє головну роль у всій ключовій політиці в галузі освіти і приймається Департаментом освіти, у тому числі оновлені навчальні програми і стандарти

Багатоконфесійні (Multidenominational) школи належать до інноваційного типу шкіл, що знаходяться, як правило, під патронатом непрофільних організацій

робочою мовою є ірландська (їх кількість невинно зростає). У переважній більшості ВНЗ робоча мова англійська, у невеликій кількості ірландська, деякі навчальні курси викладаються французькою, німецькою, іспанською мовами тощо.

У міських територіях існує значна свобода виду школи для дитини. Акцент в освітній системі ставиться на рівні середньої освіти, на глибині і на обсягу; система прагне підготувати особистість для суспільства та подальшої освіти або роботи.

щодо грамотності та вміння рахувати. *Забезпечення того, щоб молодь здобувала навички ефективного, впевненого і безпечного використання ІКТ, є пріоритетом для Департаменту освіти.*

без часток капіталу. Вони відкриті для учнів (на вимогу батьків) різних релігій. Багато шкіл цього типу знаходяться під патронатом волонтерських організацій.

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

ІННОВАЦІЇ

МАЛЬТА

Загальна площа: 316 км.кв.

Населення (2006 р.): 405 577.

Густота населення – 1 283 чол./км.кв. Мальта посідає третє місце в світі за густотою населення. При цьому Мальта – найменш населена держава Євросоюзу.

Загальна очікувана тривалість життя при народженні: 79,4 років.

ВВП (ПКС) на душу населення: \$13 408.

Назва Міністерства: Міністерство освіти, зайнятості та сім'ї Мальти.

Обов'язковий шкільний вік в країні: від 5 до 15 років включно.

Зазвичай всі діти навчаються в початкових школах протягом 6 років, а в середніх – 5 років. З дітьми, що не відвідують жодну школу, працюють індивідуально.

Більшість дітей починають відвідувати школу в 3 роки. Держава пропонує систему дошкільної освіти,

що є пропедевтичною системою освіти у початкових школах.

ХАРАКТЕРИСТИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ

ХАРАКТЕРИСТИКА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Навчання в початковій школі триває 6 років і поділяється на 2 цикли тривалістю 3 роки кожен. Хоча цикли складають 3 роки, адміністративний поділ в початковій освіті відбувається між першими 2 роками навчання і наступними 4.

Початкову освіту продовжує середня загальна школа, що триває 5 років. В кінці другого року навчання в середній школі учні повинні зробити вибір: вони визначають предмети, необхідні в їх подальшій спеціалізації. Цей вибір впливає на можливість подальшої професійної кар'єри або отримання вищої освіти. Закінчення середньої

загальної школи одночасно означає й завершення обов'язкової освіти.

Офіційним документом про отримання середньої загальної освіти є Сертифікат (Secondary Education Certificate (SEC), що видається Радою MATSEC. Разом із загальним сертифікатом середні загальні школи по закінченні навчання видають випускні предметні сертифікати. Ці сертифікати більш вагомі, ніж шкільний випускний сертифікат, і їх наявність необхідна при зарахуванні до старшої загальної школи, а також для подання заяви при влаштуванні на роботу.

Після успішного завершення навчання у старшій загальній школі учні отримують Випускний сертифікат (Matriculation Certificate), що видається радою MATSEC в Мальтійському університеті.

Dolores Cristina

Міністр освіти, зайнятості та сім'ї

Христини Долорес народилася 10 січня 1949р.

У 1971 р. отримала диплом бакалавра мистецтв Королівського університету Мальти.

Христини – член Націоналістичної партії. В квітні 1998 р. вона на короткий час стала

мером м. Свієкі. У 1998 р. її обрано до Парламенту.

Голова Комітету з міжнародних справ Палати представників, член Об'єднаного парламентського комітету (1998 – 2003 рр.).

Була повторно обрана до Парламенту на загальних виборах у квітні 2003 р.

Парламентський секретар у Міністерстві соціальної політики (питання гендерної рівності) (квітень 2003 – березень 2004 р.).

Міністр у справах сім'ї та соціальної солідарності (березень 2004 – березень 2008 р.).

Після перемоги Націоналістичної партії в загальних виборах 2008 р., Христину Долорес було призначено Міністром освіти і культури Мальти.

3 9 лютого 2010 р. – Міністр освіти, зайнятості та сім'ї.

Посадові повноваження: освіта і культура, мовлення, бібліотеки, музеї та національні архіви, мистецтво, молодь та спорт.

Заміжня, має двох синів та двох дочок.

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

Головним пріоритетом розвитку освіти Мальти є конкурентоздатна держава, що базується на знаннях, конкурентоспроможній економіці. *Основні сфери діяльності, що визначені пріоритетними напрямками:*

- інвестиції в систему освіти;
- досягнення відповідності рівня освіти до потреб суспільства;
- наукові дослідження та інновації;
- упровадження інформаційних та комунікаційних технологій.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Фінансові асигнування цього пріоритетного напрямку – 37 400 000, з яких 31 790 000 надав Європейський соціальний фонд.

Для вирішення поставлених завдань уряд Мальти визначив такі задачі:

- підвищення активності студентів в набутті більш високого рівня освіти або подальшого навчання з метою отримання додаткових спеціальностей;
- стимулювання активної участі студентів в наукових дослідженнях, застосованні інформаційно-комунікаційних технологій для постійного навчання;
- підвищення загальної якості освіти та використання актуального освітнього досвіду.

ПОЛЬЩА

Загальна площа: 322 575 км.кв.

Населення (2007 р.): 38 518 241.

Загальна очікувана тривалість життя при народженні: 76,3 років.

ВВП (ПКС) на душу населення: \$18 560.

Назва Міністерства: Міністерство національної освіти Республіки Польща.

ХАРАКТЕРИСТИКА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Освіта в Польщі є обов'язковою з 7 до 18 років. У Польщі існують такі типи навчальних закладів:

6-річна початкова школа (1-3 роки – інтегрована);

3-річна гімназія.

Після закінчення гімназії обов'язкова освіта може бути реалізована таким шляхом:

- 3-річний спеціалізований ліцей;
- 3-річний загальний ліцей;
- 4-річний технікум;
- 2 або 3-річна професійна школа;
- 2-річний додатковий ліцей;
- 3-річний додатковий технікум.
- відвідування державних або недержавних пост-гімназійних шкіл.
- участь у заняттях, організованих у позашкільній формі навчання в акредитованих державних або недержавних установах;
- участь у навчанні, що організовано акредитованими юридичними або фізичними особами;
- професійна підготовка, що пропонується роботодавцем.

Види шкіл: державні та приватні. До елітних можна потрапити завдяки власним знанням.

Початкова освіта поділяється на 2 етапи:

- I етап охоплює 1-3 класи і називається інтегрованим навчанням, що покликане забезпечити

плавний перехід від дошкільної до шкільної освіти.

- II етап охоплює класи 4, 5 і 6. Здійснюється навчання з таких предметів: польської мови, історії та суспільствознавства, сучасної іноземної мови, математики, природничих наук, музики, мистецтва, технології, комп'ютерних наук, фізичної культури, релігії або етики.

Додаткові предмети: ОБЖД, екологічна освіта, читання і медіаосвіта, освіта для суспільства, освіта для сімейного життя, культурна спадщина регіону, патріотичне та громадянське виховання.

Наприкінці навчання середнього циклу учні складають іспит на отримання атестата зрілості.

Заміна диференційованих освітніх установ на профільні, що поєднують загальну та професійну освіту, відбувається під впливом тенденції згортання системи нижчої професійної освіти.

Набір профілів ліцеїв має певною мірою новаторський і відкритий характер і відображає потреби народного господарства Польщі, досвід, накопичений багатьма загальноосвітніми та технічними ліцеями, а також інноваційних пошуків передових учителів.

Вчені висловилися за цілісний характер реформи освіти, комплексний підхід до цілей, змісту, методів організації та засобів

навчально-виховної роботи. „Школа майбутнього, – писав польський спеціаліст Ф. Березницький, – повинна бути кращою, ніж сучасна школа з точки зору реалізації її функцій: освітньої, виховної, діагностичної та опікунської. Доктрина адаптивної освіти повинна бути замінена на доктрину мистецької освіти. Неможливо досягти поставленої мети без створення нової педагогіки і, перш за все, психодідактики творчості. У цьому процесі необхідна участь як теоретиків, так і практиків”.

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Навчання у ВНЗ (денна форма) безкоштовне, вечірня форма – платна.

Вища освіта в Польщі поділяється на дві частини: 3-річне навчання дає можливість отримати ступінь „ліцензіата” (бакалавр) та, відповідно, 2 роки навчання винагороджуються ступенем магістра.

Інституції, що фінансуються з бюджету держави чи органів місцевого самоврядування, мають право носити звання Університету. Освітні інституції, що фінансуються з приватного

кошту, мають право носити звання Вищої Школи.

На даний момент у Польщі функціонує 38 освітніх закладів, які носять титул університетів, та 93 публічні освітні інституції різних рангів. Також функціонує 326 приватних навчальних закладів. Серед 38-и університетів Польщі 36 належать державі і лише 2 – релігійним громадам.

ІННОВАЦІЇ

Відбулися зміни у шкільній програмі. Введено обов’язкові переекзаменування для вчителів, хто не проходить, не допускаються до викладання.

Мета реформ програм навчання полягала не тільки в зміні змісту шкільної освіти, а й, що ще важливіше, у зміні філософії навчання і поліпшення професійної культури в школах. Основні моменти:

Реформи системи освіти в Польщі призвели до значного загального покращення показників навчання, вимірюваних за результатами тестування в рамках Програми міжнародної оцінки учнів.

До 1999 року навчання в початковій школі тривало 8 років, після чого відбувся розподіл за 2-ма програмами навчання – професійно-технічної і загальноосвітньої. Зараз цикл початкового навчання скоротився до 6 років, після цього всі учні протягом 3-х років відвідують загальноосвітню середню школу нижчого рівня (гімназію), а вже потім обирають професійну спеціалізацію.

На даний час Польща посідає 9-е місце в світі за загальними результатами оцінки навичок читання в рамках ПМОУ, і, таким чином, це єдина країна з перехідною економікою, яка підвищила даний показник ПМОУ.

Збільшення навчальних годин і відстрочка початку професійної підготовки стали найбільш важливими факторами поліпшення результатів тестів.

Частка польських учнів, в розкладі занять яких було більше 4-х уроків з мови на тиждень, збільшилася з 1% у 2000 році до 76% відсотків у 2006 році.

Katarzyna Hall

Міністр національної освіти Республіки
Польща

Катарзіна Хал народилася у 1957 році. На початку 80-х років працювала вчителем у середній спортивній школі.

Працювала в Інституті математики Університету Гданська.

У 1989 році брала участь у створенні недержавних шкіл у Гданську. Очолила робочу групу, яка розробила концепцію приватної шкільної програми в регіоні. Вона одна з засновників освітнього фонду Гданська.

У 1999-2001 роках – член Консультативної ради з питань реформи освіти.

З 13 лютого 2006 року вона обіймала посаду віце-президента Гданська з питань соціальної політики.

16 листопада 2007 року стала Міністром освіти.

ФІНЛЯНДІЯ

Загальна площа: 338 145 км.кв.

Населення (2010 р.): 5 367 188.

Загальна очікувана тривалість життя при народженні: 79,0 років.

ВВП (ПКС) на душу населення: \$33 556.

Назва Міністерства: Міністерство освіти і науки Фінляндії.

Загальноосвітня школа передбачає дев'ять років навчання, діти починають ходити в неї з семи років. Дитина ходить в найближчу до будинку школу. Згідно із законом, якщо до школи більше двох з половиною кілометрів, школяра (до 6-го класу) зобов'язані доставляти туди і назад на таксі за рахунок муніципалітету.

Всі діти мають право отримати на добровільних засадах дошкільну освіту

Безкоштовна дев'ятирічна освіта надається в загальноосвітніх школах:

- місцеві/шкільні програми засновані на національних основних навчальних планах;
- навчання ведеться в школах по сусідству або в інших придатних до цього місцях, які роблять подорожі до школи короткими і безпечними настільки, наскільки це можливо;
- школи співпрацюють з батьками учнів;
- учень має право на освіту за спеціальними потребами, якщо необхідно;
- можна продовжити базову освіту на добровільній основі (десятий рік);
- атестат видається після опанування шкільного навчального плану, але не дає фактичної кваліфікації;
- атестат надає доступ до всіх видів повної середньої освіти і тренінгів;
- вчителі – спеціалісти з вищою освітою.

Фінська освітня система переживає бум популярності та інтересу. Це пояснюється тим, що освіта доступна і переважно – безкоштовна.

За останні 10 років кількість іноземних студентів, що навчаються в країні, зросла

протягом року, що передре обов'язковій шкільній освіті.

Для закінчення повної середньої освіти потрібно ще три роки. Наприкінці навчання учні середньої школи зазвичай складають державний іспит.

Оцінки в молодших класах не ставлять – тільки слова: відмінно, добре, задовільно і „потрібно тренування”. З 4-го класу оцінки від 4 до 10 балів, 10 – практично недосяжно, 4 – гірше нікуди. Так само є оцінки за поведінку – вміння працювати в групі і самостійно, вихованість, прагнення впливати на інших у кращий бік.

З 3 класу до предметів додається перша іноземна мова – англійська. З 5 – друга (німецька, французька) за вибором і бажанням. Дитина іммігрантів з першого класу вивчає рідну мову. З 7 класу починають вчити другу державну мову – шведську.

В школі безкоштовно видають підручники. Навчання релігії тільки з відома батьків і відповідно до віросповідання.

майже вдвічі. В основному до Фінляндії їдуть вчитись за програмами обміну студентів (школярів) китайці, росіяни, шведи, естонці і німці.

У 2002 році розпочався Копенгагенський процес з метою підвищення якості та

ХАРАКТЕРИСТИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ХАРАКТЕРИСТИКА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИЩОЇ ОСВІТИ

інтересу до професійної освіти, а також сприяння мобільності серед студентів і випускників професійних закладів освіти. Копенгагенський процес є складовою частиною Лісабонської стратегії, в якій професійно-технічна освіти та навчання (VET) повинні грати активну і важливу роль у сприянні продовження неперервного навчання та забезпечення висококваліфікованою робочою силою, щоб зробити державу світовим лідером за конкурентоспроможністю і динамічністю.

Jukka Tapani Gustafsson

Міністр освіти і науки Фінляндії

Юкка Густафссон народився 2 січня 1947 р.

Член Парламенту Фінляндії з 1987 р. – дотепер, соціал-демократична Партиїна парламентська група.

Парламентський комітет зайнятості і рівності, голова 2003–2007 рр., віце-голова 2007–2010 рр.

Голова Великого комітету Парламенту – 2007 р.

Комітет Освіти і Культури, віце-голова 1995–2003 рр.

Голова Підкомітету Освіта і Науки – 2003 р.

Віце-голова Парламентського комітету освіти дорослих і тренування, 2001–2002 рр.

Член Ради Освіти дорослих, 1996–2001 рр.

Член Комітету з підготовки Закону про середню освіту (Basic Education Act), 1996–1997 рр.

Член Комітету Освіти і Культури, 1987–1995 рр.

Голова Інституту Muzikka, 1977–1987 рр.

Член Муніципальна ради м. Тампере, з 1976 р. – дотепер.

Освітній плановик, 1975–1976 рр.
Столяр, 1964–1970 рр.

Голова Правління Фінської Спортивної Федерації, з 2008 р. – дотепер.

Президент футбольного клубу TPV-Tampere, 1994–2001 рр.

Віце-президент Асоціації футболу Фінляндії, 1991–2006 рр.

Магістр соціальних наук.

Одружений, має двох дітей.

Інтереси: танці, футбол, філософія.

Знання мов: фінська, англійська.

Військове звання: капрал.

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

Фінляндія вважається країною-переможницею Hi-Tech, а її національна інноваційна модель визнана однією з найефективніших у світі.

Фінляндія стала першою країною, яка прийняла концепцію національної інноваційної системи як базового елементу політики в галузі науки і технології. Однією з головних цілей цієї політики є гарантія якісної і доступної освіти для всіх. Інноваційне суспільство не може існувати без школи, яка заохочує людей знаходити творчі підходи, до прийняття ризикових рішень, до відкритості розуму. Політику країни в цій сфері формує Рада з питань науки і технологічної політики Фінляндії, головою якої є прем'єр-міністр. Один з головних шляхів державної політики пов'язаний з підсиленням взаємодії науки й суспільства.

Багато уваги приділяється розвитку технопарків, які є одним із найважливіших елементів інноваційної структури країни, що сприяє поглибленню співпраці державних дослідницьких центрів та університетів з промисловістю.

ІННОВАЦІЇ

Північні країни співпрацюють у питаннях, що стосуються наукових досліджень, освіти та культури. Рада міністрів Північних країн є міжурядовим органом, в рамках якого міністри освіти зустрічаються двічі на рік. Рада підтримує освітні технології, що сприяють мобільності населення.

Основними напрямками співробітництва в галузі освіти є:

- освіта (від дошкільної до середньої та тренінги; вища освіта; освіта для дорослих і гуманітарна освіта);
- мови;
- інформаційно-комунікаційні технології.

Інтерес до навчання не слабшає і в старшого покоління. Більше половини працездатного населення країни щороку бере участь у програмах освіти „для дорослих”.

ФРАНЦІЯ

Загальна площа: 551 695 км.кв.

Населення (2009 р.): 65 073 482.

Загальна очікувана тривалість життя при народженні: 81,0 рік.

ВВП (ПКС) на душу населення: \$30 100.

Назва Міністерства: Міністерство національної освіти, молоді та волонтерів Франції.

Освіта не має релігійного змісту й обов'язкова для дітей від 6 до 16 років.

Освітня система у Франції має таку структуру: дошкільна освіта (до 6 років); початкова освіта (6-11 років); середня освіта (11-18 років), що закінчується іспитом на ступінь бакалавра; вища освіта.

Основні принципи французької освіти: свобода викладання (державні і приватні установи), безкоштовність та нейтральність освіти.

Щорічно на освіту витрачається близько 6,1% ВВП.

Дитячі садки приймають дітей з 2 (при наявності вільних місць) і до 6 років. Освіта до школи не є обов'язковою, але практично всі діти з 3 до 6 років відвідують дитячий садок. Освітні завдання дитячого садка:

- розвиток мовлення та підготовка до письма;
- підготовка до школи та майбутнього статусу учня;
- самовираження;
- відкриття для себе світу;
- сприймання, відчуття, уявлення, створення.

**ХАРАКТЕРИСТИКА
ДОШКІЛЬНОЇ
ОСВІТИ**

Держава затверджує всі шкільні програми для приватних і державних шкіл, організовує конкурси й іспити. Тільки держава має право на видачу дипломів на рівень бакалавра.

Початкова освіта складається з двох ступенів: дитячий садок і початкова школа.

Початкова школа навчає дітей до 14 років і є останнім етапом обов'язкової освіти. Після закінчення циклу навчання в початковій школі учні складають іспити для отримання сертифікату про початкову освіту CEP (certificat d'études primaires). Початкова освіта продовжується п'ять років, з 6 до 11 років (якщо у дитини немає проблем з навчанням).

Середня освіта складається з 2 блоків: перший цикл навчання (коледж) і

другий цикл навчання. 6-й і 5-й класи – цикл спостереження.

В кінці п'ятого класу деякі діти, у яких є серйозні проблеми з адаптацією або мають різного рівня затримку розумового розвитку, направляються в спеціальні секції навчання.

В кінці 3-го класу учні здають іспити для отримання свідоцтва про закінчення коледжу (раніше цей документ називався ВЕРС). Після 3-го класу орієнтація подальшого навчання не залежить від наявності свідоцтва про закінчення коледжу. Вона є головною метою і головним напрямом у навчанні, тому далі учні зможуть продовжити своє навчання або за „коротким”, або за „довгим” циклами навчання.

**ХАРАКТЕРИСТИКА
СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ**

Рішення про подальший напрям навчання учнів виносяться радою класу після консультації з учнями та їхніми сім'ями. Батьки можуть вимагати перегляду рішення, якщо воно здається їм необґрунтованим. У деяких коледжах створюються спеціальні секції для навчання дітей з різними видами відхилень розвитку і поведінки. Їх навчають викладачі, що пройшли професійну підготовку для роботи з „важкими” дітьми. Зазвичай ці секції називаються SEGPA.

2-й „короткий” цикл професійної освіти.

Професійні ліцеї LEP готують учнів протягом 2-х років до професійного диплома.

САР (сертифікат професійної підготовки) видається учням, які опанували певну професію. ВЕР (сертифікат загальної професійної освіти) готує до роботи в певній галузі діяль-

ності, наприклад, у готельному господарстві, транспорті тощо.

В системі французької освіти професійна і загальна освіта більш розділені, ніж в інших країнах, і через це професійна освіта має невисоку цінність для суспільства й учнів.

2-й „довгий” цикл навчання: ліцей готує протягом 3-х років до іспиту на ступінь бакалавра: другий клас є „невизначеним” класом, тобто поки не має певної спеціалізації.

„Бак”, як його коротко називають французи, – бакалаврат – не є дипломом, але має значну важливість, тому що надалі веде до вищої освіти.

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИЩОЇ ОСВІТИ

Практично всі університети є державними, за винятком декількох конфесійних. Університети є єдиними установами, які приймають усіх кандидатів без попереднього відбору, і саме тому в університетах часто виявляються студенти, які просто не надійшли в інші школи.

Вища освіта доступна тільки при наявності ступеня бакалавра. Французька система освіти має різні форми: „короткий”, і „довгий” цикл, навчання у вищих школах (Grandes ecoles), університетах.

Вища освіта, „короткий” цикл користується попитом у суспільстві, оскільки дає можливість реального і швидкого працевлаштування.

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

Уряд намагається реформувати систему освіти та збільшити дотації на її розвиток.

Пріоритети на 2011 рік визначаються в офіційному бюлетені. Іноземна мова є незмінним пріоритетом в освіті. Щороку встановлюються пріоритети Міністерства освіти на наступний навчальний рік. На період 2011-2012 роки пріоритети охоплюють такі напрями: поліпшення досягнень школярів і студентів, створення сприятливого клімату в класі, кращу

Luc Marie Chatel

Міністр національної освіти, молоді та волонтерів

Люк Марі Шатель народився 15 серпня 1964 р. у м. Бетесда, США.

Міністр національної освіти, молоді та волонтерів з 14 листопада 2010 року.

Міністр національної освіти, Прес-секретар уряду, 2009-2010 рр.

Державний секретар з питань промисловості та у справах споживачів, Прес-секретар уряду, 2008-2009 рр.

Державний секретар у справах споживачів і туризму, 2007-2008.

Член Національних Зборів Франції (став Державним Секретарем у 2007 р.). Віце-Президент Регіональної ради Шампань-Арденн, 1998-2004 рр. Регіональний радник Шампань-Арденни, 1998-2010, переобраний у 2004 році. Мер Шомон, Haute-Marne з 2008 року.

Муніципальний Радник Шомон, Haute-Marne, 1996-2002 рр., 2008 р. Переобраний у 2001, 2008.

Муніципальний Радник Баярд-Сюр-Марн, 1993-1995 рр.

підтримку для вчителів, сприяння досконалості і боротьба з нерівністю.

З часу закону Дебре від 1959 року приватна освіта одержує допомогу від дер-

жави (*contrat d'association*) – саме держава оплачує працю викладачів і бере участь у витратах на навчання (8 з 9-ти приватних шкіл користуються цією допомогою).

Основними реформами останніх років були такі:

- розвиток мережі дитячих садків (*ecoles maternelles*), щоб всі діти з 4-5 років були ними забезпечені;
- скасування перехідного іспиту з початкової школи в коледж, створення адаптаційних класів (*classes de soutien*) для слабковстигаючих учнів;
- організація основної

освіти (*tronc commun*) без спеціалізації і розподілу на групи з початкової школи до коледжа;

- безкоштовність освіти – видача учням необхідних посібників на термін навчання, оплата проїзду до школи;
- введення нових предметів: інформатики, фізики, основ громадянської освіти.

ІННОВАЦІЇ

ШВЕЙЦАРІЯ

Загальна площа: 41 285 км.кв.

Населення (2007 р.): 7 591 400.

Загальна очікувана тривалість життя при народженні: 80,9 років.

ВВП (ПКС) на душу населення: \$38 706.

Назва Міністерства: Федеральний департамент внутрішніх справ Швейцарії.

Швейцарія – одна з небагатьох європейських країн, які послідовно підтримують багатомовність: 64% населення вважають своєю рідною мовою німецьку, 19% – французьку, 8% – італійську і 1% – ретороманську (похідна від латинської). Скрізь у Швейцарії поширена англійська мова.

У Швейцарії кантони є суверенними і здійснюють контроль за діяльністю та організацією шкіл самостійно. Існує 25 різних систем школи. Тривалість загального обов'язкового навчання відрізняється.

Загалом системі освіти властиві:

- велика кількість шкіл та відсутність безграмотності;
- відсутність суперництва між державними і приватними школами.
- місцева влада здійснює прямий контроль над школою.

Швейцарська середня освіта ділиться на неповну середню та середню. Неповна середня освіта визначається як частина обов'язкової освіти відразу після початкової школи, як правило, 7-9 класи. Залежно від тривалості початкової

освіти (чотири, п'ять або шість років) неповна середня освіта складається з трьох-п'яти років навчання в школі.

У деяких кантонах учні можуть складати письмові та усні іспити для отримання сертифікату.

Вища освіта керується центром та регіонами спільно: федеральна влада керує вищою професійною освітою, а кантони відповідають за університетську освіту. Вищі навчальні заклади пропонують навчальні програми чотирма мовами: німецькою, французькою, італійською та англійською.

СТРУКТУРА ОСВІТИ

ХАРАКТЕРИСТИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Система розрахована на дітей віком від трьох років, батьки самі обирають час, який дитина проводить у дитячому закладі або не віддають дитину в садок взагалі. Найбільш популярні в Швейцарії дитячі садки, в яких малята проводять весь день, так звані дитсадки повного робочого дня. Діти граються, отримують триразове (як мінімум) харчування, сплять. У переважній більшості таких садків є власний спортивний зал, а в багатьох — басейн.

Методика навчання дітей дошкільного віку в Швейцарії у відповідності до канонів педагогів-реформаторів — навчання у грі, а девіз — „не заважай”: здатності дитини обов'язково проявляться самі, вихователь тільки має це помітити. Математику і читання з письмом у дитячих садках не вчать, натомість багато ігор на свіжому повітрі, замість абетки — повторення слів і речень, пісеньок і віршів. Останній рік у дитячому садку, що передуює вступу до початкової школи, згідно швейцарським законам, обов'язковий для відвідування. У цей період педагоги намагаються підготувати дітей до адаптації в школі, навчити їх найбільш повно розкривати свої здібності.

Mauro Dell'Ambrogio

Державний секретар з питань освіти і наукових досліджень

Мауро Дель Амброджіо закінчив докторантуру Університету Цюриха, обіймав ряд державних посад в кантоні Тічино з 1979 по 1999 рік, а саме: суддя, начальник кантональної поліції, Генеральний секретар з питань освіти і культури, керівник проекту зі створення Університету Лугано (USI) та Генеральний секретар УЗД.

Чотири роки очолює групу приватних клінік, у 2003 році був призначений директором Університету прикладних наук Південної Швейцарії (SUPSI). Обирався до парламенту кантонів Тічино і очолював електротехнічну комісію Тічино.

Мауро Дель Амброджіо зайняв пост державного секретаря з питань освіти і наукових досліджень у січні 2008 року.

Державний секретаріат з питань освіти і наукових досліджень (SER) є підрозділом Федерального департаменту внутрішніх справ Швейцарії — це федеральна урядова організація, діяльність якої стосується національних і міжнародних питань загальної та університетської освіти, наукових досліджень і астронавтики.

SER має 100 штатних працівників і контролює щорічний бюджет у 2.3 млрд. швейцарських франків (2 млрд. USD).

ХАРАКТЕРИСТИКА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Кожен кантон має власне міністерство освіти в мініатюрі. Завдання таких управлінь — стандартизувати рівень і якість освіти для того, щоб дати випускникам шкіл рівні можливості вступу до вузів. Діти вступають до школи в 7 років, а закінчують її в 15-16. Крім державних, існує величезна кількість приватних шкіл. Початкова школа в Швейцарії починається рано — вчитися діти починають у 4 роки. Сьогодні в Швейцарії йде процес приєднання дошкільних установ до шкіл.

Початкова освіта є обов'язковою і безкоштовною в державних школах. У більшості кантонів вона триває 6 років. Початкова

школа загальнодоступна: при прийнятті до школи немає ні тестів, ні іспитів. Сильна сторона освіти в Швейцарії – багатомовність. За стандартами державної навчальної програми випускники середньої школи зобов'язані володіти трьома мовами: двома державними на вибір та англійською.

Особливість Швейцарії в тому, що в цій країні відсутній єдиний державний стандарт шкільної освіти. Тут є школи, що працюють за стандартом освіти як власне Швейцарії, так і майже всіх великих країн світу. Атестати про повну середню освіту всіх швейцарських шкіл, незалежно від програми навчання, визнаються в усій Європі, а також Америці, Австралії та інших країнах. Для зарахування в будь-який вуз необхідна наявність прохідного бала і підтвердження знання мови викладання.

ХАРАКТЕРИСТИКА ВИЩОЇ ОСВІТИ

У Швейцарії вища освіта буває двох видів: академічна (університетська) і прикладна (професійна). Maturite professionnelle дає можливість вступу до прикладних вузів Швейцарії (всі вищі навчальні заклади, крім університетів). Вища освіта в Швейцарії має істотну перевагу. Студенти отримують не тільки легко-місце в кампусі, а й забезпечуються усім необхідним: харчуванням, підручниками і навіть при необхідності можливістю придбати недорогий одяг. На думку університетського керівництва, ніщо не повинно відволікати від навчання. У країні 12 державних університетів. У найбільшому – Цюрихському університеті – 20 тис. студентів, в інших – у кілька разів менше. Швейцарські університети діляться на школи: права, соціальних наук, мистецтва, теології, природничих наук і медицини. Після закінчення вузу випускникам присвоюється ступінь ліцензіата.

ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

- якісна освіта;
- навчання упродовж усього життя;

- вивчення 4 державних мов + англійська (глобалізація);
 - двосторонні програми наукового та технологічного співробітництва;
- Освіта є одним з пріоритетів держави. Про це говорить той факт, що країна з населенням 7,3 млн. людей посідає 4 місце у світі за кількістю нобелівських лауреатів.

Принципи освіти: *федералізм і демократія*.

ІННОВАЦІЇ

Інновації, засновані на результатах фундаментальних і прикладних досліджень, є рушійною силою зростання, прибутку і багатства і, отже, основою для конкурентоспроможності малих країн у світі глобалізації. Маючи це на увазі, SER переслідує кілька цілей, важливих для майбутнього Швейцарії.

Тамара Пушкарева, Емілія Воронова, Оксана Войтко
Школа XXI століття: Київські ініціативи.
Форум Міністрів освіти країн Європи

Предлагается обобщение и анализ материала, который раскрывает актуальные вопросы развития и перспективы образования в странах – членах Совета Европы. Обозначены основные тенденции в образовательных системах стран Европы, обращается внимание на создание единого европейского образовательного пространства. Определены приоритеты стран та тенденции развития каждой системы образования отдельно.

Ключевые слова: единое европейское образовательное пространство, образовательные системы, структура образования, инновации.

Tamara Pushkareva, Emiliia Voronova, Oksana Voytko
School of XXI century: Kyiv initiatives.
Forum of Ministers of education of countries of Council of Europe

The article offers generalization and analysis of the material which exposes the actual questions of the development and prospects of education in the countries members of Council of Europe. Basic tendencies in the educational systems of the European countries are marked; attention is paid to creation of the European educational space. Priorities of the countries and the tendencies of development of every system of education separately are defined.

Keywords: single European educational space, the educational system, structure of education, innovations.

З'ІЗД ОСВІТЯН КРАЇНИ: ЗАМИСЛЮЄМОСЯ, СПОДІВАЄМОСЯ, ПРОПОНУЄМО

УДК 061.3(477):37

ЗРОБЛЕНО ЧИМАЛО, АЛЕ ЗНАЧНО МЕНШЕ, НІЖ СЬОГОДНІ ПОТРІБНО*

Спробую бодай для себе зрозуміти, що ж досягли ми, освітяни, за ці 20 років.

Україна перша з пострадянських країн отримала власні Закони про освіту,

причому закони прямої дії. Звичайно, життя виправляє їх. Але хіба не власні Закони формують власну державу?

Сьогодні всі діти України вчать і знають українську мову. Діти інших на-

ціональностей мають можливість вивчати свою рідну мову. А взагалі в школах України викладають 38 іноземних мов.

Україна має трудолюбивого і відданого своїй справі вчителя. Здебільшого творчого. Ще на початку 90-х вдалося створити Творчу спілку вчителів України. Її очолив директор школи із Сахнівки на Черкащині Олександр Антонович Захаренко, світла йому пам'ять. Тоді, в першій половині 90-х, об'єдналися сотні непересічних, небайдужих і талановитих учителів. Саме їх ініціатива, сплеск небаченої енергії та ентузі-

азму формували нову освіту України. Чимало вже пішло з життя. Ті, що залишилися, мріють про нову романтичну хвилю в океані освіти. Час піднімати паруса!

Якщо говорити про важливий поворот у свідомості освітян і суспільства – то це, безумовно, визначення ролі дошкілля як фундаменту освіти, її першої й основної ланки. Хто любить дітей, а не тішиться своїми політичними амбіціями, це і бачить, і розуміє.

Ще один важливий крок цього року – закон і рішення уряду про інклюзивну освіту. Це перемога гуманістичної та демократичної освіти в Україні.

Підручники. У порівнянні зі світовими стандартами вони ще як гідкі каченята, але ж свої. Створити власне підручникомтворення – це ох як не просто. Бажаючих безталанно нажити славу, жадібних до грошей – чимало. Сподіваюсь, що цей „дикий період” позаду. Попереду нове покоління українських підручників, які писатимуть найрозумніші та найкращі друзі дітей.

Вірю, що в цьому році, нарешті, всі вчителі оволодіють навичками роботи з комп'ютером. Це завдання державної програми „Сто

Борис ЖЕБРОВСЬКИЙ

Заступник Міністра освіти і науки, молоді та спорту України

**Укладач
Ольга
Виговська**

*Портал
osvita.com
Джерело:
ІА „Світ освіт”

відсотків” і наш моральний борг перед учительством. Революція в освіті можлива лише в зміні технологій навчання. І вона відбулася.

ІКТ знизили кордони, відкрили найкращі бібліотеки для дітей у найвіддаленіших куточках світу. Учитель отримав фантастичні можливості проведення уроку. А головне – створити для кожної дитини її власний освітній маршрут.

Якщо згадати, з чого починали, то зроблено чимало, але значно менше, ніж сьогодні потрібно.

ІКТ – це передній край сучасної освіти. Усі на передній край!

ЗНО. Зовнішнє незалежне оцінювання. Вивчав його в США і не лише. Був серед тих, хто починав його запроваджувати в Україні. Як учитель впевнений, що ЗНО – ворог особистості, причому і вчителя, і учня. Як функціонер розумію, що його введення було неминуче. Безумовно, це був один із найскладніших і найпомітніших кроків реформування української освіти.

ФІЛОСОФІЯ ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ – ШЛЯХ ЗМІН І РОЗВИТКУ

Минуло 10 років з часу попереднього Другого всеукраїнського з'їзду освітян, і на часі проведення третього, який відбудеться 29 жовтня цього року. Я думаю, що ця подія відіграє позитивну і значну роль у розвитку освіти України й педагогічній науці, тому що передбачається розглянути підсумки виконання документів і рішень з'їзду попереднього, передусім Національної доктрини розвитку освіти в Україні та спеціально підготовлений документ – Національну стратегію розвитку освіти, яка буде базуватися на ідеях Національної доктрини розвитку освіти й буде більш конкретним документом, який визначатиме діяльність у галузі на найближчі 10 років. У цьому документі, я переконаний, знайдуть відображення нові тенденції розвитку освіти, обумовлені активними потребами життя, новими вимогами до людини, що висувуються

в 21 ст. Потрібно рік за роком нарощувати зусилля, щоб побудувати освіту на основі дитиноцентризму. Є досвід такої роботи. Це стосується і школи, де ми повинні максимально наблизити навчання, виховання до конкретних здібностей дитини і її сутності. Це глобальна проблема освіти. І вчителю потрібно готувати на основі дитиноцентризму, людиноцентризму. Орієнтація в педагогічних університетах має бути на індивідуальну роботу з майбутніми вчителями, щоб виокремити таланти кожного вчителя, сприяти їх розвитку і зробити його здатним до індивідуалізованої роботи з учнем в школі. Я розумію, що за командою таких змін не відбудеться. Проблема людиноцентризму не може бути вирішена за

**Василь
КРЕМЕНЬ**

Президент
Національної академії педагогічних наук України

рік чи два, і взагалі вона вирішуватиметься стільки, скільки існуватиме освіта, але ця філософія людиноцентризму вказує шлях змін і розвитку.

І ми повинні разом визначити, що нам робити в освіті, щоб максимально задовольнити майбутні покоління українців в сучасному світі, сучасному навчанні та вихованні так, щоб вони стали конкурентоспроможні

в Європі і світі. І тут, окрім практики, має долучитися освітянська теорія, тобто педагогіка, психологія, і в цьому питанні НАПН працює вже зараз. Вважаємо, що важливим етапним документом до з'їзду є підготовлена академією Національна доповідь про стан і розвиток освіти за 20 років незалежності. Це наша аналітична робота, з якою можна познайомитися на сайті НАПН¹.

¹ <http://naps.gov.ua/>

ГАЛАСУ БАГАТО, А ВІДДАЧІ МАЛО

**Віктор
АНДРУЩЕНКО**

Ректор
Національного
педагогічного уні-
верситету імені
М.П. Драгоманова,
академік НАПН
України

Щоб нас почули, потрібно широко й відверто говорити з кожним депутатом насамперед, бо вони приймають закони, а жити треба за законами. Якщо ректори в регі-

онах поспілкуються зі своїми депутатами і пояснять, що школу не можна загубити, то їх почують. Зараз галасу багато, а віддачі мало. Асоціація ректорів передасть відозву Президентові

України, опублікуємо в пресі й запросимо представників НАПН, щоб спільно вирішити проблеми.

За ці 20 років ми відсторонили нашу молодь від практичної діяльності. Відсутність легітимних організацій не принесло користі. На нашому форумі мають бути представники молодіжних організацій, бо молодь готова до серйозних звершень і вже засумувала за практичною роботою, вона більш інформована, знаннева, вона скучила за мораллю. І ми готові працювати разом.

КОНКРЕТИКА ЗАМІСТЬ ЗАГАЛЬНИХ ОПИСІВ

**Олег
ЄРЕСЬКО**

Директор департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України

Найголовніше, що ми передбачаємо на з'їзді, це прийняття Стратегії розвитку освіти, тому що Національна доктрина – це дуже добре, але це загальні описи. А Стратегія має зробити реалізацію Доктрини у вигляді конкретних завдань. Розписати конкретику є для нас найголовнішим. Це буде важливим і для керівників навчальних закладів, директорів шкіл, ліцеїв, гімназій.

ПЕДАГОГІЧНА РЕФЛЕКСІЯ НА СТАРТІ НОВОГО НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

Потроху вщухає метушня господарської підготовки до початку навчального року: що змогли — пофарбували, де дотяглися — замазали, як вдалося — залатали, заштукатурили, вимили, натерли. Школа, як лялечка, охайна й гарна. Терпляче вислухали зауваження і рекомендації комісії по прийманню шкіл; порадили тому, що хоч хтось знає, як воно має бути.

Тепер час до роботи, заради якої ладні займатися не властивими педагогічній професії справами, забираючи хліб у місцевої влади (бо здебільшого наші заклади у комунальній власності) та дратуючи своєю невдячністю і безпорадністю можновладців верхніх ешелонів. Мало хто з них утримується від нагадування про левову частку бюджету, яка витрачається на освіту, нібито злиденні освітянські зарплати й урізані комунальні платежі і є витратами на освіту.

З цього приводу можна праведно гніватися: „Доки ви докорятимете нам мідною копійкою?” Можна впадати у відчай через недалекоглядність нації, яка дозволяє жебракувати власній освіті. Можна бідкатися через невизначене майбутнє нашої держави: „Хто згодиться це тягнути, коли ми підемо!” Можна просто відмежуватися від усіх освітянських проблем, зберігаючи залишки власного здоров'я. Можна просто піти з професії. Можна? Ні,

не можна! Бо хто ж тоді збереже і передасть дитині культуру попередніх поколінь? Хто принаймні хоча б нейтралізує агресивність і кислотність соціального середовища як власного, так і світового розливу?

Хто допоможе приборкати шалений інформаційний простір і змусити його підкоритися моралі? *Допоки на це була здатна лише школа. Навіть така недосконала, як наша, у яку тільки ледачий не кидав каміння, бо жбурляти камінням легше й веселіше, ніж мурувати з нього підвалини майбутнього.*

Але щоб виконувати таку доленосну місію, ШКОЛІ (розуміємо під цим словом величезну громаду з дітей, батьків, вчителів — всіх причетних до цивілізаційного поступу суспільства людей) потрібно чітко усвідомлювати таке:

Що чекає від неї суспільство? Яке соціальне замовлення ставить? Хто знадобиться йому в недалекому майбутньому? Дисциплінований виконавець чужої волі? Ініціатор перемін? Обізнаний та підприємливий індивідуаліст? Колективіст, здатний підкорятися волі більшості? Свідомий патріот і громадянин? *Як заманливо й красиво формулювалось завдання школи у зовсім недалекому минулому: формування все-*

**Лілія
ДОНСЬКА**

Директор гімназії
№30 „ЕкоНад”
м. Києва,
вчитель-методист

Труби, пол-
ковая труба,
звените,
призывные
звуки!
Коль жизнь
наша — это
борьба, так
пусть уж на
фронте науки.
Пусть
школьный зво-
нок прозвучит
призывом из
райского сада!
Украшим наш
рыцарский щит
девизом:
„В служенье —
награда!“

бічно розвиненої, гармонійної особистості. І хоча ніхто по-справжньому не знав, що це таке і як цього можна досягти, проте як романтично і шляхетно...

Який вчитель має утримати молоде покоління „над прірвою у житі“. Де знайти і як підготувати такого вчителя у часи, коли ентузіазм перестав бути чи не єдиною рушійною силою педагогічного ремесла?

Як наблизити науковців від педагогіки до сучасної дитини і сучасної школи з усіма їх проблемами, непередбачуваністю і багатомірністю?

Яким чином відродити у суспільстві повагу до інтелекту, інтелігентності, моралі, освіти, школи та вчителя?

Як змусити владу зрозуміти визначальну роль

школи як локомотиву поступального руху країни вперед?

Яких змін потребує школа не заради змін, а заради відповідності вимогам часу теперішнього з проекцією у майбутнє?

Як не перетворити ці необхідні зміни у недолугий експеримент над цілим поколінням?

Що зберегти, а з чим попроситись назавжди?

Поки що на ці та на багато інших так би мовити локальних питань кожен з нас шукає відповідь самотужки. Проте давайте шукати такі відповіді і ставити нові запитання всі разом. А *наш журнал*, як завжди, *допоможе нам почути одне одного*, бо ми назавжди об'єднані закликком шкільного дзвоника.

ДЕСЯТЬ „РОЗЛОМІВ“ В УКРАЇНСЬКІЙ ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

**Віктор
ГРОМОВОЙ**

Голова Координаційної Ради Асоціації лідерів освіти України, заслужений учитель України

Прорахунки у стратегії розвитку освітньої сфери в новому тисячолітті призвели до того, що шкільну освіту тепер дуже важко „склеїти“, хоча можливо, якщо проводити сильну освітню політику. Утім найбільша біда освітньої політики в Україні — це її відсутність.

Невідповідність бажаного і дійсного є завжди і всюди. Саме прагнення наблизитись до ідеалу шляхом подолання тих чи інших протиріч є джерелом розвитку.

Проблема в тому, що „розломи“ в українській шкільній освіті призводять до паралельного існування світу високих технологій і протилежного шкільного світу, елітарної і масової школи, реальної школи і удаваної шкільної реальності, яка створюється у чиновницьких кабінетах...

„Розломи“ лише поглиблюються замість того, щоб ставати протиріччями, які б стимулювали розвиток освітньої системи.

Часовий розлом між минулим і майбутнім. У школі зустрічаються вчителі та директори шкіл зі стилем мислення і філософією освіти минулого і палкі прихиль-

ники інформаційних технологій XXI століття.

„Місце зустрічі змінити не можна”, адже загальна середня освіта є обов'язковою. Тож школа стає місцем зіткнення двох світів, повільного і швидкого. Утім, у багатьох наших школах час зупинився...

Нормативно-правовий розлом між нормативами і реаліями сучасної освіти. Всюди є певна дистанція між освітньою бюрократією і педагогами, які „пруть плуга”, та лише у нас ця дистанція наближається до розмірів прірви. По суті існують два паралельних світи: удаваної освітньої реальності та реальності як такої.

Змістовний розлом між потребами розвитку учнів і завданнями щодо виконання навчальних програм, що змушує учнів марнувати сили і час на засвоєння і відтворення під час зовнішнього оцінювання кимсь обраного змісту освіти.

Як наслідок, школа все ще не готова здійснити перехід від „напихання” учня готовими знаннями до свідомого і мотивованого навчання, нерозривно пов'язаного з саморозвитком особистості.

Управлінський розлом між застарілою системою зовнішнього управління школами і нагальною необхідністю „роздержавлення” школи. Ще у 1992 році Джон Костер з Гарвардського університету запровадив поняття „надлишково керована організація”. Яскравим її зразком може бути будь-яка українська школа (окремі винятки лише підтверджують це правило). Тож слід створювати підґрунтя для її нормального розвитку, розпочавши реальний перехід до школобазованого менеджменту і лідерства.

Тож нам, перш за все, слід „роздержавити” державну школу, щоб виконати вкрай актуальне для посттоталітарного суспільства завдання „повернути школу народу”*.

*Завдання повернути народіві школу, яка „переживає епоху страшного розвалу”, було сформульовано ще дореволюційним часописом „Школа і життя” Головна причина

цього занепаду тоді і тепер у „загарбанні школи державою”.

Мережевий розлом між існуючою мережею шкіл і демографічними, соціально-економічними та соціально-педагогічними реаліями. Ми зіткнулись із небаченою ситуацією, яку спричинила демографічна криза: школи є, дітей немає. Раніше не вистачало шкіл, тепер для їх збереження потрібен демографічний вибух у сільській місцевості. З огляду на те, що найближчі десятиліття цього не станеться, для гіпертрофованої шкільної мережі вкрай потрібно стати гнучкішою, динамічнішою.

Внутрішньосистемний розлом між елітарною освітою для небагатьох (ліцеї, гімназії, приватні школи) і масовою школою для всіх. Цей розрив упродовж останнього десятиліття по мірі деградації масової школи і зміцнення елітарних навчальних закладів набув масштабів прірви. Як наслідок, усе більше шкіл у спальних районах великих міст перетворюється на школи-відстійники, усе більше сільських шкіл не забезпечують навіть мінімально достатньої якості освіти для „маленьких українців”. Люди ж, які мають гроші і владу, легко вирішують проблему з освітою власних чад, маючи змогу влаштувати їх в привілейованій ліцей чи гімназії або відправити на навчання за кордон.

Територіальний розлом між столичними (мегаполісними) і периферійними школами, між міськими і сільськими школами. У прямій залежності де тобі пощастило народитись та можливість здобути якісну освіту. Причому розмір коштів на освіту одного учня в наших умовах не завжди має значення, адже в малокомплектних сільських школах чи в школах-інтернатах витрати на одного учня можуть перевищувати витрати в столичних і навіть у престижних приватних школах, а якість освіти, м'яко кажучи, бажає кращого.

Розлом між педагогічною наукою і освітньою практикою. Коли люди, які не мають хоч якого-небудь досвіду викладання, намагаються повчати вчителів, „на передовій” виходить по Бернарду

Кваліфікаційно-заохочувальний розлом між зростаючими вимогами до рівня кваліфікації вчителів та існуючою системою оплати їх праці. *Hi-tech* вимагає *Hi-teach!* Вчителі цю істину формулюють простими словами: „з нас вимагають як з розумних, а платять як дурним”.

Якщо зараз робота вчителя-майстра вимагає ексклюзивних вмінь, потрібна і ексклюзивна платня. Адже мова вже йде не про „шлифування бруківок” у школі, а про ювелірну роботу з „огранки алмазів” у процесі індивідуальної педагогічної підтримки учнів.

У випадку ж, коли продовжують „платити як дурним”, відбувається деінтелектуалізація школи, вимивання з неї найбільш кваліфікованих сіячів „розумного, доброго, вічного”.

На мій погляд, вкрай необхідним є перехід від неефективної поурочної оплати праці до загальноприйнятих у світі систем оплати праці вчителя, які враховують усю багатогранність його роботи. Вчителеві з повною зайнятістю слід оплачувати його працю з 9.00 до 15.00 не залежно від того, яким видом педагогічної діяльності він займається (індивідуальними консультаціями, професійним саморозвитком чи урочною формою роботи). Тоді відразу і зникне проблема „нестачі годин” — їх усім предметникам вистачатиме.

Проблема з фінансуванням освіти полягає в тому, що чималі витрати на її утримання не є ефективними. На думку експерта Світового банку Ярослава Калоуса, уже сьогодні Україна інвестує достатні кошти в освіту — 6% ВВП (лише п'ять країн світу мають вищий показник витрат на державну систему освіти). Більший відсоток ВВП витратити на освіту не доцільно, слід шукати внутрішні резерви всередині системи освіти. Так, наприклад, у Японії чи Південній Кореї втричі більше учнів на одного вчителя, ніж в Україні. Невелика кількість учнів, особливо у малокомплектних сільських школах, аж ніяк не сприяє якості загальної середньої освіти в Україні. Якщо б мережа українських шкіл була такою ж, як у Західній Європі, це б дало можливість зекономити щонайменше 1% ВВП. Ці кошти пішли б на підвищення заробітної платні вчителів та на поліпшення технічного оснащення шкіл.

Прогноз падіння чисельності населення України на 2025 рік дозволяє передбачити скорочення шкільної мережі на 40% (нас тоді буде близько 40 мільйонів і третина з них будуть люди похилого віку). Тож сидіти склавши руки, зберігаючи все як є, неможливо. Повинна бути чітка стратегія реформування освіти, яка б дала змогу підвищити її ефективність.

Шоу: хто вміє, той робить, хто не вміє, той вчить, як робити інших.

У нас цей розлом між педагогічною наукою і освітньою практикою досягнув масштабів прірви ще у радянські часи. Уявлення про атмосферу на тодішньому педагогічному Олімпі дає лист В. Сухомлинського, датований 29 травня 1966 року, професору Е. Костяшкіну: „ *Мне кажется, что многие наши педагоги, которые управляют нашим кораблем, сами не любят ни школы, ни детей: больше того, кое-кто из них глубоко ненавидит педагогическую. Никакой педагогической мысли в рубке этого корабля нет. Люди отстаивают часы своей „вахты” и все. Вы правы, об этом надо писать, кричать надо. Думаю, что придет время, когда мы вместе с Вами скажем об этом во всеуслышание*”.

Утім, наші науковці не є унікальними у своїй відірваності від живої педагогічної практики.

Гендерний розлом між суто жіночими педагогічними колективами і чоловічим менеджментом освіти. Лише в Японії я бачив оптимальний гендерний баланс у школі: співвідношення чоловіків і жінок 50:50. Навіть шведам скоріше вдалося досягнути такого співвідношення в парламенті, аніж у школі. Та такого рівня фемінізації школи (понад 90% жінок), як у нас, я не бачив ніде. У нас чоловіків, які вчителюють, практично немає. Ті ж, хто на якийсь час потрапляє до школи, швидко змінюють фах учителя на фах менеджера освіти (директора школи чи начальника управління освіти), йдуть у науку чи у бюрократи. Якщо американці чи німці розглядають певний гендерний дисбаланс у педагогічних колективах шкіл як проблему, то в нас він досягнув масштабів освітньої катастрофи. Вчителювання в Україні стало виключно жіночою професією.

„Власть імушим” дефемінізація школи не дуже й потрібна, адже чоловіками-педагогами так не покеруєш, як зараз звикли керувати жіночими колективами, особливо у випадку, якщо це будуть справжні чоловіки.

ВИСНОВКИ

Ці десять розломів у шкільній освіті є головними бар'єрами на шляху її розвитку. Яким чином нейтралізувати їх згубну дію?

- Чи не найголовнішим завданням реформування освіти в Україні є пошук ефективної моделі здійснення управлінського впливу, яка була б спрямована на побудову механізму економії праці наших освітян. Моделі, яка б унеможливила чи принаймні мінімізувала сізифову працю як самих управлінців, так і педагогів „на передовій”.
- Усім, хто керує школою, слід нарешті вточити одну аксіому управління: покладання на чиєсь „плечі” кожної нової функції, як правило, ускладнює виконання „старих” функцій. Тож головним завданням є недопущення покладання на школу додаткових функцій.
- Є лише два варіанти проведення радикальних змін в українській освіті – фантастичний і реалістичний. Перший варіант – це якщо ми всі, кожен на своєму рівні, прагнути не перекладати відповідальність один на одного, а почнемо діяти за принципом, сформульованим ще Теодором Рузвельтом: „Роби, що можеш, з тим, що маєш, там, де ти є”. Це, звісно, фантастичний варіант. Реалістичним варіант буде у випадку, якщо до нас прилетять марсіани і за нас усе зроблять.

Тож не варто сподіватись на швидкий результат. Лише титанічні зусилля здатні повернути освітній системі єдність, єдність і боротьбу протилежностей.

ДВА ВАРІАНТИ РАДИКАЛЬНИХ ЗМІН

За 20 років існування національної системи освіти (1991 – 2011 роки) ми ні на крок не наблизились до виконання хоч і слабо артикульованого, але вкрай актуального для посттоталітарного суспільства завдання „повернення школи народу”!

Для того, щоб відбулось роздержавлення школи і почали з'являтися паростки демократії в системі управління шкільною освітою, потрібно:

- Створити нову модель управління наукою і освітою з урахуванням необхідності розбудови публічної освітньої політики.
- Стати принаймні хоча б 50% освітян „активними суб'єктами (кожен на своєму рівні) освітньої політики”.
- Зрозуміти, що створення відповідних державних органів і установ не може замінити громадської системи визнання якості освіти.
- Припинити використання громадськості для камуфлювання реальної сутності жорстко централізованої моделі освіти, добиватись становлення партнерських (а не патерналістських) стосунків із владою в процесі співпраці з питань розвитку освіти.
- Не допускати пролонгації існування псевдodemократичних процедур в освітніх установах замість утвердження у них реальної автономії, свободи педагогічної думки і дії...

Нове покоління з „молоком матері” має увібрати стійкість до експансії влади, розуміння того, що слід зважати на владу, поважати владу (якщо, звичайно, вона дає підстави для поваги), остерігатись влади, але ні в якому разі не боятись. Цей принцип реалізується шляхом прищеплення учням почуття самоповаги та власної гідності, прагнення захищати свої права, уміння домагатись їх дотримання „власць імущими”.

Звісно, з часом може з'явитись і така форма партнерської взаємодії між всеукраїнськими асоціаціями освітян (їх місцевими відділеннями) і МОН (місцевими управліннями освіти), як угода про співпрацю, в якій може бути обумовлено все те, що зараз є „божою милістю” (надання приміщень, оплата відряджень, спільні заходи, зарахування тих чи інших форм професійного розвитку як післядипломну перепідготовку, яку зараз монополізували інститути післядипломної освіти тощо).

Якби багатотисячна армія вчителів та двадцяти-тисячний директорський корпус справді склались із внутрішньо вільних людей, наврод чи чиновництво спроможне було б зупинити їх ініціативу та загасити ентузіазм. У цьому випадку освітянське чиновництво змушене було б ставати іншим.

Притчею во язицех давно вже стала **курукулярна** (змістовна) **надлишковість**, яка перш за все виявляється у перевантаженості шкільних програм та перенасиченості різноманітними „заходами” позаурочної та позакласної роботи школи. Немає потреби доводити аксіоматичне твердження про те, що **перевантажена освіта аж ніяк не може бути якісною**.

Архаїчність діючої системи управління освітою є чи не головною причиною нашого відставання в освітній сфері від передових європейських країн. Там саме оновлені, у наслідок здійснення поетапного переходу від надлишкового зовнішнього управління до школобазованого менеджменту та лідерства, системи управління освітою стали безумовною конкурентною перевагою у неоголошеному змаганні за побудову найкращої системи шкільництва нового тисячоліття.

Якщо ми справді обираємо європейський вектор розвитку, перш за все слід взятись за ліквідацію надлишковості функцій державного управління освітою та негайний перехід від функціонально-орієнтованого до процесно-орієнтованого управління.

ВІТЧИЗНЯНА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА – НЕ ЕФЕКТИВНА

**Лідія
ДАНИЛЕНКО**

Президент
Громадської організації
„Академія педагогічних наук”,
доктор педагогічних наук,
професор

Нещодавно Київським університетом імені Бориса Грінченка за підтримки МОНМС і НАПН України в межах Року освіти та інформаційного суспільства проведено Міжнародну конференцію „Ефективна школа: фактори успіху”.

Важливими і цінними були всі виступи* на цій конференції. Однак виступ Яна де Груфа, президента Європейської асоціації освітнього права та політики з Бельгії, вразив мене найбільше. Він проаналізував у своєму виступі *вплив освітнього законодавства на сприяння розвитку шкіл в різних країнах* і відзначив, що у тих країнах, які лише проголошують „красиві лозунги”, розвиток шкіл відбувається повільно і не результативно, а проблема обговорюється лише на конференціях і форумах.

На жаль, він відніс до таких країн і Україну.

Треба визнати, що програма реалізації вітчизняної інноваційної політики була не ефективною. Більше уваги необхідно було приділяти не тим фахівцям, які досить довго обіймають керівні посади без будь-якої звітності перед громадськістю, а тим, які мають високий інтелектуальний потенціал, спроможні забезпечити умови для формування конкурент-

ного випускника – здатного володіти полікультурними, комунікативними, інформаційними, політичними і соціальними складовими компетентності, визначеними Радою Європи для XXI століття.

Також варто погодитись із думкою бельгійського експерта про те, що гальмування інноваційного руху залежить від керівників освітніх організацій, у більшості з яких, на жаль, не сформовані лідерські якості, цінності гуманізму й демократії, які продовжують ще знаходитися у полоні демократичного централізму й автократії.

Науковці, які усвідомлюють глибинні процеси „девальвації” педагогічної науки, об’єднали свої зусилля у новій громадській організації „Академія педагогічних наук”, яку я очолила. Вони вважають за потрібне запроваджувати педагогічні істини у практику діяльності освітніх організацій шляхом особистої відданості таким її основам, як справедливість, чесність, толерантність, прозорість, моральність, демократія, гуманізм.

Серед основних вимог ліцензування педагогічної діяльності вчителя – оволодіння ним іноземною мовою, комп’ютером, Інтернет – технологіями, сучасними інтерактивними методами навчання і виховання, методом проектів, уміння проводити тренінги, наукові дослідження тощо. Важливо навчити сучасного вчителя

*З виступами учасників цієї конференції знайомтеся у наступних числах нашого часопису.

оволодіти навичками проєктної діяльності, її основними видами, такими як: соціально-педагогічний, освітній, психолого-педагогічний.

Думаю, що суттєвими зразками таких змін можуть бути сучасні моделі** підготовки вчителів у Великій Британії, Канаді, Голландії, Франції, Польщі, Грузії, в яких підготовка вчителів відбувається після загальноуніверситетської бакалаврської програми. Після вступу і закінчення магістратури з педагогіки і психології має настати річна практика у школі і складання кваліфікаційного іспиту в університеті для отримання ліцензії на педагогічну діяльність.

Бюджетні кошти на підвищення кваліфікації вчителів мають бути спрямовані не на заклад післядипломної педагогічної освіти, а на кожного вчителя. Учителю має право збільшувати суму витрат на підвищення кваліфікації шляхом самостій-

ного фінансування свого навчання і на отриманні коштів підвищити професійну кваліфікацію у будь-якому вищому навчальному закладі чи закладі післядипломної педагогічної освіти.

Дана модель є перспективною, але вона має значні ризики. Наприклад, слабким її місцем є наявність незалежних університетів і експертів, адже таких майже не існує. Більшість із них не мають повної автономії, ректори не завжди обираються на конкурсних засадах і не завжди є лідерами у колективах, а, як правило, є «сильними» менеджерами з авторитарним стилем управління. Запропонована модель підготовки педагогічних кадрів, на мій погляд, може діяти у суспільстві з розвинутою демократією, формування якої продовжується, у тому числі, й у науковому середовищі.

Можливо, це довгий процес, але я вірю, що він відбудеться за наших часів.

ПРОБЛЕМИ ДОСТУПУ СІЛЬСЬКИХ ДІТЕЙ ДО ОСВІТИ

Як в реальних умовах кожного регіону забезпечити доступ кожної дитини до якісної освіти, планувати і формувати оптимальну (найбільш доцільну з точки зору задоволення дитячих освітніх потреб і економного витрачання ресурсів) мережу навчальних закладів для сільського населення? Відповіддю на цю проблему є **оптимізація шкільної мережі**. Нині повсюдно розробляються і впроваджуються перспек-

тивні плани її здійснення. Серед варіантів оптимізації шкільної мережі є її закриття шкіл.

Ми проголосили гарний девіз: „Рівний доступ до якісної освіти” кожній дитині. А що відбувається насправді? Закриття шкіл, і не лише в невеличких селах, а навіть у містах, чим ускладнюється шлях дитини до освіти, особливо

Дмитро ДЕЙКУН

Методист вищої категорії Інституту інноваційних технологій та змісту освіти МОН, молоді та спорту України

** Скористайтеся матеріалами статті про форум міністрів освіти країн Ради Європи //Директор школи, ліцею, гімназії. – 2011. – №4. – С. 4 – 31.

На основі аналізу результатів експерименту організації таких закладів у ряді сільських населених пунктів Івано-Франківської, Житомирської та Київської областей можна запропонувати такий примірний варіант навчального плану „школи-родини”:

№ п/п	Навчальні предмети	Кількість навчальних годин на тиждень у класах				
		1	2	3	4	1-4
<i>Інваріантна складова</i>						
1.	Українська мова	5	5	5	5	20
2.	Іноземна мова	3				3
3.	Математика	3	3	3	3	12
4.	Я і Україна	2				2
5.	Музика	2				2
6.	Образотворче мистецтво	2				2
7.	Трудове навчання	2				2
8.	Фізична культура, основи здоров'я	3				3
Р а з о м						46
<i>Варіативна складова</i>						
1.	Резерв часу на навчальні предмети, індивідуальні заняття та консультації	8				8
2.	Гранично допустиме навчальне навантаження на учня	20	21	23	23	
Всього (сума інваріантної і варіативної складових)						54

Зазначений варіант навчального плану „школи-родини” визначає загальну кількість навчальних годин при вивченні програмного матеріалу за кожен клас з розрахунку, що згідно Закону України „Про загальну середню освіту” тривалість уроку у 1 класі становить 35 хвилин, у 2–4-х класах – 40 хвилин.

Якщо школа не доукомплектована учнями певних класів, то в робочому навчальному плані час на вивчення окремих предметів у міні-групі за відповідний клас може бути зменшений. Не є також обов'язковим повне використання резерву навчального часу варіативної складової.

Робочий навчальний план у кожній „школі-родині” складається на основі примірного з урахуванням вікового складу та кількості дітей. Від цього залежить і ступінь поєднання індивідуальної та групової форми занять при вивченні різних предметів, що конкретно відображується у розкладі уроків. При цьому в межах загального сумарного навантаження можливе різне дозування часу на вивчення окремих предметів.

у сільській місцевості. Та й зводити процес оптимізації лише до закриття шкіл – це хибний шлях. Школа у більшості випадків є єдиним освітньо-культурним осередком на селі і виступає гарантом реалізації конституційного права дитини на освіту. Здоровий глузд і світова практика засвідчують, що не можна вирішити економічні проблеми за рахунок погіршення умов для навчання дітей.

Віддаляються також від юних громадян можливості отримання вищої освіти, яка все більше переводиться на платну основу, під гаслом реорганізації планується скорочення мережі вищих навчальних закладів. То який же це доступ дітей і молоді до освіти та ще й якісної?

Не можна допустити бездумного закриття шкіл, інакше країну може спіткати доля наших дошкільнят, коли через потурання місцевих органів влади допущено масове розкрадання приміщень дошкільних закладів.

Дійсно, вартість навчання дитини у малокомплектній сільській школі вища, ніж у міській „повнокровній”. Але освіта і здоров'я дитини – це не ті сфери, які можна затискати в жорсткі фінансові лещата. Ці галузі й так страждають через неухвагу держави, фінансуються за залишковим принципом, адже й понині у багатьох школах не вистачає навіть підручників. Держава, яка економічно на освіті, беззаперечно програє в економіці, зазнає незворотних втрат в інтелектуальному,

духовному і культурному розвитку, недоотримує талановитих учених, хліборобів, лікарів, художників, політиків.

Аргументи про переваги переведення учнів до сучасних повнокомплектних навчальних закладів із запровадженням повсюдного їх підвезення не завжди виправдані, особливо для сільських дітей молодшого шкільного віку, збереження їх фізичного та психічного здоров'я. Ніякі надсучасні технічні засоби у віддаленій міській школі не замінять 6-7-річній дитині тепле слово своєї сільської вчительки, ласку своєї родини, шепіт рідної природи, повсякденне спілкування з односельчанами. **І тому не можна поспішати із закриттям шкіл, навіть при тимчасовому зменшенні кількості учнів. Небезпечно механічно переносити зарубіжний досвід підвезення учнів до шкіл, не враховуючи наші реальні умови, інфраструктуру, бездоріжжя, проблеми транспортного обслуговування і чимало інших чинників.**

Необхідно ретельно аналізувати перспективи розвитку регіонів, зміни в народжуваності дітей, потреби соціально-економічного розвитку населених пунктів, тощо. І мати на увазі, що закриття школи у сільській місцевості можливе лише в крайньому випадку через відсутність учнівського контингенту, і згідно чинного законодавства лише за згодою громади села. Менш болісним при зменшенні чисельності учнівських контингентів є процес реорганізації, пониження статусу школи.

В останнє десятиріччя особливого поширення у сільських районах набула нова модель організації освіти – створення освітніх округів, у яких за рахунок концентрації матеріально-технічних, фінансових, кадрових ресурсів при опорних школах є реальні можливості якісно забезпечити освітні потреби населення прилеглих територій, у тому числі учнів із малокомплектних шкіл. Як засвідчує практика, особливо доцільним є організація таких освітніх об'єднань у сільських

районах за наявності значної кількості компактно розташованих малокомплектних шкіл з обмеженістю необхідних ресурсів для здійснення навчально-виховного процесу.

Батькам, громадськості необхідно мати на увазі, що права наших громадян на освіту гарантовані чинним законодавством. У питанні захисту сільської школи дуже важливі такі законодавчі положення:

„Школи I ступеня у сільській місцевості створюються незалежно від наявної кількості учнів. Відкриття таких шкіл, а також самостійних класів у них здійснюється за рішенням місцевих органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.” (ст. 36, п. 4 Закону України „Про освіту”);

„У загальноосвітніх навчальних закладах, розташованих у селах, селищах, кількість учнів у класах визначається демографічною ситуацією, але повинна становити не менше 5 осіб. При меншій кількості учнів у класі заняття проводяться за індивідуальною формою навчання” (ст. 14, п. 2 Закону України „Про загальну середню освіту”).

З особливою обережністю слід підходити до вирішення питання навчання учнів початкових класів: доцільно, щоб ці діти здобували початкову освіту за місцем їх проживання. З цією метою необхідно шукати і впроваджувати нові нетрадиційні форми і засоби організації освіти: відкриття навчально-виховних комплексів типу „дитячий садок-школа”, інші варіанти збереження початкової школи, наприклад, створення у малонаселених пунктах „дочірніх” філій як структурних підрозділів закладів більш високого ступеня, створення навчальних закладів сімейного типу „школа-родина” (див. вріз), запровадження індивідуально-екстернатної чи індивідуально-дистанційної форми навчання тощо.

Конче необхідно, щоб науково-методичні служби, зокрема регіональні інститути післядипломної педагогічної освіти, надавали кон-

сультативну та методичну допомогу закладам такого типу в адаптації навчальних програм за курс декількох класів для одночасного вивчення дітьми у різновікових міні-групах, а Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук розробив технологію організації та проведення таких навчальних занять.

Слід звернути увагу і на впровадження дистанційного навчання, однієї з перспективних форм організації навчально-виховного процесу, яке покликане забезпечити доступ громадян до освітніх ресурсів і отримання певного рівня загальної середньої освіти через використання сучасних інформаційних технологій і телекомунікаційних мереж.

НАРИСИ З ПРИЙМАЛЬНОЇ КОМІСІЇ: НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ, ЗМІНА ПРІОРИТЕТІВ

*„Море волнується – раз,
Море волнується – два,
Море волнується – три...”*

Світлана РУДАКІВСЬКА

Проректор з питань доузівської підготовки Київського міжнародного університету, професор

Ігри, якими захоплюються як діти, так і дорослі, у житті стають реальністю. І вступна кампанія не є виключенням: хвилювання абітурієнтів, батьків, членів приймальних комісій вже не перший рік закінчується хвилями зарахування – першою, другою та третьою.

У цьому році простежуються такі тенденції:

- відтік абітурієнтів з України до Польщі, Чехії, Угорщини;
- активна роль батьків, дідусів, бабусь, які, з одного боку, „сидять” на форумах і вивчають відгуки, а з іншого – в сучасних умовах шукають зерна стабільності, властивої радянській системі освіти (наявності гуртожитку, обов’язкового працевлаштування, тощо);
- відбувається зміна пріоритетів: подавати документи не на улюблену спеці-

альність, а на ту, на яку „підходять” дисципліни і бали ЗНО абітурієнта.

- найактуальніше питання „Ким Ви хочете бути?” навіть не обговорюється;
- скоріше іде не вибір спеціальності, а набір спеціальностей, з яких імовірно буде вибрана „своя”, але потім, коли прийдуть запрошення і буде зрозуміло, куди пройшов абітурієнт;
- як вступити без ЗНО, або Привабливі запрошення.

Спостерігається відтік абітурієнтів з України до Польщі. Поляки активно виїжджають на навчання до Німеччини та Австрії, а польські ВНЗ запрошують українських абітурієнтів на навчання до себе, пропонуючи вступ без іспитів, невелика оплата, після першої сесії – стипендія 400 євро. До того ж – Шенгенська віза і вся Європа відкрита.

Страх „провалитися” при вступі до будь-якого ВНЗ більший, ніж бажання вступити на омріяну спеціальність, тому вони не *обирають*, а *набирають*” спеці-

УРОКИ ТА ВИСНОВКИ ЗІ ВСТУПНОЇ КАМПАНІЇ

альності й університети, у яких хотіли б навчатися з урахуванням балів і дисциплін ЗНО, розставляючи їх у своєму особистому рейтинговому списку вишів. Вибір спеціальностей відбувається методом виключення: „А що у вас є?.. Не хочу бути точно... Може бути... Давайте на ці три...”

Наведу один, але характерний приклад: „П'ятнадцята спеціальність – це моє право”. Абітурієнтка подала документи на три спеціальності напряму підготовки „міжнародні відносини” в одному вищому навчальному закладі; на спеціальність „ресторанно-готельний бізнес” – до Київського національного торговельно-економічного університету; на „міжнародне право” – до нас; на спеціальність „медична психологія” до Національного медичного університету імені О.О. Богомольця і ще на кілька різних спеціальностей до інших вишів. Виявилось, що це менше 14 спеціальностей. Абітурієнтка повернулася до нас і подала документи на спеціальність „країнознавство”, мотивуючи лише тим, що це – „п'ятнадцята спеціальність”, на яку вона має право. А на питання „Ким Ви хочете бути, що оберете, якщо одержите запрошення одразу з усіх п'яти вузів?” вона відповіла: „Я тоді буду думати й обирати!”. І дійсно, вона обрала „медичну психологію”, а 14 спеціальностей напряму „міжнародні відносини” – то було хобі.

Ще раз повертаємося до необхідності посилення і активізації профорієнтаційної роботи в школах і на підготовчих курсах. Особливу увагу слід приділити саме підготовчим курсам при вищих навчальних закладах, які знайомлять старшокласників зі спеціальностями цього ВНЗ, допомагають зорієнтуватися у розмаїтті професій та обрати ту, єдину, яка стане долею.

З одного боку, такі умови прийнятні для того, щоб забезпечити вступ до вищого навчального закладу всіх охочих, а з другого – для вищого навчального закладу – це стимул підтримувати таку якість навчально-виховного процесу, щоб бути конкурентоспроможним і максимально привабливим для абітурієнта і студента.

Що нам допомогло зробити набір на I курс цього року?

Можна було б назвати, і це було б справедливо, саме такі фактори, як розкручений бренд „міжнародне право”, наявність творчих спеціальностей „журналістика”, „кіно-, телемистецтво”, „театральне мистецтво”, те, що ми проводимо багато різноманітних творчих конкурсів, маємо власну газету „Post scriptum +”, випускаємо свою відеопрограму „Студентський квиток”, залучаючи до творчості не лише студентів, а й абітурієнтів, які відчувають творчу атмосферу Університету.

Але ж **основою „відкриття” університету**, особливостей усіх спеціальностей для абітурієнтів **стала ціла система інтелектуальних конкурсів, програм, проектів, які ми проводимо щорічно, задовго до вступної кампанії**, а саме: XI Всеукраїнська Олімпіада, XI Всеукраїнська Універсиада, інші інтелектуальні ігри (їх розроблено 26), а в цьому році – регіональні інтелектуальні ігри „Як стати мером” у м. Полтава та м. Боярка, „Як стати лідером” у м. Вінниця*.

Дипломи, грамоти, номінації, отримані в результаті перемоги чи участі в різноманітних інтелектуальних проєктах, дають можливість ще отримати знижки в оплаті за навчання. Це дає додатковий стимул для абітурієнтів подавати документи саме до нас, до Київського міжнародного університету. Так що **свої пріоритети ми сформулювали ще 16 років тому: знання + інтерес + інтелект + культура + творчість + наслідування ним приносить свої позитивні результати, чим ми і пишаємося.**

* Див. статті автора з даної проблематики у часописі „Директор школи, ліцею, гімназії”:

Рудаківська С. Як виховати вчителя-майстра. – 2000. – № 2,3. – С. 120.

Рудаківська С. Партнери в освіті: формула успіху. – 2004. – № 4. – С. 72.

Рудаківська С. Партнери в освіті. Світ інтелектуальних ігор КиМУ. – 2005. – № 2. – С. 85.

Рудаківська С. Профільне самовизначення старшокласників. – 2008. – № 5. – С. 38

Рудаківська С. Шляхи сучасного випускника школи до професії (алгоритм діяльності). – 2010. – № 4. – С. 174.

ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: ПРІОРИТЕТНІ СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ

„Серед актуальних проблем, які зобов’язана розв’язувати школа – утвердження полімовності українських громадян. Це передбачає реалізацію як мінімум концепції тримовності в Україні. Для забезпечення реальної національної і міжнаціональної конкурентноздатності співвітчизників вони мають обов’язково володіти українською мовою як державною, рідною мовою, якщо вона інша – частіше це російська, та англійською мовою як мовою міжнародної комунікації. Чекаємо від учених Інституту педагогіки, інших наукових установ академії відповідних пропозицій як концептуального, так і практичного змісту”.

З доповіді президента НАПН України В.Г. Кременя на Загальних звітних зборах 17 березня 2011 р.

**Валерій
РЕДЬКО**

Завідувач лабораторією навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України, кандидат педагогічних наук, доцент

Наша лабораторія є провідним науково-методичним центром України з навчання іноземних мов як у середній школі, так і у вищих навчальних закладах України. Нами розроблені програми, концепції навчання першої, а також другої мов, вивчення іноземних мов у початковій школі, профільній школі, ми також розробляємо різні конкурси. Молоде покоління наших науковців працює над створенням науково-методичного забезпечення шкільного курсу навчання іноземних мов.

Я лише наголошу на деяких стратегічних напрямках, які з нашої точки зору, й з моєї також, є пріоритетними й визначальними на сучасному етапі розвитку вивчення мови як у середній школі, так і у вищій. Власне не можна вивчати іноземну мову без вивчення культури народу, мова якого вивчається. Тож на сучасному етапі розвитку глобалізованого суспільства іноземну мову слід сприймати як засіб міжкультурного

спілкування. *Комунікативний метод, комунікативна діяльність, підхід до вивчення якої існує у світовій практиці, у Росії, є тим самим визначальним підходом, на який ми повинні спрямовувати свою діяльність і завдяки якому навчання іноземної мови є засобом міжнародного спілкування.*

У світовій практиці зараз домінує комунікативна діяльність разом із певними екліктичними підходами.

Ми повинні дотримуватися певних наукових підходів, розглядати іноземну мову як виключно культурний засіб іноземного спілкування. Для цього розроблена певна низка форм, стратегій, якими ми повинні оволодіти.

Хочу наголосити, що в Україні, в основному, *створені всі умови для того, щоб оволодіти не лише однією, а й кількома мовами.* Головне – це комунікація, якщо вона є. Не треба звертати увагу на ті помилки, які ви можете допустити під час спілкування, вони і справді ще зустрічаються, навіть і в українській мові, але на це мало хто звертає увагу.

Завдання комунікації – отримати певну інформацію і передати її тому, з ким спілкуємося.

ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: ЗАСТЕРЕЖЕННЯ ПРАКТИКА

Ідея: кожен учень за роки навчання у школі повинен оволодіти трьома мовами, як мрія, дуже гарна! Для її втілення *необхідно забезпечити певні умови.*

Перша з них – це програма: треба щоб вона була єдиною для трьох мов, і повинна бути написана однією людиною або її написання має координувати одна людина.

Друга – це вчитель: обов'язковим для вчителя є вільне володіння мовою, знання дитячої психології і вміння організувати навчальний процес.

Важливим є і те, щоб фахівців готували досвідчені педагоги, які постійно мають практику в своїй галузі. Щоб співпраця з дітьми у студентів була постійною, їх навчання має проходити на базі дошкільних та шкільних освітніх закладів. Якщо взяти для прикладу, як готують лікарів, то побачимо, що студентам викладають практикуючі досвідчені лікарі. А в нас у студентів-мовників викладають люди, які не працюють з дітьми, хоча б паралельно.

І ще про якість мовної підготовки. На жаль, сьогодні червоні дипломи педагогічного університету не є свідченням володіння їх власниками іноземною мовою. Приймаючи на роботу вчителів, ми проводимо з ними співбесіду тією мовою, яку людина має викладати у нашій школі, і часто претенденти на посаду вчителя не витримують цієї співбесіди, бо не володіють мовою

на достатньому рівні.

Третя умова – це дотримання програми вчителем. Я знаю, що навіть зараз, коли викладається в школах одна мова – вчителі не дотримуються програми. В початковій школі

діти мають оволодівати першими навичками спілкування, а не вивчати англійський алфавіт і більш того, не повинні вивчати граматику, яка за програмою має починатися лише з 5 класу. В наших школах робиться навпаки: про навчання спілкуванню думають в останню чергу, а з першого класу дітей завантажують письмом з англійської мови, вивченням граматики з другого класу тощо.

Наостанок зазначу, що моя думка щодо ідеї одночасного вивчення декількох мов така: це гарна ідея, але її втілення сьогодні – небезпечно для дітей! Це надмірне навантаження, що може призвести до розладів здоров'я учнів. Лікарі вже сьогодні сигналізують про хвороби, які здорова дитина отримує під час навчання в молодшій школі: порушення зору, сколіоз, гіпертонія, істеріози.

Тож спочатку треба виховати спеціалістів, написати єдину програму – а вже потім говорити про запровадження нових предметів у школі.

**Анжела
ГЕРГЕЛЬ**

Автор методики одночасного навчання дітей кількох іноземних мов, засновник школи Гергель

ЧАС ПРИЙМАТИ НОВІ СТРАТЕГІЧНІ РІШЕННЯ

Ольга ВИГОВСЬКА

Головний і науковий редактор Всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”

Де кілька разів у нашому журналі висвітлювалися питання щодо існуючого феномена на кшталт *піонерського ритуалу „завжди готовий”*, коли не встигли окреслити проблему, поставити завдання, як одразу знаходяться ті, які вже й відзвітувалися про виконання. Здавалося б і добре, але знайомство з роботою „стахановців” свідчить про протилежне. Які наслідки такої позиції? Вони відомі всім: пригадаймо, як було з особистісно-орієнтованим навчанням і вихованням: уважне ставлення до дитини, що є нормою, подавалось як упровадження особистісно-орієнтованої технології в навчально-виховний процес шкіл. Мені сподобалася пропозиція прем'єр-міністра Миколи Азарова на цьогорічній підсумковій колегії МОНмолодьспорту: *не брехати!* Наскільки це важливо для прийняття правильних управлінських рішень. Інакше створюємо, а потім і живимо самі в Королівстві кривих дзеркал, носимо сукни від „Голого короля” – то як же нам вирішувати проблеми, що існують, з чого починати?

З правди та власної відповідальності за слова, дії, вчинки!

- Окреслю і те, над чим давно слід задуматися, щоб не гаяти час на вирішення другорядних питань. **Грантова діяльність** сприяє активізації вирішення саме другорядних питань, відволікаючи вчителів, науковців, освітянських керівників від головного. Чи варті їх гроші того, що ми до свого головного так і не доходимо роками? Наслідком цього є невирішеність протягом декількох десятиріч проблеми якості вчителя, його підготовки. На жаль, *системно не розглядаємо власну діяльність, коли отримуємо наданий грант: чи*

варто витратити час свій та учнів на участь у проєктах, здійснення яких вимагається за умовами гранту.

- „Історія – вчителька життя”, але чомусь не для нас... Гіперактивність та шалений потік різноманітних заходів – це добре, чи погано? Добре, якщо всюди нове та різне. А якщо роздрібнені, розпорошені між різними організаціями, фестивалями, структурами, то одні і ті ж питання хвилюють усіх організаторів та учасників, тож і пропозиції однакові! Та й контингент учасників усюди постійний! **Ім би об'єднатися**, щоб стати багатотисячними, багатоголосими, гучними, яких не можна не почути. То й **авторитетності додалося б освітянським заходам!**
- Серед освітян є Герої України, народні вчителі, заслужені працівники освіти – це **золотий фонд країни**. Міністерство започаткувало ідею – збирати на розмову з усіх регіонів країни представників усіх категорій суспільства, які обслуговують школу, тож кожного четверга збираються на нараду різні категорії освітян. Мені довелося бути на такій для директорів шкіл, яким до 30 років (див.: 2011. – №1. – 2-а та 3-я сторінки обкладинки). Незмінно проводить ці зустрічі їх *ініціатор й організатор Борис Жебровський*, заступник міністра МОНмолодьспорту. Жива розмова дає можливість не лише знати реальний стан на місцях, а й зрозуміти його співтворців та відчути їх готовність чи продовжувати і надалі так чинити, чи змінювати – косметично або радикально. Окрім того, відбувається широкій обмін думками, ідеями, технологіями дії – за рахунок чого кожен з учасників підвищує свою кваліфікацію або управлінську майстерність. Вочевидь і наступне: можна заздалегідь побачити майбутніх зірочок – новаторів: учителів, управлінців. Підтримую цю чудову ідею та *пропоную Міністерству запросити ще й „золотоносців” – це має стати проривом у вирішенні всіх проблем освітянської галузі. Скористаймося власними ресурсами!*

ДЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ В РОСІЇ: НАПН У МОСКВИ

16 вересня 2011 року у столиці Російської Федерації проведено День української освіти і науки. До Москви прибула делегація на чолі з Міністром освіти і науки, молоді та спорту Дмитром Табачником.

За складом українська делегація представляла університетську й академічну науку та управлінську вертикаль за усіма видами освіти: від дошкільця до вищої освіти, від школи до МОПмолодьспорту – понад 400 учасників. Протягом дня гості перебували разом зі своїми російськими колегами у різних навчальних, наукових закладах Москви, а супроводжували їх майже 40 представників засобів масової інформації.

Редакції цікаво було побувати в РАО та в школах м. Москви. З ким і чим нам вдалося ближче познайомитися, що з'ясувати, від кого та які отримати відповіді на наші запитання, чим захопитися, а що й перечитати, сторінки яких книжок перегорнути – з усім цим знайомитемо Вас, наш шановний читачу, в цьому часописі та й в наступному.

НАПН УКРАЇНИ В РАО: презентація діяльності наукових закладів

Зустріч на Київському вокзалі Москви: керівництво Міністерств освіти і науки, молоді та спорту України й освіти і науки Російської Федерації на чолі з міністрами Дмитром Табачником і Андрієм Фурсенком

АПН РСФСР была создана в 1943 году. В 1967 г. стала АПН СССР, с 1992 года – Российская академия педагогических наук. По законодательству России все государственные академии наук, а их 6, имеют самостоятельный статус, не принадлежит и не подчиняются какому-либо министерству, мы имеем прямое отношение к правительству, а наиболее близкое

**Николай
НИКАНДРОВ**

Президент
Российской академии образования

Ольга ВИГОВСЬКА

Провідний науковий співробітник відділу науково-аналітичної обробки і поширення інформації в сфері освіти ДНІПБ імені В.О. Сухомлинського, головний і науковий редактор Всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”

Тетяна ГОДЕЦЬКА

Вчений секретар Державної науково-педагогічної бібліотеки імені В.О. Сухомлинського

На фото: Зал заседаний Президиума РАО.

Н.Д. Никандров вручает награды представителям делегации НАПН Украины.

За многолетнее активное развитие в педагогических исследованиях, укрепление научного сотрудничества НАПН Украины и Российской академии образования награждены:

- **Золотой медалью** Российской академии образования – **В.Г. Кремень**, президент НАПН.

- **Почетной грамотой** Российской академии образования: **В.И. Луговой**, вице-президент НАПН Украины, директор Института высшего образования, доктор педагогических наук, профессор;

М.И. Бурда, главный ученый секретарь НАПН Украины; **Н.Б. Евтух**, академик-секретарь НАПН Украины; **С.Д. Максименко**, иностранный член РАО, академик-секретарь НАПН Украины.

В ответном слове **Владимир Луговой**, вице-президент НАПН Украины, вручил награды академиком РАО:

- **Золотую медаль „Константин Ушинский”** Национальной академии педагогических наук Украины президенту Российской академии образования **Н.Д. Никандрову**;

- **Почетные Грамоты НАПН:** **М.Л. Левицкому, В.П. Демину, А.А. Деркачу, С.П. Ломову, С.Н. Чистяковой** и др.

- **Книги**, в которых отражены коллективные результаты работы членов НАПН, а это и „Энциклопедия образования” (укр.), „Белая книга” и монография В.Г. Кременя – вручены **Н.Д. Никандрову**, президенту РАО.

К нам министерство – это министерство образования. В академии 296 членов, действительных членов и членов-корреспондентов. Самым высшим органом управления академии является общее собрание. Органом для постоянного управления является президиум, в котором 30 членов академии. В академии много институтов, которые занимают всеми уровнями и видами образования. Когда-то мы начинали со школьного образования, постепенно ареал деятельности расширялся, и сейчас мы практически занимаемся всей системой образования, работаем над научным обеспечением, функционированием и развитием.

Работа у нас не простая, потому что очень многое требуется в системе образования. Конечно, это связано с тем, что изменилась страна в сфере социальной, образовательной, в науке. Это сейчас другая страна, самостоятельная Россия, и соответственно поневоле многое приходится менять и делается все с большим трудом. Но не потому, что люди не хотят, у нас есть и долгосрочный план развития. *Мы очень настроены на взаимодействие с НАПН Украины.* У нас было заключено временное соглашение, оно частично выполняется. *Итогом сегодняшней встречи может стать или договор, или соглашение.*

Со структурой, направлениями работы НАПН Украины представителей РАО ознакомил Владимир Луговой, вице-президент НАПН Украины, директор Института высшего образования, доктор педагогических наук, профессор (см. врез на С.51)

Владимир ЛУГОВОЙ

Директор Института высшего образования НАПН Украины

НАПН обеспечивает научное сопровождение законодательного творчества, включена в экспертизу законопроектов, число которых резко возрастает перед выборами, но они чаще всего низкого качества, в этот момент и важна наша работа, чтобы проекты становились жизненными.

Институт высшего образования создан в 1999 году, ровесник Болонского процесса. Создан для того, чтобы целостно видеть ситуацию в стране с высшим образованием. Здесь сконцентрирован сильный научный потенциал – 100 научных работников, среди них 30 докторов наук, в штате 5 бывших заместителей министра, которые хорошо понимают процессы, которые происходят в высшем образовании. К сожалению, *мы аутсайдеры по качеству высшего образования. Наша высшая школа больна, как и ваша.* Мы сотрудничаем с международным представителем ЕС по высшему образованию. Много наших вузов европеизированы, работаем над Национальной рамкой квалификаций.

НАПН: СТРУКТУРА І НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ

Наукові підрозділи Академії – науково-дослідні інститути (таких 10), центри (іх 5), Університет менеджменту освіти, бібліотека (ДНПБ) й музей – об'єднано в **п'ять відділень**: загальної педагогіки та філософії освіти (академік-секретар **О.В. Сухомлинська**); психології, вікової фізіології та дефектології (академік-секретар **С.Д. Максименко**); загальної середньої освіти (академік-секретар **О.І. Ляшенко**); професійної освіти і освіти дорослих (академік-секретар **Н.Г. Ничкало**); вищої освіти (академік-секретар **М.Б. Євтух**).

Загальна чисельність членів НАПН України становить **137 осіб**, з них **49** дійсних членів (академіків) і **88** членів-кореспондентів. Окрім того, до Академії обрано **35** іноземних членів, **8** почесних академіків. У наукових установах працюють 1304 вчених, з них 193 доктори і 512 кандидатів наук. Наукові установи, Університет, члени Академії проводять дослідження з 271 теми за 40 науковими напрямками.

Президентом Національної академії педагогічних наук України є **Василь Григорович Кремень**, академік Національної академії наук і Національної академії педагогічних наук; академік **Василь Миколайович Мадзігон** – перший віце-президент; академік **Володимир Іларіонович Луговий** – віце-президент; академік **Михайло Іванович Бурда** – головний вчений секретар.

Основними завданнями Академії є: опрацювання нової філософії освіти; обґрунтування цілей і шляхів розвитку національної системи освіти; комплексний аналіз психічного розвитку дітей і молоді; формування у них сучасного світогляду, моральної і громадянської позиції; створення теорії цілісного розвитку особистості; опрацювання методології і теорії змісту освіти та процесу навчання в різних типах навчальних закладів; створення підручників, навчальних посібників, засобів навчання нового покоління; розроблення державних стандартів і системи оцінювання якості освіти на різних рівнях; дослідження актуальних питань інформатизації і комп'ютеризації навчального процесу; розроблення проблем професійної, вищої освіти та освіти дорослих; розвиток спеціальної освіти та ін.

За результатами наукових досліджень члени Академії та науковці підвідомчих установ щорічно публікують майже **3 тис. праць**, у тому числі близько **100 монографій**, майже **250 підручників і навчальних посібників**, більше **170 методичних посібників і рекомендацій**, майже **40 словників і довідників**, близько **80 збірників наукових праць**, більше **70 навчальних програм і концепцій**; проводять близько 90 масових науково-практичних заходів. У 2008 р. видано „Енциклопедію освіти”. Підготовлено в 2010 р. „Білу книгу” національної освіти України, а в 2011 р. до 20-річчя Незалежності – Національну доповідь про стан і перспективи розвитку освіти України.

Руководители отделений и институтов НАПН Украины дополнили общую презентацию Академии.

Сергей МАКСИМЕНКО

Академик-секретарь отделения психологии, возрастной физиологии и дефектологии НАПН Украины, директор Института психологии имени Г.С. Костюка, академик НАПН Украины, доктор психологических наук, профессор

Институт открыт в 1945 году 5 мая, за 4 дня до окончания войны. Продолжаем традиции, заложенные Костюком, Леонтьевым. Лаборатории личности, психологии обучения, психологии творчества, одаренности и психодиагностики исследуют личность как форму существования психики, которая имеет свойство самосовершенствования, самореализации, имеет внутренний, неповторимый имидж. В основе исследований работы Выготского, Гальперина, Давыдова, исследуем онтогенез личности и влияние на него образовательного процесса, фиксируем поступательные психические и личностные новообразования.

Имеем три приоритета в работе: медицинская психология, организационная психология, социально дезадаптированные подростки. На базе Медицинского уни-

верситета им. Богомольца работает факультет медико-психологический, который готовит медиков-психологов для работы в медицинских учреждениях и силовых структурах. Сделали уже 5 выпусков.

ИКТ, основы новых информационных технологий заложены у нас в институте Костюком и Глушковым. Потенциал научный высокий: с 1976 г. – докторский совет, а по кандидатским – по 8-и специальностям. Участвуем в 5-ти государственных программах, в 13-ти отраслевых.

Таких институтов в СССР было 3: лучше нашего нет, кроме Вашего, конечно. Кто не любит Советский Союз, у того нет души. Кто хочет возвратиться, у того нет головы. Это было то, что нас формировало! Я защищался здесь и возрастал на этой территории. И позвольте выразить признательность плеяде российско-украинских психологов, к которым можно отнести то, что Марк Коуэн сказал о Выготском: „Моцарт психологии”. И действительно, капитан и капитаны.

Вячеслав ЗАСЕНКО

Директор Института специальной педагогики, член-корреспондент НАПН Украины, доктор педагогических наук, профессор

Средний возраст ведущих лабораторий – 37 лет. Каждая лаборатория имеет 2 журнала и свой сборник. Существует 2 проблемы: инклюзивное образование и дифференциация образования.

Старшая школа должна быть профильной.

Помним научную школу СССР, России и готовы к сотрудничеству.

Основное направление исследований — теоретические и методические основы содержания общего среднего образования. В этом у нас проблемы сходные. 2-е направление — дидактико-методическое. Когда Украина стала независимым государством, нам надо было создать национальные учебники (до этого они издавались в Москве, у нас — переводились на украинский). В короткие сроки работниками институтов создано 80% учебников первого поколения. В 1994 г. разработали стандарты для старшей школы. 3-е направление — исследование информатизации учебного процесса. Основные исследования проводятся В.В. Быковым и сотрудниками его института. Активно развивается проблема поиска и развития одаренных детей — 4-е направление.

В составе отделения **Институт педагогики** — это старейшее учреждение, в этом году ему исполняется 85 лет. Здесь были сосре-

Должны быть пересмотрены цели психологического обучения в школе. Изменяя образование, мы изменяем общество. Идея к информатизации обучения, нельзя забывать о человеке. Все исследования, которые ведутся, в их основе лежат принципы человекоцентризма (принцип открытого образования) и качества образования. Институт занимается методологией информатизации. Последняя программа — „100%”, целью которой есть до 2015 года решить проблему информационной неграмотности всех участников учебно-воспитательного процесса.

доточены все научные исследования. До 1945 года велись и научно-психологические исследования. Два базовых института образовали АПН — это Институт психологии имени Г.С. Костюка и Институт педагогики. В институте 22 лаборатории, есть лаборатория оценивания качества обучения, начального обучения. Научные поиски сосредоточены на проблемах общего среднего образования, всех проблемах, которые касаются начального образования в школах Украины от разработки содержания до подготовки учебников для высшего и среднего образования. Разработана концепция профильности старшей школы для 10-11 классов. Шагом вперед стала Концепция 12-летней школы, но принято решение вернуться к 11-летней, так как нет денег, хотя идея прогрессивная.

На общей технологической платформе разработан национальный проект „Открытый мир”, ориентированный на создание информационного пространства. Мы вводим новые средства образовательного процесса, создаем электронные ресурсы для учебной деятельности, развиваем компьютерно-ориентированную среду. Издаем электронный журнал и „Компьютер в семье и школе”.

Юрий МАЛЕВАНЫЙ

Ученый секретарь отделения общего среднего образования НАПН Украины, член-корреспондент НАПН Украины, кандидат педагогических наук

Від редакції
Фламану педагогічної науки — **Інституту педагогіки** — виповнюється 85! Многая літа Інституту та його ушануванням працівникам!

Валерий БЫКОВ

Директор Института информационных технологий и средств обучения, академик НАПН Украины, доктор технических наук, профессор

**Владимир
КАМЫШИН**

Директор
Института одаренного ребенка
НАПН Украины, кандидат технических наук

**Виктор
ОЛЕЙНИК**

Ректор
Университета менеджмента образования НАПН Украины, академик, доктор педагогических наук, профессор

**Николай
ЕВТУХ**

Академик-секретарь
отделения высшего образования НАПН Украины, доктор педагогических наук, профессор

Институт одаренного ребенка создан по инициативе АПН в 2007 году. Много молодежи, но не берем на работу, если не владеет иностранными языками, компьютером. Институт ориентирует деятельность на прак-

Приятно находиться здесь, ибо руководителем моей кандидатской был Батышев.

Университет создан в 1998 году, вырос из Центрального института последипломного образования в университет. Основной приоритет деятельности — организация непрерывного образования, подготовка кадров для различных отраслей: государственные служащие — заведующие районо, сотрудники *МОН, молодежи и спорта*, ректоры и др. Проводится целевая подготовка маги-

Самое большое отделение в академии: 25 академиков, 13 членов-корреспондентов. Среди 38

технические разработки. Тема „Проектирование развития личности” внедрена в 300 школах страны. Главный вопрос — диагностика одаренности, интеллекта. Проводим выставки работ одаренных детей (1000 экспонатов). Организовали школьный портал „Остров знаний”, на сегодня уже 25 тысяч посещений. Создана электронная библиотека, в которой выставлены все публикации.

стров управления (второе высшее образование), ежегодно выпускается около 100 человек. В 2009 году создан научно-методический консорциум, который объединил все областные институты последипломного образования. Сотрудничает с Казахстаном, Беларусью, Болгарией, Санкт-Петербургом, международными организациями, в том числе и европейскими организациями образования взрослых. В результате: члены 17 сообществ международных проектов.

3 специализированных ученых совета, 10 научных школ, которыми руководят академики и члены-корреспонденты. Издаются 5 журналов, сборники, в которых публикуются изыскания аспирантов, докторантов.

членов отделения одна женщина, которая возглавляет Институт духовного развития человека — это Г.П. Шевченко, с которой мы дружим с 1968 года по сей день. Уже 4 года работает *всеукраинская школа молодого ученого* на базе Ялтинского гуманитарного университета, принимает до **250 человек**, приглашаются для проведения занятий ученые с разных стран. Школа работает с 20 июня по 3 июля. *Приглашаем и вас к участию.*

Іван БЕХ

Директор
Института
проблем
воспитания,
академик
НАПН
Украины,
доктор пси-
хологичес-
ких наук,
профессор

Институт проблем воспитания в системе НАПН Украины обеспечивает образовательную сферу, связанную с воспитанием и развитием личности в дошкольном и школьном периоде ее жизнедеятельности.

Конкретная проблематика Института определяется необходимостью преемственности между когнитивно-личностными составляющими образа Я дошкольника и соответствующими компонентами Я-образа школьника. С учетом такой исследовательской ориентации в Институте проблем воспитания работает 12 лабораторий.

Планирование научных исследований фундаментального и прикладного уровней осуществляется с учетом логики развития теории воспитания, а также социального заказа Министерства образования, науки, молодежи и спорта и других заинтересованных учреждений. Сотрудниками разработана и утверждена на государственном уровне *„Программа воспитания детей и учащейся молодежи“*, в которой определены перспективные цели исследовательской деятельности Института в целом и каждого подразделения в частности. Институт оперативно реагирует на острые общественные проблемы. Для их своевременного решения практикуется создание временных межлабораторных творческих исследовательских групп, участники которых заняты разработкой разных аспектов единой проблемы. Примером может быть создание программно-методического комплекса патриотического воспитания личности в начальной, основной и старшей школе, выполненное на базе лаборатории морально-этического воспитания.

Важным принципом организации работы Института выступает комплексность и преемственность научно-исследовательской деятельности подраз-

делений. Примером этого может быть созданная сотрудниками лаборатории эстетического воспитания концепция художественного образования и воспитания личности, основные положения которой были внедрены в программах базовых учебных предметов и, соответственно, в учебниках образовательной отрасли *„Искусство“* с 1 по 11 классы. Или же разработанная в лаборатории трудового воспитания и профориентации система формирования профессионального самоопределения личности в условиях рынка труда, ценностного отношения учащегося к себе как будущему профессионалу (она представлена программно-методическим комплексом вариативного компонента образовательной отрасли — *„Технологии“*).

Разработана и утверждена программа воспитания школьников. Проблема духовно-нравственного развития личности, воспитания детей и молодежи в разных социальных структурах, эстетическое воспитание, формирование здорового образа жизни на всех этапах обучения — это те проблемы, рассмотрением которых занимается институт.

Экспериментальное движение стало массовым, в этом заинтересованы педагогические коллективы. Предметом повышенного внимания выступает дошкольное образование, создана новая программа *„Я — в мире“*, соответствующий образовательный стандарт и их методическое обеспечение.

Институт координирует также исследования проблем личности, которые осуществляются кафедрами, лабораториями и центрами высших педагогических учебных заведений в Украине. В современных условиях он *является интегрирующим центром экспериментальных площадок общукраинского уровня.*

При Институте создана консультативная сеть в форме семинаров, круглых столов, индивидуальных диалоговых встреч, направленных на повышение профессиональной компетентности практических педагогов.

Сотрудники Института осуществляют научную экспертизу материалов, которые утверждаются на уровне Верховной Рады и Министерства. *Так мы реализуем государственную политику в сфере воспитания и развития подрастающей личности.*

Григорій ПУСТОВИТ

Учений секретарь
отделения общей
педагогики и фило-
софии образования,
доктор педагогичес-
ких наук

Ярослав КАМЕНЕЦКИЙ

Директор
Львовского научно-
практического
центра профессио-
нально-технического
образования,
член-корреспондент
НАПН Украины,
кандидат экономиче-
ских наук

Дмитрий ГОМЕНЮК

Директор
Киевского учебно-
научного центра
профессионально-
технического
образования

Возглавляет
Отделение
академик-
секретарь
О.В. Сухомлин-
ская. Среди чле-
нов отделения
— В.Г. Кремень
и В.И. Луговой,
президент и
вице-президент
НАПН. В со-
ставе отделения
есть структурные подразде-
ления, которые финансиру-

В Украине 81 % выпускни-
ков идет в вузы и только
16 — в ПТУ. Это дети с
низким уровнем психиче-
ского развития. Студенты

ются НАПН, это: Институт
проблем воспитания (для
сельских школ), Библиотека
им. В.А. Сухомлинского*,
Педагогический музей** и
те, которые работают на об-
щественных началах: Центр
педагогического краеведе-
ния (Умань), Центр соци-
альной работы (Луганск) и в
Херсоне Центр проблем вос-
питания младшего школь-
ника. Издается 4 журнала
(ВАК).

неграмотны, а рабочих — не
хватает! У нас катастрофиче-
ски не хватает квалифици-
рованных рабочих — таких в
Украине всего 9%.

Главная цель образова-
ния — не знания, а действия.
На это должно уходить 50%
учебного времени. Из под-
готовленных 183 рукописей
учебников за 5 лет издано
только 23 учебника, а за
последние 3 — ни одного. А
база вообще какая! Разве на
пальцах можно научить ра-
бочего?! *Надо этот пункт
записать в протокол согла-
шений.*

Создан в 2001 году.
Автомобильный профиль,
2 площадки. Рассчитан
на 750 учащихся. Ежегодно
выпускаем 300-350 рабочих.
Материально-техническая
база — это главное. У нас —
хорошая, инвесторы дали
150 тысяч евро, на этом
оборудовании и готовим
рабочих.

*Дарунок Бібліотеці

Провідні науково-педагогічні бібліотеки України та Росії поєднує багаторічна дружба та співпраця в галузі інформаційного забезпечення педагогічної науки, освіти наших держав. І цього разу директор Наукової педагогічної бібліотеки ім. К.Д. Ушинського РАО Тамара Маркарова передала Державній науково-педагогічній бібліотеці України ім. В.О. Сухомлинського понад 250 періодичних видань та 120 книг, зокрема збірники наукових праць РАО, які поповнять фонди педагогічними та психологічними працями вчених Росії.

** Педагогический музей Украины находится в том здании, которое специально строилось как музей. В царские времена к созданию учебных заведений относились как к созданию храмов. В небольших городках самые примечательные большие здания первоначально строились как учебные заведения. В следующем году — ему 100 лет. В нем заседал Центральный Совет во время попытки построить самостоятельное государство, а сейчас в нем — Дом учителя, филиал ГНПБ и Педагогический музей*, — отметил В. Луговой во время презентации НАПН в РАО.

ПРЕЗЕНТАЦИИ УЧЕНЫХ РАО

КРАТКОЕ РЕЗЮМЕ

В кратких выступлениях академиков РАО неоднократно подчеркивалась симметричность в названии отделений 2-х академий наших стран, содержания и формах их научно-исследовательской деятельности, шуточно проводилась параллель между отделениями, в составе которых президенты Академий обеих стран — они даже и по названию одинаковы! Россияне гордятся тем, что на заседании отделения приходил даже президент страны, у нас — пока нет. И все же, и проблемы похожи, и их решения, а главное — научная база одинакова и знакома обеим сторонам: ключевым положением в исследовании проблем детства — идеи Запорожца, ИКТ — совместно наработанные 25 лет тому назад с В. Быковым основы, материализованным прообразом которых можно считать созданную ими автоматизированную систему Минпроса СССР. Одаренные дети, их поиск и работа с ними, „интеллект будущего”, создание образовательных пространств, доступность информации, проблема учебника, стандарты, качество образования и качество подготовки учителя, непрерывность образования и многое другое обозначены как объекты и предметы возможного сотрудничества в виде координирования научных изысканий, открытия совместных экспериментальных площадок, например в Одессе, Ялте, Сочи и др.

Светлана Чистякова, академик-секретарь РАО откровенно подчеркнула: „Мы отстали от ваших работ, обеспечения”.

Отделение образования и культуры — отделение, какого нет в Украинской НАПН. И шуточно добавил: „А значит, вам и не надо!”. Среди его организаторов — А. Толстой, С. Михалков, Кабалевский и др. выдающиеся деятели искусства. В отделении 24 академика и 20 членов-корреспондентов. Много представителей спорта. Мы работаем по 2 программам: социокультурные основания образования, где связаны 3 направления: художественное образование, социальная педагогика и социология образования; вторым направлением самостоятельно занимается институт семьи и воспитания. С отделением сотрудничает библиотека Ушинского. Возникла проблема с чтением в обществе в связи с компьютеризацией, с развитием информатизации: 10% российских детей неграмотны, а 61% употребляет ненормативную лексику. Поэтому мы считаем, что проблема чтения становится все более актуальной, а ее решение зависит от умения руководителей контактировать между собой. Разность научных подходов мешает взаимодействию педагогики и культурологии. Открыли музей игрушки — 600 игрушек, какими играли невинно убиенные члены царской семьи. Я 50 лет в сфере культуры, пытаюсь всю Академию окультурить своим присутствием.

В заключение хочу процитировать из письма Н. Гоголя Смирновой: „Скажу одно слово на счет того, какая у меня душа: хохлацкая или русская, потому как я вижу из письма вашего, это было спором с другими. На это вам скажу, что сам не знаю, какая у меня душа, хохлацкая или русская. Знаю только то, что не дал бы преимущества ни малороссиянину перед русским, ни русскому перед малороссиянином. Обе природы слишком одарены Богом. И как нарочно каждая из них порознь заключает то, чего нет в другой. Явный знак того, что они должны дополниться, слиться, чтобы составить нечто совершенное”.

Желаю близким родственникам, АПН Украины, здоровья, а ум, честь, совесть и талант у вас уже есть!

Владимир ДЕМИН

Академик-секретарь отделения „Образование и культура” РАО

РЕЗУЛЬТАТЫ ВСТРЕЧИ УЧЕНЫХ НАПН И РАО

**Николай
НИКАНДРОВ**

Президент Российской академии образования

* Сергей Лавров, министр иностранных дел России, в предисловии к книге „Все о России” (научно-популярное издание под общей редакцией Дмитрия Табачника) также пишет: „Убежден, что это издание будет содействовать укреплению традиций дружбы между братскими народами России и Украины”.

Сергей Лавров назвал Россию самой большой страной в мире*. Если считать, что украинские дети и россияне самые умные, то тогда они справятся и за 10 лет. Ни в одной стране мира нет меньше 12 лет, отведенных на среднее образование. В Голландии полное среднее образование – 13 лет. Срок обучения надо повышать!

В Украине разработана концепция 12-летнего образования: с энтузиазмом была принята, но не реализована. Стандарты введены в 1994-95 учебном году, а в России только введен стандарт начальной школы.

Но в России сейчас на государственном уровне поддерживаются одаренные дети,

в Конституции акцентировано внимание здоровому образу жизни, востребованы снова патриотическое, идеологическое воспитание – такого не было после распада Советского Союза. В этом заслуга бывшего Президента России Владимира Путина.

Мы всегда поддерживали тематику патриотического воспитания, любви к Родине – мы делали свою работу, но слово Президента...!

Важно то, что после уменьшения контактов, есть все основания интенсифицировать, сделать их более четкими, надежными. Расширяется ареал экспериментов, исследований, сегодня ограничиваемся только территорией России, а когда были единой страной, то в 2-х сразу.

**Владимир
ЛУГОВОЙ**

Вице-президент Национальной академии педагогических наук Украины

Результаты уже большие. Мы провели диалоги, обменялись мнениями, познакомились с проблемами, путями их решения. Проблемы общие, потому теперь будет легче их решать. Возобновили те контакты, которые были, сотрудничество обогащает друг друга. Договорились о подписании соглашения.

Результат очевиден – он позитивный!

Дальнейшие шаги:

- Будут подписаны соглашения между нашими институтами. обмен ин-

формацией, обмен конкретным опытом решения проблем, например, стандарты, учебники, система образования, единые экзамены и др.

- Будет обмен конкретными трудами. И здесь мы обогащаемся больше, потому что литература на русском языке, и страна больше публикует. Это проблема не только россиян, которые не могут читать по-украински. Мы закрыты от мира. И сайт министерства Украины украиноязычный. Хотя в Казахстане сайт 3-язычный. Ведь русский язык – он от Праги до Шанхая и далее работает.
- Обмен делегациями, совместные конференции, эксперименты.

Анонс! День в Москві добігав кінця, надвечір делегація НАПН завітала в Український Дім, що на Арбаті, й була в захваті від побаченого. Про це – в наступному числі нашого журналу.

Соглашение между 2-мя Академиями – НАПН и РАО принято, торжественный момент скрепления соглашения подписями: от РАО – **Н.Д. Никандров**, президент РАО; от НАПН – **В.И. Луговой**, вице-президент НАПН Украины

ІННОВАЦІЙНА ШКОЛА

30 вересня – Всеукраїнський день бібліотек!

В цей день ще й свято Віри, Надії, Любові та їхньої матері Софії. Вітаємо колег і бажаємо кожному повнитися енергетикою цього подвійного святкового Дня!

Колектив Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського вітаємо ще й з перемогою – 1-е місце у Всеукраїнському конкурсі „Бібліотека року-2011” за інноваційні підходи в бібліотечно-інформаційній діяльності.

Творчої наснаги вам, Колеги!

**Інноваційна
школа**

УДК 37.018.5(477):
37.014.61

УКРАЇНЬКА ШКОЛА НА ШЛЯХУ ДО ЯКІСНОЇ ОСВІТИ

Автор аналізує участь українських школярів у міжнародних моніторингах, результати проведення ЗНО, виокремлює проблеми, які постали перед сучасною освітою. Звертається увага на формальне засвоєння програмного матеріалу, а не на компетентнісний підхід до навчання, як це має місце у світовій освітній практиці передових країн.

Ключові слова: якісна освіта, стратегія навчання, освітній стандарт, зміст навчання.

**Олександр
ЛЯШЕНКО**

Академік-секретар
відділення загальної середньої
освіти НАПН
України, дійсний член НАПН
України, доктор
педагогічних наук,
професор

немає можливості однозначно оцінити якість української системи загальної середньої освіти, оскільки наші школярі брали участь лише в одному міжнародному моніторинговому дослідженні – у 2007 році в порівняльному оцінюванні природничо-математичної освіти TIMSS. Інші вітчизняні обстеження якості середньої освіти (у 2005 році за методологією TIMSS; у 2007 році – учнів початко-

вої школи) не дають підстав зробити це достовірно, оскільки не мають достатньої аналітичної аргументованості і були епізодичними, без належного опрацювання методології.

Участь українських школярів у Міжнародному дослідженні якості природничо-математичної освіти TIMSS-2007 дала можливість виміряти рівень навчальних досягнень учнів початкової та основної школи з математики та природознавства і порівняти його з іншими країнами, виявити проблемні питання у розвитку природничо-математичної освіти та визначити завдання, які сприятимуть удосконаленню шкільної освіти. У дослідженні взяли участь понад 9 тисяч учнів 4-х і 8-х класів зі 149 шкіл, відібраними організаторами міжнародного дослідження.

За темою даної статті автор зробив доповідь на Міжнародній конференції „Ефективна школа: фактори успіху”, з матеріалами якої ми ознайомимо читачів у наступних числах нашого журналу.

За результатами виконання тестів з математики і природничих наук українські учні початкової школи посіли 26 місце з 37 країн-учасниць. Восьмикласники посіли 25 місце з математики і 19 з природничих дисциплін із 50 країн-учасниць. Хоча ці результати лише трохи нижче середнього міжнародного рівня, але вони насторожують тим, що нижче розмістилися країни, які не мають такого наукового потенціалу, як Україна [1; 2].

Аналіз результатів міжнародного дослідження TIMSS–2007 засвідчив, що 80 відсотків наших учнів початкової школи виявили здатність використовувати основні математичні знання у нескладних ситуаціях та інтерпретувати одержані дані. Водночас лише третина з них змогла виконати завдання на застосування набутих знань та вмінь у реальних ситуаціях, характерних для повсякденного життя. Учні 4-х класів добре справилися з завданнями з природознавства на відтворення знань, проте лише 28 відсотків з них успішно виконали завдання на розуміння явищ і процесів, що відбуваються у природі.

Це вказує на те, що стратегія навчання в українських школах до сих пір зорієнтована на славнозвісні ЗУНи, на формальне засвоєння про-

грамного матеріалу, а не на компетентнісний підхід до навчання, як це має місце у світовій освітній практиці передових країн.

Поряд з результатами міжнародного обстеження TIMSS–2007 певні висновки можна зробити також на основі аналізу результатів зовнішнього незалежного оцінювання випускників шкіл [3]. Проте ці дані ще не отримали відповідного моніторингового опрацювання і тому можуть бути лише орієнтовними.

Так, за результатами 2010 року (див. таблицю) менше 124 балів, що є необхідними для подання документів для вступу до вищих навчальних закладів, набрали з різних предметів 7–10 відсотків учасників тестувань. Близько 40 відсотків абітурієнтів за результатами тестувань отримали від 124 до 150 балів; приблизно стільки ж мали результат у 151–180 балів; лише трохи більше 7 відсотків абітурієнтів набирали понад 180 балів, демонструючи високу якість засвоєння навчального матеріалу шкільних програм з предметів ЗНО.

Між тим міжнародний досвід засвідчує, що саме моніторингові дослідження є одним з найефективніших засобів поліпшення якості шкільної освіти, оскільки вони не лише дають інформацію про рівень навчальних

Таблиця 1

Розподіл абітурієнтів за кількістю набраних балів (у відсотках)
з предметів, що входили до ЗНО у 2010 році

Предмет	100–123,5 бали	124–150 балів	150,5–179,5 балів	180–199,5 балів	200 балів
<i>Українська мова і література</i>	9,49	39,64	42,77	8,04	0,05
<i>Математика</i>	6,94	40,85	44,38	7,62	0,2
<i>Історія України</i>	8,56	40,15	43,48	7,75	0,05
<i>Фізика</i>	6,87	41,32	43,64	8,12	0,06
<i>Хімія</i>	10,09	39,92	41,96	7,93	0,1
<i>Біологія</i>	8,35	37,79	46,39	7,41	0,06
<i>Географія</i>	9,08	39,70	43,50	7,67	0,05
<i>Англійська мова</i>	7,17	43,26	41,77	7,76	0,05
<i>Іспанська мова</i>	8,54	39,7	43,22	8,04	0,5
<i>Німецька мова</i>	7,17	43,17	42,2	7,36	0,09
<i>Французька мова</i>	7,79	42,57	42,12	7,17	0,35

досягнень школярів, а й виявляють недоліки у функціонуванні освітньої системи та націлюють на внесення раціональних коректив до неї, створення відповідного освітнього середовища. Зазначимо, що багатьма нормативними документами, зокрема Указом Президента України від 30.09.2010 р. № 926 „Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні” передбачено створення національної системи моніторингових досліджень якості освіти та участь школярів нашої країни у міжнародних порівняльних дослідженнях. Проте ці наміри залишилися лише на папері і поки не знаходять реального практичного втілення у вітчизняній освітній практиці.

На сьогодні в сенсі підвищення якості загальної середньої освіти, особливо у зв'язку з поверненням до 11-річного терміну навчання, нагальним постає питання про внесення змін у зміст освіти, зокрема підготовка нової редакції Державного стандарту загальної середньої освіти. З цією метою вченими Національної академії педагогічних наук України оновлено Державний стандарт початкової освіти, яким передбачено збереження єдиного освітнього простору; посилення регламентуючої ролі школи в системі неперервної освіти; забезпечення еквівалентності здобуття початкової освіти у різних формах; розвантаження початкової освіти, забезпечення психічного та фізичного здоров'я учнів; створення умов для диференційованого навчання; орієнтація на реалізацію компетентнісного підходу до змісту освіти, на формування універсальних компетенцій.

Розпочато роботу над новою редакцією освітнього стандарту для основної і старшої школи, який має врахувати наслідки впровадження першої його редакції, основні підходи, реалізовані новою редакцією освітнього стандарту для початкової школи, а також досвід зарубіжних країн з формування змісту шкільної освіти. На відміну від чинного стандарту, який є фактично стандартом змісту загальної

середньої освіти, нова його редакція повинна визначати не лише державні вимоги до освіченості учнів, але й зобов'язання держави щодо створення належних умов для їх досягнення.

Вихідною в розробленні оновленого варіанту освітнього стандарту має стати соціально-педагогічна модель випускника загальноосвітньої школи, яка відображає кінцеву мету загальної середньої освіти. В її основу, враховуючи тенденції розвитку освітніх процесів у розвинених країнах світу, слід покласти систему цінностей освіти і компетентностей, які визначають здатність особистості успішно діяти у відповідних життєвих і навчальних ситуаціях і нести відповідальність за такі дії. Адже характеристика сучасної освіченої людини не обмежується здобутими знаннями і сформованими вміннями і навичками. Невід'ємними ознаками освіченості є переконання, світогляд, активна громадянська позиція особистості, що дають змогу інтегруватися в соціокультурне середовище, креативно реагувати на проблеми і виклики сучасності, усвідомлювати свою роль у суспільстві і світі.

Перегляд змісту освіти має здійснюватися передусім із урахуванням його необхідності й достатності для формування відповідних компетентностей з попереднім критичним аналізом і уточненням їх переліку (особливо предметних компетентностей), урахуванням, що середня школа здійснює загальноосвітню, а не спеціальну професійну підготовку учнів.

Попередній досвід організації профільного навчання засвідчив надмірний обсяг обов'язкового для всіх учнів (інваріантного) освітнього компонента, що, з одного боку, веде до навчального перевантаження школярів, а з іншого, не дає змоги ефективно задовольнити їхні освітні потреби, пов'язані з подальшими життєвими планами. Тому стандарт має унормувати співвідношення між навчальними годинами інваріантного і варіативного освітніх компонентів у старшій школі, встановивши його орієнтовно у співвідношенні 50 на 50 відсотків.

Особливо проблемною, на нашу думку, видається реалізація ідеї профільної старшої школи в умовах дворічного циклу її функціонування (10-11 класи). Очевидно, що й освітні стандарти, і Концепція профільного навчання у старшій школі, і навчальні плани та програми, загалом модель трирічної профільної старшої школи (10-12 класи), запропонована для 12-річного терміну навчання, потребують суттєвого доопрацювання, оскільки не можуть бути механічно застосованими до умов нинішньої 11-річної школи.

Аналіз світового досвіду засвідчує, що повернення до 11-річного терміну повної загальної середньої освіти було кроком хибним і не виваженим, без належного психолого-педагогічного обґрунтування і науково-методичного супроводу. Адже нормативне запровадження обов'язкової дошкільної освіти дітей п'ятирічного віку, запропоноване як альтернатива, потребує визначення вимог до рівнів їхньої підготовки на завершенні цього етапу, відповідного переструктурування змісту початкової освіти, створення відповідного навчально-методичного забезпечення для дошкільної освіти з урахуванням принципу наступності і перспективності між дошкільною і початковою ланками загальної освіти.

Зазначимо, що в ЄС, до якого прагне вступити Україна, нема жодної країни, де повна загальна середня освіта, яка дає право вступу до університетів, тривала б менше 12 років. Заради справедливості слід зазначити, що в більшості країн ЄС обов'язковою є 9–10-річна освіта, а повну загальну середню освіту здобувають 60–80 відсотків школярів, хоча більшість з них (понад 95 відсотків) навчається до 18–19 років у різних типах навчальних закладів, що надають повну і неповну середню освіту.

Безумовно, поліпшення якості освіти не можна обмежити лише оновленням змісту навчання. Це один з компонентів цього багатовимірного поняття сучасної освіти, який крім того повинен відображати і процесуальні, і ресурсні, і результативні чинники цілісного освітнього процесу. Разом з

тим він є визначальним у внеску решти складників, що характеризують освітню практику як таку, що відповідає викликам сучасного суспільства знань. І в цьому полягає його провідна роль у забезпеченні якості сучасної освіти. Тому модернізація змісту загальної середньої освіти, що розпочата нині в Україні, є першим необхідним кроком на шляху української середньої школи до якісної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. TIMSS 2007. International Mathematics Report: Findings from IEA's Trends in International Mathematics and Science Study at the Fourth and Eighth Grades / Ina V.S. Mullis, Michael O. Martin, Pierre Foy etc. – TIMSS & PIRLS International Study Center, Lynch School of Education, Boston College. – 488 p.
2. TIMSS 2007. International Science Report: Findings from IEA's Trends in International Mathematics and Science Study at the Fourth and Eighth Grades / Michael O. Martin, Ina V.S. Mullis, Pierre Foy etc. – TIMSS & PIRLS International Study Center, Lynch School of Education, Boston College. – 512 p.
3. Офіційний звіт про проведення зовнішнього незалежного оцінювання знань випускників загальноосвітніх навчальних закладів України в 2010 році. – К.: УЦОЯО, 2010. – 352 с.

Александр Ляшенко

Украинская школа на пути к качественному образованию

Автор анализирует участие украинских школьников в международных мониторингах, результаты проведения ВНО, выделяет проблемы, которые возникли в современном образовании. Обращается внимание на формальное усвоение учебного материала, а не компетентностный подход к обучению, как практикуется в мировой образовательной практике.

Ключевые слова: качественное образование, стратегия обучения, образовательный стандарт, содержание обучения.

Alexander Liashenko

Ukrainian school on the way to high-quality education

The author analyses the participation of the Ukrainian schoolchildren in the international monitoring the result of the independent estimation, selects the problems which are in modern education. Attention is drawn to formal mastering of educational material instead of competency approach to teaching, which is used in world education practice.

Keywords: high-quality education, strategy of teaching, education standard, maintenance of teaching.

**Інноваційна
ШКОЛА**

ХОРОШИЙ ТОЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД, У ЯКОГО РУДІ СТІНИ

До уваги читачів творчий доробок педагогів Корецької ЗОШ № 1, в якому представлено надбання за останні роки, розкрито систему навчальної та виховної роботи закладу з обдарованою молоддю. Особливо звертається увага на організацію позаурочної діяльності, роботу гуртків, секцій, студій, факультативних занять, виховних центрів, де учні можуть реалізувати свої творчі здібності, таланти, можливості.

Олена ОСТАПЧУК

Директор загальноосвітньої школи I-III ступенів №1 м. Корець Рівненської області

Ключові слова: обдарованість, позакласна діяльність, творчі здібності.

Освіта XXI століття — це освіта для людини. Її стрижень — становлення й розвиток самодостатньої особистості, готової до самореалізації виявлених обдарувань у сучасному соціумі, яка вміє ставити й вирішувати нові завдання в різних видах діяльності.

Духовне оновлення та національне відродження України, докорінні зміни, які пов'язані з переходом до нових економічних відносин в усіх сферах життя суспільства, вимагають нових підходів до вирішення проблем освіти і виховання підростаючого покоління, становлення особистості нової форматії.

Розвиток державності в Україні сприяв появі нових тенденцій в освіті.

З'явилась актуальна потреба суспільства у творчих, діяльних, інтелектуально обдарованих та духовно розвинутих громадянах. Це обдаровані особистості, які змінюють світ.

Проблема виховання обдарованої дитини існує стільки, скільки існує педагогічна наука.

Обдаровані діти — дуже цінна, але досить тендітна частина нашого суспільства. Вони повинні користуватися пристосованими до їх-

На фото:
**Конкурсна
робота ЗОШ №1
м. Корець, школи-
учасниці Конкурсу
„Первоцвіт”.**
(Про конкурс – див.:
//Директор школи,
ліцею, гімназії.
– 2011. – №3. –
С. 4-25)

Директор школи, ліцею, гімназії № 4'2011

Заслужена нагорода у конкурсі „Первоцвіт”

ніх потреб умовами освіти, що дали б змогу повністю реалізувати свої можливості як у власних потребах, так і в інтересах суспільства.

Проблема обдарованості – це проблема не лише психологічна, а й педагогічна, економічна, соціальна. На даному етапі розвитку суспільства і науки постає питання про цілеспрямовану підготовку талантів, тому **педагогічний колектив школи ставить за мету:**

- створення умов для самореалізації, підвищення рівня викладання базових, фахових дисциплін;
- формування національного інтелектуального творчого потенціалу через створення умов в освітньому закладі щодо пошуку, розвитку, підтримки та стимулювання обдарованої дитини;
- сприяння самореалізації особистості в сучасному суспільстві шляхом виявлення, розвитку та вдосконалення природних творчих обдарувань дитини;
- створення ефективного організаційного та методичного забезпечення для формування та розвитку самоосвітніх навичок дитини.

Серед основних завдань, які стоять перед педагогами:

- розробка та впровадження ефективних методичних засобів і технологій пошуку, навчання, виховання і самовдосконалення обдарованих дітей та молоді;
- розвиток в обдарованої дитини сили волі, працьовитості, цілеспрямованості.

КОРЕЦЬКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА I-III СТУПЕНІВ №1

Рік заснування – 14 серпня 1944 року.
Кількість класів – 23. **Кількість учнів** – 538.
Працює вчителів – 49; вищої категорії – 28, в т.ч. із званням „учитель-методист” – 11, „старший вчитель” – 9; I категорії – 5; II категорії – 3; спеціаліст – 10.

Обслуговуючого персоналу – 19.

Школу закінчили 4634 випускники, в т.ч. із золотою медаллю та срібною медаллю – 216.

Кількість навчальних кабінетів – 13.

Кількість навчальних майстерень – 3.

Бібліотечний фонд: кількість книг, брошур, журналів (примірників) – 32268, у тому числі підручників усього – 10363, з них для: 1-4 класів – 2112, 5-9 класів – 4892, 10-11 класів – 3359.

У школі працюють: клубів – 6; факультативи – 25; гуртки – 17 (5 профінансованих); спортивні секції – 5.

На базі школи працюють:

- регіональна комп'ютерна школа;
- філіал підготовчого відділення МEGУ ім. Академіка С. Дем'янчука;
- філіал відкритого міжнародного університету розвитку людини „Україна”.

Адреса школи: 34700 Корець, Корецького району Рівненської області.

Сайт школи: <http://korec-school-1.org.ua>

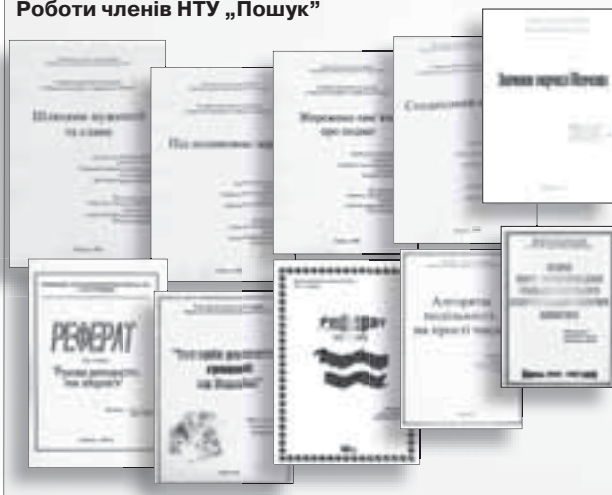

УЧНІВСЬКЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО „ПОШУК”

Науково-практична конференція „Через творче горіння – до успіху”

Роботи членів НТУ „Пошук”

ваності, вміння завершити розпочату справу;

- поглиблена підготовка здібних і обдарованих дітей, які успішно синтезують у собі досконалий інтелект, творчий потенціал, естетичну культуру;
- розвиток і саморозвиток особистості, сповненої національної самосвідомості;
- створення соціально-педагогічних умов для розвитку обдарованості дітей, їх творчого потенціалу, духовної та загальнолюдської культури.

Англійці кажуть: „Хороший той навчальний заклад, у якого руді стіни”. Маються на увазі насамперед збережені традиції, які дають можливість відчувати надійність і стабільність навіть в умовах прогресивних змін у педагогічних технологіях, адже їх вдається безболісно впровадити в загальну шкільну культуру.

Безперечно, що в центрі діяльності навчального закладу є дитина, яка до школи йде з двох причин (якщо взяти до уваги результати психологічних досліджень): *здобувати знання та спілкуватися*. Якщо здобуття знань асоціюється з поняттям урок, учителя, то спілкування – це заняття за інтересами, це улюблений предмет, факультатив, гурток, спортивна секція, клуб, студія, товариські зустрічі, змагання, вечори, тренінги, різноманітні заходи. Проте будь-яка діяльність учня здійснюється за схемою учителя – учень. Виховуючи майбутнього громадянина держави, педагоги намагаються допомогти дитині

усвідомити цінність життя, виробити власне „я”, власну життєву позицію, пізнаючи світ, пізнати самого себе, щоб у майбутньому самореалізуватись у житті.

Ми маємо структуру території творчості, дії, вдосконалення особистості з перших днів навчання в школі, а це наші виховні центри:

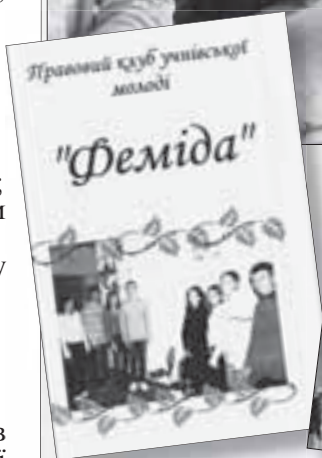
- музей історії школи „Світлиця пам’яті та любові”, який у грудні 2006 року отримав звання „Народний музей”;
- зал бойової та трудової слави „Історія миру, пам’яті, звитяги”;
- народознавча кімната „Спадщина”;
- літературна студія „Первоцвіт”;
- клуб „Ерудит”;
- правовий клуб „Феміда”;
- клуб „Лідер” (Учком школи);
- клуб здорового способу життя „Ровесник”;
- КВК „Адреналін”;
- спортивний зал;
- бібліотека;
- прес-центр.

Близько третини учнів школи доповнюють свої знання, реалізують свої можливості, таланти, творчі здібності у 23 клубах, гуртках, секціях, студіях, факультативах, які діють при виховних центрах.

Особливо хотілося відзначити гуртки „Юні натуралісти” та „Природа і фантазія” під керівництвом К.М. Лашти, члени яких створюють затишок у школі та на її території. Робота цих гуртків неодноразово відзначалася відділом освіти Корецької міської ради.

Учні школи займаються в позаурочний час в гурт-

Члени правового клубу „Феміда” є пропагандистами правових знань, сприяють формуванню в учнівської молоді переконання необхідності дотримуватися правових обов’язків – важливої умови підвищення ефективності профілактики правопорушень і шкідливих звичок, соціальної пасивності. Призери КВК на правову тематику „Я маю права мати Право...” (2007 р.)

З 2006 р. в школі існує **танцювальний гурток „Краплинка”**, який має в своєму складі дві вікові групи: старшу та середню. Члени гуртка неодмінні учасники всіх загальношкільних, міських заходів.

Лашта К.М. з юними натуралістами

Панчук Ю.В. з авіамоделістами

Республіканське змагання з авіамоделізму:
 Мельничук Дмитро (2008 р., II місце)
 Гарбар Василь (2007 р., I місце)
 Панчук Олександр (2009 р., I місце)
Чемпіонат України з авіамоделізму спорту (м. Чернігів):
 Заруцький Андрій (2010 р., III місце)

ках, спортивних секціях, студіях, відвідують факультативи. Результативною є робота спортивного клубу „Гарт”, літературної студії „Первоцвіт”, КВК „Адреналін” та ін. Завдяки цьому команди школи є неодноразовими переможцями районних та обласних конкурсів 2006-2008 н.р.: конкурс „Нумо, козаче” – II місце, конкурс патріотичної пісні „Наша козацька слава не вмере, не загине” – II місце, турнір знавців української мови – I місце, КВК „Я маю право мати право” – II місце.

Гордістю школи є те, що такі її випускники та учні стали дійсними членами МАН:

- Гула Катерина, історія та краєзнавство (вчитель Л.В. Ковальчук), 2001р.;
- Павлюк Ірина, біологія (вчитель К.М. Лашта), 2004 р.;
- Янковська Діана, українська мова та література (вчитель Г.М. Янковська), 2005 р.;
- Янковська Діана, українська мова і література (вчитель Г.М. Янковська), 2006 р.;
- Тарасюк Олена, українська мова і література (вчитель Н.В. Тарасюк), 2007 р.;
- Білецька Інна, комп’ютерні технології (вчитель Н.Й. Білецька), 2007 р.;
- Лашта Ілля, біологія (вчитель К.М. Лашта), 2007 р.;
- Сиротюк Світлана (вчитель Л.В. Ковальчук), 2009 р.;
- Каштан Людмила, біологія (вчитель К.М. Лашта), 2010 р.

Станом на 01 січня 2011 року слухачами різних відділів МАН стали такі учні:

- Федюра Марія, 10 клас, секція „Англійська мова”,
- Грох Михайло, 10 клас, секція „Теоретична фізика”,
- Шпатиковська Тетяна, 9 клас, секція „Хімія”,
- Савчук Марія, 9 клас, секція „Історія”,
- Назірова Лола, 11 клас, секція „Математика”,
- Нечипорчук Олександр, 11 клас, секція „Комп’ютерні науки”,
- Дивущак Оксана, 8 клас, секція „Ботаніка, зоологія”,
- Гула Олег, 10 клас, секція „Біологія людини”.

Андрієць Марія

Учні школи щорічно стають призерами районних та обласних конкурсів:

Гарбар Василь – II місце районного конкурсу „Я і гітара” (2006р.), I місце в обласному конкурсі з авіамоделювання (2005 р.); Погребицький Павло – лауреат II Всеукраїнського

конкурсу „Таланти багатодітної родини” (2004 р.), II місце в I етапі обласного конкурсу естрадної та авторської пісні „Юна зірка” (2006 р.); Войненко

Команда КВК „Адреналін” має свою емблему, форму одягу. Неодноразові переможці КВК ЮІР, ДЮП. Переможці обласного конкурсу ЮІР (2005р.), IV місце в зональному конкурсі КВК ЮІР-2010

Важливим центром діяльності учнів є в школі **спортивний клуб „Гарт”**, де діють секції волейболу, баскетболу, загін „Юні козаки”, членами якого проводяться в школі спортивно-масові заходи: „Веселі старты” з учнями початкових класів, спартакіади, змагання, спортивні вечори „Нумо, козаче”, „Козацькі розваги”, дружні зустрічі.

Катерина – I місце в районному конкурсі читців поезій Т.Г. Шевченка (2005 р.), I місце у Всеукраїнському конкурсі малюнків „Олімпійський рух” (2007 р.); Тарасюк Олена – II місце в районному конкурсі „Спробуй золоте перо” (2004 р.), I місце в районному конкурсі малюнків „Рідне місто моє” (2006 р.); Андрієць Марія – I місце в районному конкурсі „Юна зірка” (молодша група, 2007 р.), I місце в районному конкурсі „Юна зірка” (2010 р.), III місце в обласному конкурсі „Найкращий відгук на сучасну дитячу прозу” (2010 р.); Харченко Сергій – I місце в районному конкурсі малюнку „Скажемо наркотикам – ні!” (2004 р.), II місце у Всеукраїнському конкурсі „Олімпійський рух” (2007 р.); Онишук Олександр – I місце в районному конкурсі „Поліські перемішники” (2009 р.).

Зважаючи на те, що сьогодні пройшла на державному рівні переоцінка цінностей у всіх сферах життя, на перше місце у школі ставиться проблема збереження традиційного досвіду, кращих його надбань та введення інноваційних технологій у навчально-виховний процес. Тому інших активних форм набули сьогодні засідання шкільних методичних об'єднань, зокрема це круглі столи, дискусії, тренінги, творчі звіти, педагогічні консилиуми. Доброю підмогою у діяльності педагогів є психологічна служба школи, яка взяла на себе діагностику виховної роботи з учнями, навчання не лише учнів, а й вчителів за програмою

„Рівний – рівному”, а як наслідок цього – кожен класний керівник уже може використати елементи тренінгу у своїй діяльності з учнями.

Важливою ланкою виховної системи школи є учнівське самоврядування. З кожним сектором учнівського клубу „Лідер” працює вчитель-консультант, психолог та педагог-організатор, дирекція школи. В цьому активізувалася робота з усіх напрямів діяльності.

Враховуючи можливості, структуру території творчості учня, спланована робота виховних центрів школи, які в нас створені кілька років тому, проте вже можна в певній мірі аналізувати їх роботу.

Так, наприклад, на базі музею історії школи „Світлиця пам'яті та лю-

УЧНІВСЬКИЙ КЛУБ „ЛІДЕР”

Команда лідерів учнівського самоврядування посіла I місце у I районному зльоті лідерів учнівського самоврядування (2009 р.), III місце у II районному зльоті лідерів учнівського самоврядування; відзначена дипломом за активну участь в обласному тренінговому зльоті лідерів учнівського самоврядування Рівненщини (2008р., с. Пляшева Радивилівського району)

Члени літстудії „Первоцвіт” захоплюються літературною творчістю та вивченням української мови. Пишуть власні вірші, які неодноразово друкувалися на сторінках районної газети „Вісті Кореччини”.

МУЗЕЙ ІСТОРІЇ ШКОЛИ „СВІТЛИЦЯ ПАМ'ЯТІ ТА ЛЮБОВІ”

На базі музею проводиться значна науково-дослідницька робота:

- учні школи щорічно беруть участь в обласних конкурсах Всеукраїнської туристсько-краєзнавчої експедиції „Краса і біль України” за напрямом „Свята спадщина” та Всеукраїнської історико-етнографічної експедиції „Україна вишивана”;
- Ковальчук Вікторія завоювала II місце обласного конкурсу екскурсоводів-краєзнавців (2006 р.)
- учениця 10 класу Назірова Лола посіла II місце в районному конкурсі екскурсоводів-краєзнавців (2008 р. „В мого роду сто доріг, сто століть у мого роду”);
- наукова робота „Розвиток традиції золотошвейного мистецтва на Волині на прикладі Свято-Воскресенського Троїцького Корецького жіночого монастиря” учениці Сиротюк Світлани (2009 р.) посіла I місце в обласному турі конкурсу захисту науково-дослідницьких робіт МАН, III у Всеукраїнському турі конкурсу захисту науково-дослідницьких робіт МАН.

бові” працює гурток екскурсоводів-краєзнавців, „юних дослідників”. „Хто не знає свого минулого, не вартий майбутнього”, – це слова М. Рильського можуть бути лейтмотивом історико-краєзнавчої роботи школи.

Учні нашої школи брали активну участь в експедиції „Краса і біль України” за напрямом „Свята спадщина”, присвяченій 60-річчю Перемоги у Другій світовій війні. Науково-практична робота **експедиційного загону „Пошук”** посіла перше місце в обласному турі. Онопрійчук Оксана посіла II місце на обласній конференції юних краєзнавців „Свята спадщина” в межах історико-краєзнавчої акції учнівської молоді „Збережемо пам'ять про подвиг”, присвяченій 60-річчю визволення України від німецько-фашистських загарбників.

З метою виховання в учнівської молоді любові до рідного краю, шанобливого ставлення до його історії, духовної спадщини, бажання пізнавати й вивчати історико-культурні надбання нашого народу проводилась обласна історико-географічна експедиція „Історія міст і сіл України”. Учні школи підготували дослідницько-пошукову роботу по одному з напрямів експедиції.

Щороку школярі беруть активну участь у проведенні районних та обласних конкурсів екскурсоводів-краєзнавців. Неодноразово посідали призові місця в обласних та районних конкурсах. Ковальчук Вікторія посіла II місце в обласному конкурсі екскурсоводів-краєзнавців з роботою

„Чорнобиль – глобальна екологічна катастрофа в долі українського народу” (до 20-річчя трагедії Чорнобильської АЕС). Мішура Ганна посіла I місце в обласному конкурсі з роботою „Іх імена на карті Кореччини”. Пошукова група силами членів ради щорічно організовує зустрічі з ветеранами війни, педагогічної праці. Цікавою як для учнів, так і для дорослих була зустріч з учителями школи „дітьми війни”, випускниками школи. Протягом року організуються екскурсії до музею учнів молодшої та середньої ланки, та й старшокласники з цікавістю слухають розповіді, розглядають експонати, вітрини музею, торкаючись і розумом, і душею до своєї історії, до того, чим жили їх батьки, які в основному також були учнями цієї школи, і своїми спогадами навіть дома виховують шанобливе ставлення в учнів до своєї минувшини.

Чітко спланована і організована робота залу бойової та трудової слави „Історія миру, пам'яті, звитяги” забезпечує активну діяльність ради залу, тому екскурсії для учнів школи, зустрічі з цікавими людьми, уроки мужності, бесіди з учителями-фронтовиками залишають незабутні спогади у дітей.

Силами учнів школи та їх батьків зібрані цікаві матеріали про трагічну сторінку історії нашої держави – участь у Афганській війні, які були представлені в новій експозиції залу „Афганістан”. В районі є більше сотні живих свідків цієї війни, 4 загиблих, один з яких пропав

ЗАЛ БОЙОВОЇ СЛАВИ

„Історія миру, пам'яті, звитяги”

При залі бойової слави створено та діють 3 секції: **секція екскурсоводів, лекторська група, бібліографічна секція.**

Учні школи беруть участь у Всеукраїнській експедиції „Моя Батьківщина – Україна” за напрямом „З попелу забуття” (дослідницький загін „Пошук”, учні 7–8-х класів). В 2010-2011 р.

Зустрічі з ветеранами війни та праці

безвісти — це і є поле діяльності наших дослідників.

До активної пошукової роботи спонукає учнів діяльність **народознавчої кімнати „Спадщина”**.

На сьогодні кімната налічує близько 700 експонатів, серед яких є цінні речі, які дають змогу дізнатися

про історію, культуру, побут, звичаї і традиції рідного краю. Кімната спонукає учнів до активної пошукової роботи. На базі народознавчої кімнати проводяться літературно-музичні вечори, Шевченківські свята, конкурси читців, народознавчі уроки та свята.

Активно діє фольклорний колектив „Вербиченька”, вокальний ансамбль, **драматичний гурток „Прометей”**.

Цікаво проходять загальношкільні та районні заходи, коли організовані драматичним гуртком: заходи в рамках Шевченківського тижня, Андріївські вечорниці, свято зустрічі весни та ін.

Оскільки педагогічна творчість вчителя впливає на розвиток учня, в центрі уваги дирекції школи – створення умов для творчого зростання, постійного підвищення освітнього й кваліфікаційного рівнів, удосконалення майстерності вчителя. На даний час склався досить сильний педагогічний колектив, що вже має свій власний досвід роботи й ділиться ним з педагогами району, області. На базі школи проводяться районні та обласні семінари. Школа бере участь у експериментально-дослідницькій роботі регіонального рівня. З метою реалізації Програми роботи з обдарованою молоддю області на 2007 – 2010 роки педколектив школи сприяє залученню здібних учнів до науково-дослідницької, експериментальної та творчої діяльності.

Учні школи – постійні переможці районних, обласних предметних олімпіад, конкурсів і спортивних змагань. Старшокласники та вчителі нашої школи мають значний позитивний досвід у написанні наукових робіт у секціях Малої академії наук.

Найголовніше у школі – навчально-виховний процес, що дає змогу учням отримати міцні знання з основ наук, а випускникам школи вступити в вищі навчальні заклади.

Особлива увага приділяється вивченню учнями предметів хіміко-

Аналіз результативності участі учнів школи в районних олімпіадах, турнірах, конкурсах, науково-дослідницькій роботі

	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Учасники районних олімпіад	88	83	95	93	96	92
Переможці рай. олімпіад	22	33	31	31	39	33
Учасники обласних олімпіад	5	9	2	2	6	5
Переможці обл. олімпіад	2	3	-	-	1	2
Члени МАН	2	2	5	4	4	3
Призери МАН	1	-	-	4	3	3
Учасники інших конкурсів	26	21	65	37	41	36
Призери інших конкурсів	23	14	8	6	9	7
Учасники спортивних змагань	8	7	5	8	8	10
Переможці командних спортивних змагань	8	2	4	3	3	6

Факультативні та гурткові заняття в закладі

Навчальний рік	Факультативів	Гуртків і клубів за інтересами	Спортивних секцій
2005-2006	11	12	2
2006-2007	14	14	3
2007-2008	12	14	3
2008-2009	18	23	4
2009-2010	20	19	4

Аналіз результативності вступу випускників школи до навчальних закладів різних ступенів акредитації

Навчальний рік	ВУЗ I-II рівнів акредитації	ВУЗ III-IV рівнів акредитації	Інші навчальні заклади	Працевлаштовані	Не працевлаштовані
2003-2004	37	38	8	10	7
2004-2005	42	48	0	5	5
2005-2006	23	60	12	0	5
2006-2007	10	77	10	0	3
2007-2008	17	78	5	0	0
2008-2009	12	29	2	0	0
2009-2010	9	27	0	0	0

ВИПУСКНИКИ ШКОЛИ

За період з 1947 по 2010р. загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №1 м. Корець здійснила 63 випуски. Серед випускників школи є вчені, працівники науки, викладачі, лікарі, вчителі, директори шкіл, директори підприємств, військові, бухгалтери, інженери, керівники установ і підприємств, працівники культури, мистецтва, представники народного господарства. Серед них:

- О.А. Грабовський – кандидат фізико-математичних наук;
- В.Г. Дулюк – кандидат сільськогосподарських наук;
- М.Н. Махно – кандидат технічних наук;
- А.І. Суднік – кандидат хімічних наук;
- З.О. Тарасюк – кандидат педагогічних наук;
- А.С. Опальчук – професор, доктор технічних наук;
- П.І. Ковальчук – професор, доктор технічних наук;
- Н.В. Здорікова – кандидат філософських наук;
- В.С. Гавриш – доцент, кандидат технічних наук;
- В.М. Макаренко – кандидат технічних наук;
- К.О. Гула – кандидат історичних наук.

біологічного циклу, основ економіки, оволодінню комп'ютерною грамотою, зміцненню здоров'я дітей та розвитку їх природних здібностей та обдарувань. Передбачена додаткова підготовка випускників школи до зовнішнього тестування. Для цього збільшено число індивідуальних годин. У 10–11 класах введено природничий та універсальний профілі. З цією метою збільшено кількість годин з біології, географії, хімії, фізики, економіки, історії і культури рідного краю, математики.

Слід відзначити роботу психологічної служби, яка здійснює **психологічний супровід обдарованих дітей**:

- вивчення типу інтелекту;
- виявлення творчих здібностей (тест П. Торренса);
- консультування;
- тренінги креативності;
- допомога в професійному самовизначенні;
- залучення до конкурсів, олімпіад, позакласної роботи.

Процес навчання обдарованих дітей, їх підготовка до професійної й творчої реалізації в самостійному житті – актуальне питання сьогодення. Обдарована людина може дати державі,

Робота психолога з обдарованими дітьми

суспільству в цілому значно більше, ніж людина з посередніми здібностями. Тому перед педагогічним колективом завжди стояла і продовжує стояти проблема навчання й виховання обдарованих дітей. З огляду на це основними завданнями вчителів нашої школи є розвиток інтелектуальних і духовних здібностей, природної обдарованості учнів, формування в них творчого мислення, потреби й уміння самореалізуватися. Саме тому педагогічний колектив перебуває в творчому пошуку нових засобів і шляхів навчання й виховання обдарованих учнів.

ВЧИТЕЛІ – ВИПУСКНИКИ ШКОЛИ

Тарасюк
Наталія
Василівна

Степчина
Наталія
Петрівна

Пархомчук
Ольга
Володимирівна

Чуб
Леся
Михайлівна

Білецька
Наталія
Йосипівна

Мисюк
Світлана
Борисівна

Шендецька
Ірина
Петрівна

Загородько
Наталія
Меходіївна

Українець
Леся
Павлівна

Ковальчук
Ольга
Сергіївна

Кушнір
Наталія
Володимирівна

Юшук
Руслана
Михайлівна

Кислюк
Тетяна
Миколаївна

Демедюк
Тетяна
Григорівна

Мороз
Лариса
Ярославівна

Ковальчук
Людмила
Василівна

Власюк
Олександр
Олександрович

Гнатенко
Лариса
Дмитрівна

Миколайчук
Олена
Ростиславівна

Ісарик
Раїса
Костянтинівна

Елена Остапчук

Хорошее то учебное заведение, у которого рыжие (старые) стены

Читателям предлагаются творческие наработки педагогов Корецкой ООШ №1, где представлено достижения за последние годы, раскрыто систему учебной и воспитательной работы с одаренной молодежью. Особое внимание обращается на организацию внеурочной деятельности, работу кружков, секций, студий, факультативных занятий, воспитательных центров, где ученики могут реализовать свои творческие способности, таланты, возможности.

Ключевые слова: одаренность, внеурочная деятельность, творческие способности.

Olena Ostapchuk

The educational establishment with old walls is rather good

The readers are offered the results of creative work of the teachers of Korets school № 1 which show their recent achievements. The article deals with the system of educational work with gifted youth. Special attention is paid to organization of extra-curricular activities, work of circles, sections, studios, optional courses, educational centres where pupils can realize their creative gifts and talents.

Keywords: gift, extra-curricular activities, creative gifts.

ІННОВАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

**РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ЖИТТЄТВОРЧОСТІ СІЛЬСЬКОЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ
в умовах школи повного дня**

*Інноваційна
школа*

УДК 37.013.42:
37.091.12.011.3

*В статті йдеться про сільську школу-інтернат, * яка готує своїх вихованців до активної діяльності в соціумі. Для всебічного розвитку учнів створено всі умови, в тому числі і позакласний навчальний центр, який здійснює навчання і виховання учнів у позаурочний та позанавчальний час.*

Творчою групою педагогічних працівників розроблені моделі школи, керівника, вчителя та випускника, спрямовані в завтрашній день. Педагоги мають власний каталог інноваційного педагогічного досвіду.

Василь РУДНИЦЬКИЙ

Директор Раївської загальноосвітньої середньої школи – інтернату Синельниківського району Дніпропетровської області

Ключові слова: інноваційне освітньо-соціальне середовище, педагогіка життєтворчості, моделі школи, керівника, вчителя та випускника, позакласний навчальний центр.

Сьогодні сільська школа готує своїх вихованців до активної діяльності в сільському соціумі з метою забезпечення благополуччя і процвітання села. Основною метою будь-яких інноваційних перетворень в освіті є створення оптимальних умов розвитку особистості дитини, формування її соціальної готовності до саморозвитку, самореалізації, творчого життя. Стратегія школи полягає у вихованні конкурентоспроможного випускника з високим рівнем моральності та соціальної, комунікативної компетенцій.

Працюючи над завданнями експериментальної діяльності, педагогічний колектив школи впроваджує в

практику своєї роботи різні інновації. Заслужують уваги авторські навчальні програми спекурсів учителів школи, а саме: „Основи пластики та хореографії”, „Соціально-побутовий практикум”, „Етика та психологія сімейного життя”, „Життєве самовизначення”, „Психологія”. Творчою групою педагогічних працівників розроблені моделі школи, керівника, вчителя та випускника, спрямовані в завтрашній день на виконання важливого завдання навчально-виховних закладів – плекання особистості, яка здатна до навчання впродовж усього життя та на досягнення позитивного результату діяльності і вчителя, і його вихованців. Творчий педагогічний ко-

*Школа – дипломант конкурсу „Первоцвіт” (лютий, 2011 р., м. Київ).
Про конкурс „Первоцвіт” – у нашому журналі №3 за 2011 р.

лектив школи-інтернату має власний каталог інноваційного педагогічного досвіду, до якого ввійшли питання міжвікової та міжпредметної інтеграції навчальної діяльності учнів, довузівської підготовки випускників з природничо-математичних дисциплін, організації проектної роботи в початковій школі, психологічної профорієнтації, організації активного дозвілля вихованців, психологічного супроводу навчання.

Змістовним нововведенням стало створення **Центру життєтворчості сільської учнівської молоді** – це позакласний навчальний центр, основними напрямками діяльності якого є формування естетичного сприймання та емоційного ставлення до прекрасного, духовне збагачення учнів, сприяння їх успішній життєдіяльності, індивідуально-особистісній життєтворчості, досягнення самоорганізованості, створення умов для розкриття, розвитку та самореалізації життєвого та творчого потенціалу, що передбачає залучення учнів (вихованців) до активної діяльності як суб'єктів культуротворення, творців і проектувальників власного життя (схема 1).

Центр здійснює навчання і виховання учнів у позаурочний та позанавчальний час, діє на підставі Положення та має свою структуру. Його відділами є:

- Мала дитяча академія;
- відділ рольових ігор;
- відділ народної вишивки;
- екологічний клуб „Фіалка”;
- туристичний клуб „Меридіан”;
- футбольний клуб „Сокіл”;
- волейбольна секція „М'яч”;
- клуб здорового способу життя „Планета”;
- драматична студія „До джерел”;
- фольклорна експедиція „Голоси мого краю”;
- вокальна група „Дзвіночки”;
- хореографічні ансамблі „Витівники” та „Родзинка”;
- журналістська студія „Перевесло”;
- видавничка група „Монітор”;
- інформаційно-методичний клуб „Партнери”.

Головна мета роботи *Малої дитячої академії* – розвиток навичок в усіх видах комунікативної компетенції, озброєння учнів досвідом творчої діяльності, формування здатності до цілеспрямованого здобуття нового досвіду та його аналізу, створення умов для самоосвіти в різних галузях наук.

На заняттях у *Відділі рольових ігор* через ділові мовленнєві ігри, професійні ігри в галузях різноманітних професій сфери обслуговування вихованці набувають здатності та готовності до ефективної життєдіяльності в складних життєвих ситуаціях, твор-

ШТРИХИ ДО ПОРТРЕТУ ШКОЛИ

Раївська загальноосвітня середня школа-інтернат Синельниківського району Дніпропетровської області працює над розвитком інноваційного освітньо-соціального середовища життєтворчості вихованців в умовах школи повного дня. Навчальний заклад з 2005 року має статус експериментального навчального закладу обласного рівня з проблеми „Педагогіка життєтворчості як стратегічна основа розвитку сучасної освіти”.

Достить різноманітний учнівський колектив школи-інтернату: 47% – місцеві діти, які приходять на навчання та позаурочні заняття щодня, 31% – діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, які знаходяться в закладі постійно, 22% – діти Синельниківського району та міста Синельникове з сімей, які потрапили в скрутне соціальне становище та перебувають у школі-інтернаті цілодобово протягом п'яти робочих днів.

Велика шкільна сім'я дітей, вчителів, вихователів, працівників та батьків школи-інтернату має свої традиції: свято Знань, свято Осені, Козацькі розваги, Похід на острів „Грайлик” (туристичні змагання), Свято Вчителя, День самоврядування Клубу „Старшокласник”, День Наума – Свято дитячої організації „Паросток”, Новорічні та Різдвяні заходи, військові змагання майбутніх захисників Вітчизни, Свято жінок, День Великої Перемоги, День Дитинства випускників, Свято Останнього Дзвоника, Випускний ранок, Творчий звіт закладу перед громадськістю села та району, області, Випускний вечір, Свято печеної картоплі.

чого рішення різноманітних життєвих завдань, вчатьса самоорганізованості, оволодівають ключовими компетенціями, соціальними та життєвими ролями.

Відділ народної вишивки готує молодь до самореалізації в життєвому проекті в умовах ринкової економіки та конкуренції на ринку праці, залучає їх до реальних виробничо-економічних відносин, показує креативність простору декоративно-ужиткового мистецтва.

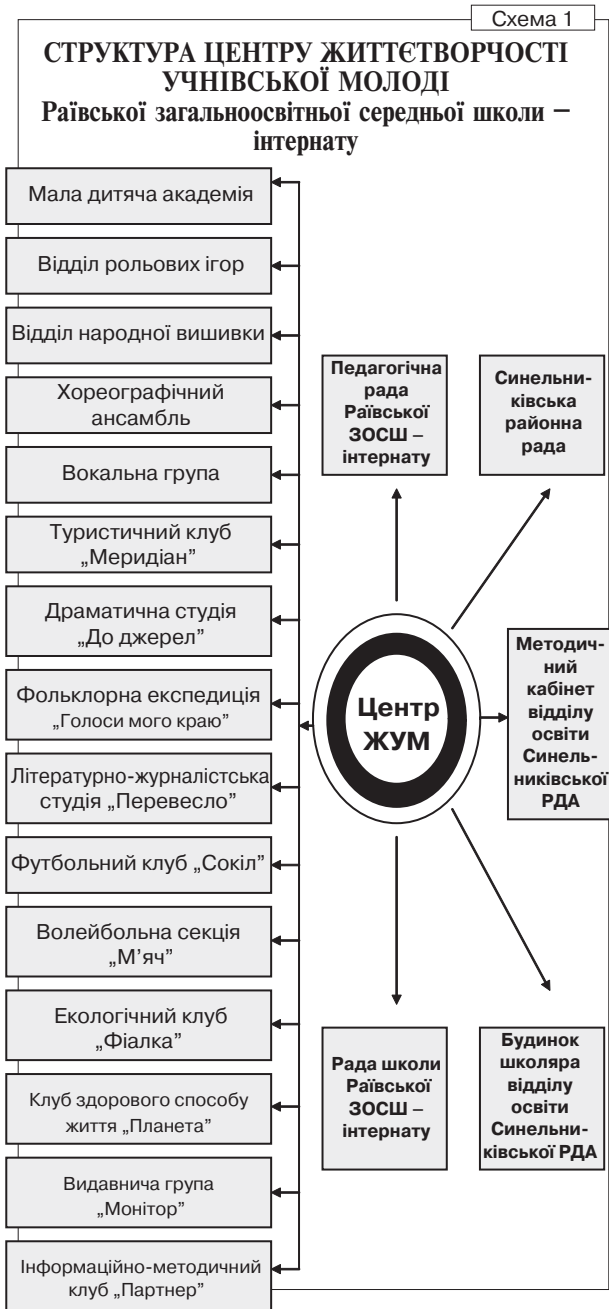
Екологічний клуб „Фіалка” показує діапазон можливостей, що відкриваються перед особистістю в різних сферах зайнятості екологічної діяльності; учасники занять оволодівають потрібними знаннями, вміннями, навичками, аналізують життєві обставини на шляху досягнення поставлених цілей, виховують почуття відповідальності.

Програма *драматичної студії „До джерел”* спрямована на розширення українського освітнього простору, орієнтацію особистості в реаліях та перспективах соціокультурної динаміки, виховання її як людини моральної, відповідальної, людини культури, активізацію творчого потенціалу учнівської молоді, пропаганду здорового способу життя, збереження та збагачення українських культурно-історичних традицій.

Члени *фольклорної студії „Голоси мого краю”* відроджують традиції української національної культури в сучасному побуті села, досліджують етнологічну картину рідного краю, з'ясовують вплив фольклору на світогляд народу. Вся робота спрямована на культурне вдосконалення і психологічну корекцію вихованців.

Завдання *хореографічних ансамблів „Витівники”* та

Схема 1

„Родзинка” полягає в розвитку власної життєздатності та життєстійкості, життєтворчості; розвитку проблемного та творчого мислення; розвитку культури невербального спілкування; формуванні зацікавленості у спільній життєдіяльності. Заняття орієнтовані на інноваційну культуру особистості, реалізацію її духовних потреб та інтересів, розвиток і саморозвиток учнів як суб’єктів культури.

Вокальна група „Дзвіночки” розвиває інноваційну культуру дитини, допомагає особистості у стратегічному, оперативному та ретроспективному орієнтуванні, формує потребу жити в умовах постійних змін.

Різнобічний фізичний розвиток, розвиток основних рухових якостей, розширення діапазону функціональних можливостей організму (розвиток здатності витримувати навантаження), виховання важливих морально-вольових якостей – це завдання *футбольного клубу „Сокіл”*, напрямками діяльності якого є технічна підготовка, тактична підготовка, розвиток практичних навичок та вмінь.

Волейбольна секція „М’яч” розвиває творчі, активні дії, керовані на подолання різних труднощів на шляху до поставленої мети, формує рішучість, цілеспрямованість, витримку, наполегливість, розвиває здатність особистості приймати рішення, самостійно мотивувати діяльність, знати резерви особистої продуктивності, виховує особистість, яка здатна до

самоорганізації, саморегуляції, самовдосконалення, самозміни, самоконтролю, самокерування.

Працюючи творчо в *журналістській студії „Перевесло”*, діти вчать розуміти життя як безкінечно творчий процес, оволодівають способами самостійного мислення та дії, самостійного планування та діяльності, збільшуються їх досягнення; збільшується обсяг доступних освітніх та наукових масивів, посилюється активна роль вихованця.

Клуб здорового способу життя „Планета” залучає вихованців до еколого-валеологічної діяльності. Члени клубу отримують психолого-педагогічні, валеологічні та екологічні знання; займаються науководослідницькою роботою за проектом „Рятуй своє життя”. Процес формування еколого-валеологічної культури здійснюється на основі принципу природовідповідності й передбачає індивідуально-диференційований підхід до вихованців, установлення демократичного стилю спілкування учасників освітнього процесу, суб’єктного характеру їхніх взаємин, фасилітуючої взаємодії „керівник клубу – член клубу”. Це сприяє створенню належного емоційно-психологічного мікроклімату освітнього процесу та збереження здоров’я його учасників.

Видавнича група „Монітор” займається просвітницькою діяльністю серед учасників навчально-виховного процесу школи та жителів села через шкільну

Від редакції

Оголошення

Запрошуємо освітян сільських шкіл до участі в конкурсі „Первоцвіт” в наступному 2012 році! З матеріалами про цей конкурс знайомтеся детальніше на сторінках нашого часопису – див.: 2011. - №3. – С.4 – 25.

Запрошуємо всіх освітян до участі в проекті НАПН і журналу – „Педагогіноватори в Україні”, щоб презентувати власний унікальний доробок, який твориться справжніми майстрами своєї справи на теренах нашої України.

Конкурс „Первоцвіт” на нашому стенді міжнародної виставки „Сучасна освіта в Україні – 2011”

Стенд з роботами переможців конкурсу „Первоцвіт”

учнівську газету „Репортер” та науково-методичний педагогічний журнал „Все для вчителя школи життєтворчості”.

Завданням *інформаційно-методичного клубу „Партнер”* є надання безкоштовних освітніх послуг за напрямками: супровід учителем самоосвітньої діяльності учнів, використання сучасних мультимедійних та інформаційних технологій у роботі педпрацівників з учнями та батьками, формування позитивної „Я-концепції” під час підготовки та реалізації соціальних проєктів, моделювання особистості окремого учня, планування роботи вчителів та вихователів, батьківського активу, підготовка

презентацій, відеофільмів, складання сценаріїв свят, написання творчих робіт, створення позитивного іміджу навчального закладу.

Працюючи над проблемою розвитку інноваційного освітньо-соціального середовища життєтворчості вихованців, педагогічний та учнівський колектив школи досягнув певних результатів у навчанні, спорті, вихованні. Так, за 2009 – 2011 рр. учні школи стали переможцями III етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад, здобули I місце в номінації „Літературна робота” Міжнародного фестивалю „Прес-весна на Дніпрових схилах”, посіли I місце в обласних змаганнях з футболу серед сільських школярів фестивалю „Даруймо радість дітям” та обласних змаганнях, присвячених 65 річниці Великої Перемоги, I місце в номінації „Хореографія” регіонального благодійного фестивалю „Мама + Я”, II місце II етапу Всеукраїнського конкурсу „Україна вишивана”, I місце Всеукраїнського конкурсу „Діти за чисту енергію”, I місце обласного фотоконкурсу „Щаслива мить”. Педагоги школи стали призерами педагогічного конкурсу Міжнародного благодійного фонду Інни та Михайла Рогачій ім. Г. Буяновер (Фінляндія – Україна). Раївська загальноосвітня середня школа-інтернат нагороджена Срібною медаллю Другої виставки „Інноватика в освіті України”; дипломант Міжнародної виставки „Сучасна освіта в Україні” (2005, 2006, 2010, 2011 рр.).

Василий Рудницький

Иновационная среда развития социальной компетентности и жизнестворчества сельской ученической молодежи в условиях школы полного дня

В статье речь идет о сельской школе-интернате, которая готовит своих воспитанников к активной деятельности в социуме. Для всестороннего развития учеников созданы все условия, в том числе и внешкольный учебный центр, который проводит обучение и воспитание учеников во внеурочное время.

Творческой группой педагогических работников разработаны модели школы, руководителя, учителя и выпускника, направленные в завтрашний день. Педагоги имеют собственный каталог инновационного педагогического опыта.

Ключевые слова: инновационная образовательно-социальная среда, педагогика жизнестворчества, модели школы, руководителя, учителя и выпускника, внешкольный учебный центр.

Vasyl Rudnytskyi

Innovative environment for the development of social competence and life creativity of rural students in the conditions of the complete day school

The article speaks about the rural boarding school which prepares its pupils for active life in the society. All conditions are created for the comprehensive development of the students, including the extracurricular educational centre where the students are taught and educated after classes.

The creative group of teachers have developed the models of the school, the leader, the teacher and the school-leaver, aimed at the future. The teachers have their own catalogue of the innovative pedagogical experience.

Keywords: innovative educational-social environment, pedagogic of life creativity, model of school, leader, teacher and school-leaver, extracurricular educational centre.

БЕРЕЖЕМО ЗДОРОВ'Я УЧНІВ

практичні поради

Збереження здоров'я дітей — одне з основних завдань школи. Причому для цього не потрібно великих коштів. Потрібно лише забезпечити здорове харчування, чисте повітря та фізичний розвиток.

- Школа на спонсорські кошти закупила обладнання для проведення **точних вимірів кількості нітратів в продуктах харчування**. Ні на пляшках з водою відомих брендів, ні на соках не вказується вміст в них нітратів. Вказують лише вміст іонів натрію, калію, магнію тощо.

Виміри показали, що найчистішою є вода з кулера — 2 мг нітратів на 1л, та звичайна водопровідна вода з крана — 2,2 мг/кг. Вміст нітратів у воді з пляшок відомих трьох брендів складає 17 мг/кг, 23 мг/кг та 24 мг/кг відповідно.

Проводились виміри із закупленими в шкільному буфеті соками: найдорожчим та найдешевшим. У дорогому виявилось 34,4 мг нітратів на 1 кг соку, у дешевому — 17 мг/кг. Обидва значення є допустимими, бо **добова допустима норма споживання нітратів дитиною складає 100 мг**. Якщо випити 200 г таких соків, отруєння, звичайно, ж не буде, але батьки і діти повинні знати: нітрати — яд, і чим їх менше в організмі дитини, тим краще. Інформація про їх кількість в продукті повинна бути на упаковці. Але оскільки її немає, а інформацію про вміст нітратів ми не можемо публікувати з назвами виробників відповідно до закону про рекламу, то подаємо її у закритому вигляді через шкільні Інтернет-журнали та Інтернет-шоденники, які продаються лише батьки, вводючи необхідні паролі.

- З січня 2009 році у школі **проводиться нічне опромінення ультрафіолетовим випромінюванням класних кімнат**. Робота бактерицидних ламп керується комп'ютерною системою. У класах з установленими лампами захворюваність нижча в 6,5 разів в порівнянні з класами, у яких не проводилось опромінення. Крім того, стало зрозумілим, де найбільше заражаються учні інфекційними захворюваннями. Не в ідальні,

не у спортзалі і не в коридорах.

Якби це було так, то рівномірно хворіли б усі діти. А хворіють більше дітей з класів, де відсутні бактерицидні лампи, бо в цих класах концентрація хвороботворних мікроорганізмів в багато разів вища і організм дитини не в змозі подолати таку їх кількість.

Останнім часом деякі відділи освіти пропонують директорам шкіл збільшувати наповнюваність до 40 і більше учнів у класі, що суперечить ст. 14 закону України „Про загальну середню освіту”, де говориться про те, що „*Наповнюваність класів ЗНЗ не повинна перевищувати 30 учнів*”. Невиконання закону само по собі — погано, а ще гірше, що провокує збільшення концентрації мікроорганізмів у класній кімнаті, а це призводить до нелінійного збільшення захворюваності учнів.

- Автомобілі дорогих марок оснащені вугільними фільтрами очистки повітря салону автомобіля. Я розробив свій **варіант фільтру з активованого вугілля для очищення повітря класної кімнати**, яким знову ж керує комп'ютерна система. Протягом 8 годин у нічний час фільтр очищує повітря класної кімнати від запахів та шкідливих речовин. Вранці учні приходять в оброблені бактерицидними лампами, провітрені та майже з ідеально очищеним повітрям класи.

- Вже три роки наші учні систематично самостійно роблять зарядку, вправи якої транслюються нашим шкільним цифровим телебаченням. А щоб учні її робили, весь процес записується автоматично кольоровими відеокамерами спостереження, а записи аналізуються заступниками директора та учителями.

Іван ГОНЧАРЕНКО

Директор Полтавської ЗОШ №13, заслужений працівник освіти України, дійсний член Міжнародної академії біоенергетикологій, доктор філософії організації систем (PhD), герой проекту „Педагогіноватори в Україні”

СКОРИСТАЙТЕСЯ – ДІТИ БУДУТЬ ЗДОРОВІ!

**Інноваційна
школа**

УДК 37.018.5:613.95

ШКОЛА – ОСНОВНА ЛАНКА ЗБЕРЕЖЕННЯ І ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДИТИНИ

Презентується система роботи, спрямована на збереження здоров'я та профілактику захворюваності дітей. Описано створену модель взаємодії всіх учасників навчально-виховного процесу. Представлено на прямі освітньо-виховної діяльності щодо реалізації здоров'язберігаючих технологій у навчальному закладі.

Ключові слова: здоров'я, профілактика захворювань, здоров'язберігаючі технології.

**Віктор
МАРЧЕНКО**

Директор
Ізяславського
навчально-
виховного
комплексу
„Загальноосвітня
школа І-ІІІ
ступенів №2,
ліцей” імені
М. Островського
Хмельницької
області

Відомо, що здоров'я є найбільшою цінністю людини. То ж головна мета кожного навчального закладу, в якому, за статистикою, дитина проводить третину доби, – навчити учня берегти своє здоров'я, сприяти дотриманню здорового способу життя та пропагувати його серед оточуючих.

Тому педагогічний колектив нашого закладу надає великого значення формуванню навичок здорового способу життя, обравши який кожен учень має можливість створити надійне підґрунтя для успішного майбутнього.

Протягом багатьох років Ізяславський НВК №2 є осередком збагачення і зміцнення здоров'я дитини, активно працюючи під

гаслом „Здоровий учень – успішний учень”, керуючись нормативно-правовими документами.

У Статуті Всесвітньої організації охорони здоров'я записано: „Здоров'я – це стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб або фізичних вад”.

Конституцією України визначено, що найвищою соціальною цінністю у державі є людина, її життя і здоров'я. У Законі України „Про загальну середню освіту” (розділ 1, стаття 5) передбачено, що одним із завдань загальної середньої освіти є виховання свідомого ставлення до свого здоров'я та здоров'я громадян як найвищої соціальної цінності, формування гігієнічних навичок і засад здорового способу життя, збереження і зміцнення фізичного та психічного здоров'я учнів.

Серед пріоритетних напрямів розвитку освіти, що визначені Національною доктриною розвитку освіти,

є „пропаганда здорового способу життя, стимулювання у молоді прагнення до здорового способу життя”.

Учні і вчителі школи складають єдиний колектив, дружний і великий. Це 50 досвідчених вчителів і 446 талановитих і обдарованих учнів. Учителі працюють над вихованням потреби в учнів у регулярних заняттях фізичною культурою, формуванням усвідомлення учнями фізичної досконалості, свідомого ставлення до зміцнення свого здоров'я як необхідної умови підготовки до суспільно корисної праці.

Для успішного здійснення поставлених завдань створена модель взаємодії всіх учасників навчально-виховного процесу (схема 1).

Здоров'язберігаючі технології в закладі реалізуються через такі *напрями освітньо-виховної діяльності*:

- створення умов для зміцнення здоров'я школярів;
- організація навчально-виховного процесу з урахуванням його психологічного і фізичного впливу на організм учня;
- розробка й реалізація навчальних програм і формування культури здоров'я й профілактики шкідливих звичок;
- корекція порушень соматичного здоров'я з використанням комплексу оздоровчих і медичних заходів;
- медико-психолого-педагогічний моніторинг стану здоров'я, фізич-

ного й психічного розвитку школярів;

- функціонування служби психологічної допомоги вчителям і учням щодо подолання стресів, тривожності; гуманний підхід до кожного учня;
- дотримання санітарно-гігієнічних норм організації навчально-виховного процесу, нормування навчального навантаження й профілактика стомлюваності учнів.

Базові знання про своє здоров'я учні отримують на уроках біології, фізкультури, основ здоров'я та факульту-

тативних заняттях („Фітотерапія”, „Здоровий спосіб життя” та інші). Це забезпечує всебічний гармонійний розвиток особистості школяра.

У школі запроваджено фізкультхвилинки та валеопаузи під час навчальних занять у 1-9 класах. Вони спрямовані на відновлення працездатності, уваги, запобігають захворюванням опорно-рухового апарату, зору.

На кожному уроці в 1-х класах двічі проводяться фізкультхвилинки, в 2–6-х класах — одна хвилинка „здоровинка”. Для учнів середніх і старших класів фізкультхвилинки передбачають вправи для відпочинку рук та очей, постави. Під час великої перерви діти грають у рухливі та спортивні ігри, виконують загально-розвивальні вправи, беруть участь в естафетах, конкурсах.

Для якісного медичного забезпечення учнів у закладі обладнано

медичний кабінет, який є центром організації систематичного та планового медичного обслуговування учнів. Щорічно проводиться медогляд дітей. На кожного учня складається „Листок здоров’я” з відображеними результатами діагностичних обстежень, що дає педагогічному колективу школи змогу впливати на розвиток кожної дитини на основі даних про стан її здоров’я, самопочуття в колективі, рівень навантажень. Знаходяться під особливим наглядом діти, які стоять на диспансерному обліку. На уроках фізкультури такі учні займаються за іншими програмами.

Результати медико-психологічної діагностики учнів та моніторингу розглядаються на педагогічних радах, робочих нарадах педагогічного колективу, батьківських зборах.

Багато уваги приділяється питанню створення безпечного освітнього се-

Схема 2

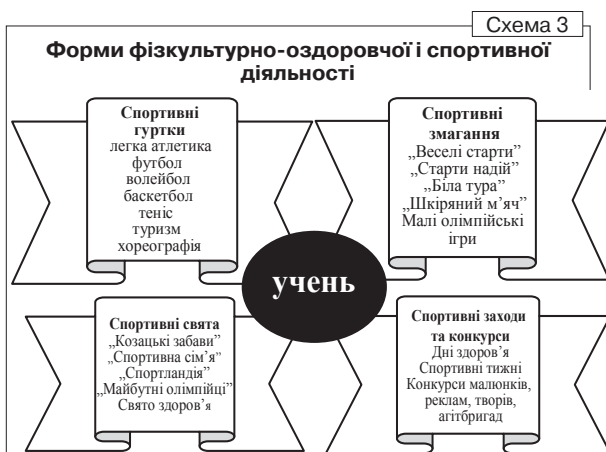

редовища. Під постійним контролем знаходиться санітарно-гігієнічний режим шкільних приміщень, режим дня школярів, раціональне та збалансоване харчування. Активно залучаються до цієї роботи органи учнівського самоврядування. Одним із секторів Ради учнівського управління школою є Промінь здоров'я, діяльність якого відрображена у схемі 2.

Важливою ланкою в створенні умов для фізичного розвитку учнів є секції та гуртки, які пропагують культ здорового тіла і здорового духу, допомагають зберегти високу трудову активність. У школі діють секції баскетболу (7–11-і класи), футболу (2–10-і класи), волейболу (6–10-і класи), тенісу (5–9-і класи), хореографічний гурток „Лелеченя” (1–4-і класи).

Проводимо тижні здоров'я, „Малі олімпійські ігри”, спортивні свята „Майбутні олімпійці”, „Спортивна сім'я”, спортивні змагання з футболу, волейболу, баскетболу серед учнів 5–11-х класів, змагання „Веселі старты” між учнями 3–4-х класів. Щорічний Тиждень здоров'я, який проходить двічі на рік, завжди перетворюється на свято фізкультури і спорту. Його з нетерпінням чекають, до нього наполегливо готуються. Кульмінацією Тижня здоров'я є змагання між командами учнів та вчителів.

Для зміцнення та збереження здоров'я вихованців заклад активно співпрацює

„Зелений клас”. Сади, як люди, все розуміють, до всього прислухаються, дають поради

Схема 4

з різними позашкільними організаціями (схема 4).

Збереженню та зміцненню здоров’я наших учнів сприяють і розташовані на території школи яблуневий сад, березовий гай та бузкова алея. Сади, як люди, все розуміють, до всього прислухаються, дають поради. Стало традицією навесні та щоосені під зеленими кронами дерев проводити уроки на свіжому повітрі в „Зеленому класі”.

Школа з питань здоров’я тісно співпрацює з батьками учнів, оскільки вважає, що сім’я повинна відігравати головну роль у формуванні здорового способу життя, прищеплювати дітям санітарно-гігієнічні навички і вміння, попереджувати шкідливі звички. В закладі функціонує батьківський лекторій „Спілкуємося та діємо”.

Цікаво і змістовно відбувається оздоровлення молодших школярів у пришкольньому таборі „Світанок”. Під час перебування в таборі діти беруть участь у масових заходах, краєзнавчих екскурсіях, туристичних походах, різноманітних конкурсах та розвагах.

В цілому в нашому закладі створено систему роботи, спрямовану на збереження здоров’я та профілактику захворюваності дітей. Школа виконує роль провідника соціальних вимог, формує дитину як майбутнього свідомого громадянина й створює всі необхідні умови для повноцінного гармонійного розвитку особистості.

Виктор Марченко

Школа – основне звено сохрания и укрепления здоровья ребенка

Представлена система работы, направленная на сохранение здоровья и профилактику заболеваемости детей. Описано созданную модель взаимодействия всех участников учебно-воспитательного процесса. Представлено направления учебно-воспитательной деятельности по реализации здоровьесберегающих технологий в учебном заведении.

Ключевые слова: здоровье, профилактика заболеваний, здоровьесберегающие технологии.

Victor Marchenko

School as the basic link of saving and strengthening of the child's health

The author presents the system of work directed on preserving health and prophylaxis of diseases of children. The created model of co-operation of all participants of the educational process is described, the directions of educational-educative activity on realization of health-preserving technologies in educational establishment are presented in the article.

Keywords: health, prophylaxis of diseases, health-preserving technology.

МЕДИЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ:

ДУМКИ КЕРІВНИКІВ

За результатами опитування учнівської молоді та керівників навчальних закладів в Україні, проведеного в межах міжнародного проекту „Health behaviour school-aged children”

Автор звертається до важливої теми медичного обслуговування в навчальному закладі.

Пропонується аналіз опитування як учнівської молоді, так і керівників навчальних закладів, що охоплює певні аспекти медичного обслуговування. Зазначається, що значну кількість розладів здоров'я можна попередити за допомогою профілактики, важливими складовими якої є здоровий спосіб життя¹, регулярні профілактичні огляди та проведення щеплень.

Ключові слова: медичне обслуговування, медичні профілактичні огляди, здоровий спосіб життя, стан здоров'я.

У 2010 р. в рамках міжнародного проекту „Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді” („Health Behaviour in School-aged Children” – HBSC) в нашій країні було проведено загальнонаціональне опитування учнівської молоді. Дослідження здійснювалось Українським інститутом соціальних досліджень ім. О.О. Яременка за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні. Усього опитано 10343 респонденти віком 11–17 років, які навчаються в загальноосвітніх школах (ЗНЗ), професійно-технічних навчальних закладах (ПТНЗ) і вищих навчальних закладах I–II та III–IV рівнів акредитації (ВНЗ). Всього задіяно 616 навчальних закладів з 435 населених пунктів України, що представляли 26 територіально-адміністративних одиниць

(24 області, АР Крим та м. Київ).

Аналіз охоплював визначальні щодо здоров'я складові способу життя (харчування, відчуття власного тіла, фізичну активність, насильство та образи, ставову поведінку, паління, вживання алкоголю й наркотиків) та характеристики найближчого соціального (родинного й навчального) оточення з огляду їх впливу на психічне, фізичне, духовне та соціальне здоров'я учнівської молоді. Окрім того, окремо проаналізовано явища, які мають суттєве відношення до стану здоров'я та способу життя учнівської молоді: поінформованість щодо ВІЛ/СНІДу; організація медичного обслуговування в навчальних закладах та ставлення молоді й персоналу закладів до вакцинації.

Наталія РИНГАЧ

Доктор наук з державного управління Інституту демографії і соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, м. Київ

¹ Де, як і хто дбає про здоров'я дітей – див. у врізах на С. 94, а також на С. 96 та 83 цього часопису.

Інноваційна
школа

УДК 371.712

Особливістю опитування 2010 р. порівняно з попередніми (2002 і 2006 рр.) стало опитування керівників (або осіб з адміністрації навчального закладу). Всього опитано 594 особи методом індивідуального інтерв'ю. Більшість опитаних – директори навчальних закладів або їхні заступники.

За результатами опитування учнівської молоді та керівників навчальних закладів в Україні, проведеного в межах міжнародного проекту HBSC командою експертів, що включала фахівців різних спеціальностей, підготовлено Національний звіт „Стан та чинники здоров'я українських підлітків”.

В цій публікації хотілось би зупинитися на важливій темі медичного обслуговування в навчальному закладі.

Значну кількість розладів здоров'я можна попередити за допомогою профілактики, важливими складовими якої є здоровий спосіб життя, регулярні профілактичні огляди та проведення щеплень.

Регулярні профілактичні огляди з метою безперервного динамічного нагляду за станом здоров'я дитини на всіх етапах її дорослішання одночасно з формуванням навичок здорового способу життя є найнеобхіднішими заходами для вчасного виявлення і ефективного корегування розладів здоров'я або лікування хвороб на ранніх стадіях, запобігання переходу їх у хронічні форми або виникненню ускладнень, консультування як дитини, так і батьків, надання необхідних лікарських рекомендацій тощо.

Медичне обслуговування учнів навчальних закладів здійснюється відповідно до Основ законодавства України про охорону здоров'я, законів України „Про загально середню освіту” та „Про охорону дитинства”.

Кратність і механізм здійснення профілактичних медичних оглядів дітей шкільного віку в Україні на сьогодні визначають такі нормативні документи: наказ МОЗ України від 29.11.02 № 434 „Про удосконалення амбулаторно-поліклінічної допомоги дітям в Україні”, наказ МОЗ України

від 16.08.10 № 682 „Про удосконалення медичного обслуговування учнів загальноосвітніх навчальних закладів” та спільний з Міністерством освіти та науки наказ МОЗ України від 20.07.09 № 518/674 „Про забезпечення медико-педагогічного контролю за фізичним вихованням учнів у загальноосвітніх навчальних закладах”. Постановою Кабінету Міністрів України від 08.12.2009 №1318 затверджено порядок здійснення медичного обслуговування учнів загальноосвітніх навчальних закладів. У цьому Порядку визначено механізм здійснення медичного обслуговування учнів загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів і форм власності, зокрема:

- проведення обов'язкових медичних профілактичних оглядів;
- проведення профілактичних щеплень згідно з їх календарем після лікарського огляду;
- здійснення профілактичних та оздоровчих заходів під час навчання;
- надання невідкладної медичної допомоги;
- організація госпіталізації за наявності показань та інформування про це батьків або осіб, які їх замінюють.

На виконання зазначеної постанови та з метою удосконалення медичного забезпечення в загальноосвітніх навчальних закладах і залучення батьків до процесу формування здоров'я дитини фахівцями МОЗ видано наказ від 16.08.10 № 682 „Про удосконалення медичного обслуговування учнів загальноосвітніх навчальних закладів”, який регламентує організацію проведення щорічних обов'язкових медичних профілактичних оглядів учнів. Ним затверджено схему періодичності таких оглядів та визначено, які фахівці мають оглядати учнів при досягненні певного віку і які обстеження потрібно зробити. Педіатр (лікар загальної практики-сімейної медицини) має щорічно оглядати всіх дітей, перелік лікарів-спеціалістів та обстежень варіює залежно від віку¹. Наказом передбачено окремі „дні школяра” у

графіку роботи лікувально-профілактичних закладів для проведення таких оглядів.

Аналіз опитування як учнівської молоді, так і керівників навчальних закладів охоплював такі аспекти медичного обслуговування, як: *де і ким здійснюється плановий медогляд учнівської молоді; наявність медичних працівників у навчальних закладах, частота та легкість звернень учнів/студентів по медичну допомогу як безпосередньо в навчальному закладі, так і до будь-якого іншого медичного закладу, збереження конфіденційності.*

Плановий медичний огляд учнів/студентів відбувається, за інформацією переважної більшості опитаних керівників навчальних закладів (80%), у лікувальному закладі. Менше керівників (62%) повідомляло про його проведення залученими медичними спеціалістами в приміщенні навчального закладу. У кожному другому випадку плановий медичний огляд проводиться у приміщенні навчального закладу медичним працівником цього закладу.

Частота звернення за медичною допомогою. За наявності в навчальному закладі медобслуговування, найпоширеніші серед керівників оцінки співвідношення учнів/студентів, які протягом навчального року звертаються або не звертаються за медичною допомогою в закладі, становили 30%/70% та 50%/50%. У цілому ж керівники навчальних закладів вважають, що кількість учнів/студентів, які не звертаються за медичною допомогою, більша за тих, хто по неї звертається (табл. 1).

Доступність медичної допомоги. Майже всі керівники (98–99%) вважають, що в їхньому навчальному закладі необхідно мати кабінет з медичним працівником. На думку керівників, послуги деяких медичних спеціалістів мають бути доступними в навчальних закладах. Насамперед це стосується медичної сестри та терапевта/педіатра, на чому наголосили відповідно 94% та 70,5% опитаних керівників навчальних закладів (табл. 2).

Щодо роботи стоматолога, то респонденти не були однотайними. Співвідношення тих, хто вважав необхідною наявність фахівця цього профілю в навчальному закладі, та тих, хто був за перенаправлення учнів/студентів до спеціалізованого медичного закладу, становила 54%/39%.

Натомість більше половини опитаних керівників навчальних закладів зазначили, що надання медичної допомоги іншими спеці-

¹ Щодо лікарів-спеціалістів і клініко-лабораторних обстежень, схема наступна: в 11 років підлітків 1 раз на рік мають оглянути дитячий хірург, офтальмолог і стоматолог, ортопед-травматолог та інші спеціалісти за показаннями та зробити аналізи крові на гемоглобін та на цукор у дітей з групи ризику по цукровому діабету; у 12, 13 років – за показаннями; у 14, 15 років – стоматолог та гінеколог дитячого та підліткового віку (за показаннями), дитячий хірург та ендокринолог, психолог (за показаннями) + флюорографія, аналіз крові на гемоглобін та інші за показаннями; у 16, 17 років – стоматолог та гінеколог дитячого та підліткового віку (за показаннями), флюорографія.

Таблиця 1

Оцінка керівниками навчальних закладів частоти звернення учнівської молоді по медичну допомогу протягом навчального року, за типом навчального закладу, % стверджувальних відповідей

Пропорції тих, хто звертається/не звертається по медичну допомогу	ЗОНЗ	ПТНЗ	ВНЗ	Серед усіх
10/90	3	4	5	3
20/80	7	6	11,5	8
30/70	11	15	19	12
40/60	10	9	17	10
50/50	12	15	13	12
60/40	9	8,5	5	9
70/30	5	8,5	2,5	5,5
80/20	4	2	4	3,5
90/10	7	4	8	7

лістами доцільніше організувати безпосередньо в медичних закладах. 32% керівників ПТНЗ були впевнені в необхідності надання послуг у навчальному закладі

підлітковим акушером-гінекологом, а серед працівників ЗНЗ і ВНЗ таких було 23–24%, до того ж за рахунок меншої кількості тих, кому було важко відповісти на це питання.

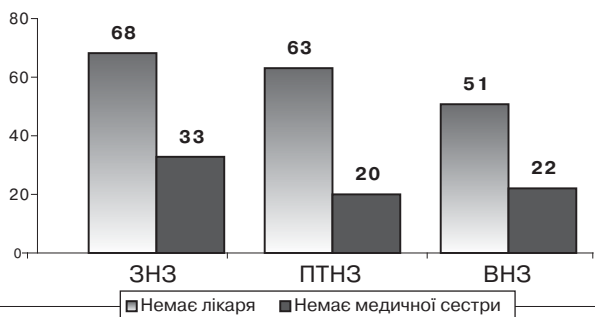
Таблиця 2

Думка керівників стосовно організації обслуговування медичними спеціалістами різного фаху в навчальному закладі та за його межами, за типом навчального закладу, %

В навчальному закладі			Медичні спеціалісти	В медичних закладах		
ЗОНЗ	ПТНЗ	ВНЗ		ЗОНЗ	ПТНЗ	ВНЗ
74	45	67	Терапевт-педіатр	23	49	20
95	94	87	Медична сестра	1	4	5
57	39	45	Стоматолог	37	51	41
29	21	21	Окуліст	62	66	60
24	10	22	Отоларинголог	66	77	58
16	20	15	Хірург	73	72	65
20	15	23	Гастроентеролог	70	72	59
23	32	24	Підлітковий акушер-гінеколог	65	60	58

Діаграма 1

Питома вага керівників, які повідомили, що в їхньому навчальному закладі немає медичного працівника, залежно від типу навчального закладу, %

Таблиця 3

Питома вага керівників, які зазначили, що в їхньому навчальному закладі немає медичного працівника, за типом населеного пункту, %

У навчальному закладі немає...	Навчальний заклад		
	Обласного центру	Іншого міста	Села
... лікаря	33	62	85
... медичної сестри	4	10	59

Керівники повідомили, що у значній частині навчальних закладів взагалі немає медичного працівника (діаграма 1). Найгірша ситуація в ЗНЗ: у 68% шкіл немає лікарів, у 33% шкіл – медичної сестри.

У сільських загальноосвітніх навчальних закладах ситуація набагато гірша, порівняно зі школами в інших населених пунктах (табл. 3). Якщо в міських школах проблема певною мірою вирішена (наприклад, в обласних центрах лише в 4% шкіл немає медичної сестри), то в сільських ЗНЗ ситуація просто катастрофічна: керівники цих шкіл відповіли, що у 85% з них немає лікаря, в 59% – медичної сестри. При цьому необхідно зважати на те, що майже всі керівники навчальних закладів переконані в потребі медичних працівників (про це заявили 98% опитаних).

При відповіді на запитання, сформульоване іншим чином (коли йшлося про співвідношення учнів/студентів, які протягом навчального року звертаються або не звертаються по медичну допомогу в закладі), керівники загальноосвітніх навчальних закладів повідомляли про те, що в них немає медичних працівників у 19% випадків.

Відповідно до Закону України „Про загальну середню освіту” від 13.05.1999 р. № 651-XIV (стаття 22), у загальноосвітньому навчальному закладі

слід створити безпечні та нешкідливі умови для навчання, режим, умови для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я, сформувати гігієнічні навички та засади здорового способу життя учнів (вихованців), а також забезпечити медичне обслуговування. Його повинні здійснювати медичні працівники зі штату цих закладів або відповідних закладів охорони здоров'я у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Однак насправді тільки в обмеженій кількості установ зберігаються посади лікаря або середнього медичного персоналу.

Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері загальної середньої освіти² регламентують, що навчальний заклад зобов'язаний забезпечити медичне обслуговування учнів і мати окреме приміщення для медичного працівника за наявності в навчальному закладі 30 і більше учнів. Медичний кабінет є структурним підрозділом школи, який виконує оздоровчу та інформаційну функції. Проте часто в українських школах такого кабінету немає. Особливо це стосується невеликих сільських шкіл, однак і в значній частині міських закладів немає медичного працівника.

В останні роки в Україні (як і в Росії) бували трагічні випадки смерті дітей на уроках фізкультури, що мали значний суспільний резонанс. Проблема обумовила необхідність проведення ретельного аналізу ситуації спеціалістами трьох зацікавлених відомств – Міністерства освіти, Міністерства охорони здоров'я та Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту. Виконання спільного наказу МОЗ і МОН України від 20.07.09 № 518/674 „Про забезпечення медико-педагогічного контролю за фізичним вихованням учнів у загальноосвітніх навчальних закладах” дозволить визначити рівень готовності дитини до фізичних навантажень і провести ефективний систематичний моніторинг стану здоров'я школярів, сприятиме запобіганню випадкам раптової смерті дітей на уроках фізкультури.

² Затверджені наказом МОН України від 24.12.2003 р. №847

Надзвичайно важливим питанням є якість планових профілактичних оглядів школярів. Медичні працівники при щорічних оглядах повинні не формально заповнювати необхідні документи, а ретельно оцінювати стан здоров'я дітей, щоб вчасно виявляти й корегувати розлади. Але без участі батьків, без їх регулярного консультування з питань збереження здоров'я дитини з дільничним лікарем і фахівцями, що оглядають дитину в лікувальному закладі протягом року, такі перевірки не будуть повноцінними. Без усвідомлення батьками їх необхідності жодні надані рекомендації не будуть виконані в повному обсязі.

Чинний Порядок здійснення медичного обслуговування учнів загальноосвітніх навчальних закладів передбачає присутність батьків або осіб, які їх замінюють, під час обов'язкових медичних профілактичних оглядів учнів навчальних закладів, що щороку проводяться медичними працівниками в лікувально-профілактичних закладах (ЛПЗ). Під час обов'язкових медичних профілактичних оглядів лікарі оглядають учнів і проводять обстеження, роблять висновок про стан їхнього здоров'я, визначають групу для занять фізичною культурою, дають рекомендації щодо додаткових обстежень, лікування (за наявності показань), профілактичних щеплень, режиму харчування та здійснення інших заходів.

Зазначимо, що узагальнена інформація про результати обов'язкових медичних профілактичних оглядів та загальний стан здоров'я учнів навчальних закладів має щороку доводитися до відома педагогічного персоналу.

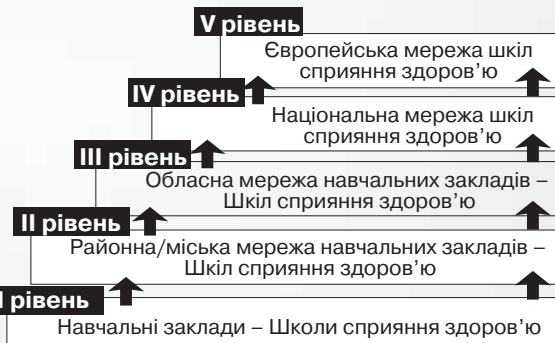
Висновки. Таким чином, за даними опитування, практично всі керівники (98-99%) вважають нагально необхідним мати медичний кабінет в їхньому навчальному закладі. На думку більшості керівників, послуги медичної сестри та терапевта/педіатра мають бути доступними в навчальних закладах, на чому наголосили відповідно 94% та 70,5% респондентів. Найбільш критичною ситуацією є у сільських ЗНЗ: керівники шкіл у сільській міс-

Від редакції ДІЮЧА МЕРЕЖА ШКІЛ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ*

Україна продовжує активну участь у Європейському русі, розвиваючи з 2003 року унікальну мережу навчальних закладів **Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю**, до якої входить більше п'яти тисяч загальноосвітніх навчальних закладів. Створено п'ятирівневу модель навчальних закладів – Шкіл сприяння здоров'ю (див. схему).

МОДЕЛЬ ШКІЛ СПРИЯННЯ ЗДОРОВ'Ю

Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України проведено **три Всеукраїнських конкурси-захисти** сучасної моделі навчального закладу (дошкільного, загальноосвітнього, позашкільного та професійно-технічного) – Школи сприяння здоров'ю (2003, 2006, 2009 рр.).

Вже **розпочалася підготовка** до IV конкурсу Всеукраїнського конкурсу-захисту сучасної моделі навчального закладу – Школи сприяння здоров'ю, що проводиться у 2011/2012 навчальному році.

В Одеській області створено обласну мережу навчальних закладів – Шкіл сприяння здоров'ю, до якої входять 44 навчальних заклади, серед яких: 1 – дійсний член Європейської мережі шкіл сприяння здоров'ю, 13 – дійсні члени Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю, 15 – освітньо-інформаційних центрів, серед яких 2-а Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю, інші – обласної.

Одеський обласний інститут удосконалення вчителів, який є координатором діяльності мережі шкіл сприяння здоров'ю, здійснює вивчення та поширення досвіду цих шкіл. Вже є значні результати. Так 9 здоров'язберігаючих педагогічних технологій увійшли до Всеукраїнського банку перспективного педагогічного досвіду та виданої книжки „1000 + 1 ідея сучасної української школи” (Київ, 2011), 11 – до „Каталогу педагогічних ідей, реалізованих в закладах освіти Одещини” (Одеса, 2010), видано у 2-х частинах методичну збірку „Школа здоров'я”.

До головного результату дії зазначеної мережі є те, що в навчальних закладах активно створюється здоровий освітній простір та збільшується в області кількість таких шкіл.

*За книгою Чешенко О.І. **Розвиток обласної мережі Шкіл сприяння здоров'ю Одещини**. Науково-методична збірка. – Одеса, 2011. – 100 с.

цевості повідомили про відсутність лікаря (85%) та медичної сестри (59%).

Проведене дослідження продемонструвало стурбованість і зацікавленість керівників навчальних закладів станом надання медичної допомоги учнівській молоді, усвідомлення як його важливості, так і наявних проблем, з іншого боку – дало можливість особам, що приймають рішення, почути думку освітян-практиків і врахувати її у процесі вдосконалення організації медичного обслуговування.

Наталья Рингач Медицинское обслуживание в учебном заведении: мысли руководителей

Автор касается важной темы медицинского обслуживания в учебном заведении. Предлагается анализ опроса как учеников, так и руководителей учебных заведений, который охватывает определенные аспекты медицинского обслуживания. Указывается, что большую часть нарушений здоровья можно предупредить с помощью профилактики, важными составляющими которой есть здоровый способ жизни, регулярные профилактические осмотры и прививки.

Ключевые слова: медицинское обслуживание, медицинские профилактические осмотры, здоровый способ жизни.

Nataliia Rynhach Medical service in the educational establishment: thoughts of the leaders

The author touches important theme of medical service in the educational establishment. The analysis of questioning of both students and leaders of educational establishments is offered, which engulfs definite aspects of medical service. It is indicated that to warn greater part of violations of health is possible by means of prophylaxis, the important constituents of which are healthy way of life, regular prophylactic examinations and inoculations.

Keywords: medical service, physical prophylactic examinations, healthy way of life.

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ з особливими потребами

Автор ділиться досвідом роботи з дітьми, які потребують особливої уваги. Мова йде про роботу центру для дітей, які мають вади розвитку опорно-рухового апарату, вади слуху, зору та інтелекту. Основні напрями діяльності – фізична реабілітація в поєднанні з корекційною педагогікою.

Ключові слова: інклюзивна освіта, реабілітація, діти з особливими потребами.

У нас єдиний центр на Хмельниччині, який пропагує і розвиває систему співпраці між освітянськими закладами. Наш центр є соціальним закладом для роботи з дітьми, які мають вади розвитку опорно-рухового апарату, слуху, зору та інтелекту. Лише за період 2010 року ми надали реабілітаційні послуги 111 дітям-інвалідам. На даний час наш заклад на Шепетівщині є міським центром, але ми надаємо послуги всім, хто звертається. Я вважаю, що неправильно, якщо дитина не має змоги отримати допомогу лише через відсутність подібного центру на певній території.

Основні напрями нашої діяльності – фізична реабілітація в поєднанні з корекційною педагогікою. Тому що фізична реабілітація, формування рухових можливостей дитини можливі на потенційно високому рівні, на основі розвитку творчих здібностей дитини, кондуктивного методу (суть якого полягає в тому, що хворої дитини немає, а є певне відхилення від норми). Робота в центрі проходить різними

методами, але дуже важливою складовою є гурткова робота. Працює 6 гуртків для дітей-інвалідів, що проводять безкоштовно працівники позашкільних закладів міста. Діти з задоволенням працюють. Працівники створюють ситуацію успіху, яка впливає на емоції, і це є основою одужання. Працює гурток ліплення з глини та пластиліну, бісероплетіння, аніматерапія, макраме, караоке „По-шепетівськи”, шаховий гурток „Біла Ферзя”.

Діти різного віку: від 2 місяців і до 14 років. В минулому році випустили сурдо-групу, яка нараховувала 11 дітей. Успішно виступав наш хореографічний ансамбль в Києві на фестивалі для слабочуючих і глухих діток. Підписано багато угод з ВНЗ, середньо-спеціальними закладами в напрямі підтримки інклюзивної освіти. Зараз 197 діток міста Шепетівка потребують нагальної соціальної реабілітації, 56 дітей на обслуговуванні і лише 7 відвідують дитячі садочки та

Любов СТРОКАТЮК

Директор Шепетівського міського центру соціальної реабілітації дітей-інвалідів

Інноваційна
школа

УДК 37.036:376

Від редакції

НАЙПРОСТІШИЙ СПОСІБ БУТИ ЗДОРОВИМИ САМИМ І ДІТЯМ

Методика Євмінова – методика лікувальної фізкультури (кінетотерапії) для лікування, відновлення і профілактики захворювань хребта в будь-якому віці; запатентована, медично вивчена й затверджена Міністерством охорони здоров'я України.

Багато уваги спеціалісти Центру Євмінова приділяють розробці й впровадженню Дитячих Програм. Для виявлення порушень постави і сколіотичних деформацій хребта у дітей та підлітків, а також для профілактики і лікування порушень постави та початкових форм викривлення хребта центром Євмінова була розроблена програма „Постава”, яка включає в себе:

- спеціально сконструйований тренажер для занять за методикою – „Профілактор Євмінова”;
- щоденник здоров'я для школярів для визначення завдань і контролю фізичного навантаження;
- фотокомп'ютерне обстеження учнів шкіл з метою виявлення патологій хребта для подальшої розробки програми проведення занять та ін.

Спеціалісти Центру Євмінова постійно працюють над удосконаленням послуг. Результатом такої роботи стало започаткування нової послуги: *On-line Кабінет*, яка допоможе людям з будь-якої точки планети, де є

Інтернет-зв'язок, отримати консультацію спеціалістів Центру Євмінова.

Більш детально з методикою Євмінова та її результатами можна ознайомитися за статтями нашого журналу, а саме:

Євмінов В. Куделя І. Програма профілактики і корекції порушень постави та викривлень хребта на профілакторі Євмінова в умовах школи. – 2010. – №1. – С. 56-59.

Корольов Ю. У провадження здоров'язберігаючих технологій. – 2010. – № 5. – С. 156-157.

Зі статті Юрія Корольова, директора школи №25 м. Києва:

„В СЗШ № 25 урок фізичної культури – основна форма фізичного виховання школяра. Заняття на профілакторі Євмінова вчителі фізкультури включають в основну частину уроку. Тривалість занять 5-10 хвилин.

Це дозволяє „за відносно короткий термін при мінімальних затратах значно понизити рівень захворюваності хребта і поліпшити стан здоров'я дітей, підлітків і дорослих”.

На фото: В'ячеслав Євмінов розповідає директорам шкіл про програму „Постава” та можливості виховувати здорових дітей у школах і родинях

На стенді журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” під час цьогорічної виставки „Сучасна освіта в Україні – 2011” з роботою Центру Євмінова вкотре мали можливість знайомитися широкі кола громадськості: батьки, вчителі та керівники шкіл. **Головне, щоб почали діяти!**

навчаються індивідуально в школі. Заборонити скористуватись правом на навчання не мають права ні освіта, ні медицина.

Вся робота відбувається в співпраці з батьками. Фахівці в центрі випускають рекомендаційні листи для батьків відповідно до діагнозу кожної дитини: методику гуртової роботи, методику корекційної педагогіки. Ми навчаємо, як бути батьками дитини з особливими потребами, оскільки з народженням хворої дитини вони не готові сприйняти це психологічно, тому велика робота саме з батьківським колективом є запорукою реалізації індивідуальних програм реабілітації. Кількість наданих послуг зростає, і це свідчить, що збільшується інвалідність серед дітей.

Любов Строкатюк Развитие творческих способностей детей с особенными потребностями

Автор делится опытом работы с детьми, к которым нужно особое внимание. Речь идет о работе центра для детей, которые имеют недостатки развития опорно-двигательного аппарата, слуха, зрения, интеллекта. Основные направления работы – физическая реабилитация в единстве с коррекционной педагогией.

Ключевые слова: инклюзивное образование, реабилитация, дети с особенными потребностями.

Liubov Strokatiuk Development of creative capabilities of children with special needs

The author shares her experience of work with the children who need special attention. The article describes the work of the centre for the children, who have spinal problems, defects of ear, sight, intellect. The basic aims of the work are physical rehabilitation together with correctional pedagogics.

Keywords: inclusive education, rehabilitation, children with special needs.

НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ІНОЗЕМОЇ МОВИ СТАРТУЄ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

РОЗДУМИ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ МОНМС УКРАЇНИ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗНЗ

У статті розглядається проблема неперервної освіти: „переносу” знань учнів з іноземної мови, отриманих у початковій школі, до п’ятого класу, який став першим етапом у моніторингу знань учнів з іноземної мови.

Ключові слова: моніторинг знань, початкова школа, учні п’ятого класу, англійська мова.

На початку статті визначимо *позитивним* наше ставлення щодо проведення підсумкових контрольних робіт з іноземної мови (ІМ) в загальноосвітніх навчальних закладах, починаючи з п’ятого класу, згідно Наказу МОНМС України від 16.02.2011 № 141 „Про проведення підсумкових контрольних робіт” [8], з метою визначення засвоєння учнями загальноосвітніх навчальних закладів навчального матеріалу, передбаченого діючим Державним стандартом базової загальної середньої освіти, провести вивчення відповідності зазначеного Стандарту до сьогодення з перспективою на майбутнє щодо сучасних освітніх вимог. Передбачається підготувати новий проект Державного стандарту, що є, безумовно, вимогами сьогоdnішніх реалій. Це свідчить про те, що в Україні функціонує система неперервної мовної освіти.

Відсутність моніторингу освіти: іспити, контрольні роботи, які підпорядковуються Державному незалежному зовнішньому оцінюванню знань (ДНЗОЗ) [6] у про-

міжних класах (крім випускних дев’ятих та одинадцятих) створили ілюзію благополуччя, в школах перестали повторювати і узагальнювати навчальний матеріал, а ситуація з карантинними кожного року взагалі поглибила негативні тенденції в освіті.

Це призвело до того, що національні вищі навчальні заклади ввели за останній рік конкретні вимоги щодо сертифікатів ДНЗОЗ із прохідної кількості балів з профільних загальноосвітніх предметів, наприклад, КНЕУ імені В. Гетьмана поставив вимогу для вступників отримати не менше 140 балів у сертифікаті з математики та іноземних мов (там студенти вивчають ще й дві іноземні мови), а КНЛУ – не менше 170 балів, НПУ імені

Людмила ПЕТЬКО

Доцент кафедри іноземних мов Інституту іноземної філології НПУ імені М.П. Драгоманова, кандидат педагогічних наук

Інноваційна
школа

УДК 37.061:372.4:
81'243

Директор школи, ліцею, гімназії № 4'2011

ПРОГАЛИНИ В ЗНАННЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: з'ясування причин

Як правило, у початковій школі іноземну мову викладає один учитель (нерідко, який має освіту „Початкова освіта та іноземна мова”), а з п'ятого класу – інший (із філологічною освітою). А за один навчальний рік п'ятого класу вчителю дуже складно довести учнів (з їх багажем, отриманим у початковій школі) до програмних вимог [7], які ставляться перед випускниками п'ятого класу.

У своїй практичній діяльності мені приходилося не раз починати у п'ятих класах на уроках англійської з вивчення за особами дієслора *to be* та *sein*, на німецьких заняттях. То про які Present, Past, Future Simple, часи групи Continuous, Present Perfect можна говорити? Але програма не стоїть на місці, з кожним класом навчальний матеріал нашаровується, ускладнюється. Не опанувавши у початковій школі неправильні дієслора, як закріпляти Past Simple та вчити Present Perfect у п'ятому?

Наведу приклад, не анекдот, з чим я зіткнулася власне зі своєю дитиною у четвертому класі загальноосвітньої школи. Діти вивчали з української мови займенники в початковій школі. Ми сіли робити письмове завдання з української мови (а за програмою з англійської учні опановують займенники на першому році вивчення мови), де треба було визначити і підкреслити займенники. Стали визначати, підкреслювати, а в реченні „Наша школа має цей гарний парк” моя дитина нічого не підкреслює. Я прошу уважно подивитися на речення і знайти займенники, дитина не знаходить. Вимушена була перейти на англійську мову: „Our school”, де займенник? – „our”, присвійний займенник; йдемо далі, „this beautiful park”, де займенник? – „this”, вказівний займенник.

Фактично вивчення граматики з англійської мови випереджає приблизно на 2,5 роки вивчення цих же граматичних явищ рідною українською мовою.

Філософія в учителя з іноземної мови у початковій школі така: дітям важко, складає програма, погані підручники, моніторинг знань відсутній (навіщо викладатися?), батьки дітям не займаються, треба показати високий рейтинг класу.

Філософія батьків у початковій школі: „треба гарні оцінки”, а якщо вчитель вимоглиивий, об'єктивно ставить оцінки – „нам англійська непотрібна”, „дитина ще маленька, дожене”, „ми англійської не знаємо”, „почали вчити іноземну мову, а не навчилися ще читати українсько”, „після школи буде торгувати на базарі – там не треба знати англійську...”

Філософія учителя з іноземної мови у п'ятому класі: що робити? Як все наздогнати?

Філософія батьків у п'ятому класі: прийшов поганим учителем, занижує дитині оцінки: „у четвертому класі було 10 балів з англійської, був відмінником, а тепер чомусь 6 балів”, „англійська нам не треба”, „а ви все знали у п'ятому класі?”, „дитина нічого не розуміє”, плаче, ненавидить англійську мову, не хоче ходити на уроки, не виконує домашніх завдань, не може писати, читати англійською. Одним словом, „прийшов поганим учителем”, треба йти до директора і міняти на іншого, тому що будуть погані оцінки.

І цікаво те, що батьків з такою філософією зараз, на жаль, більшість.

Моніторинг якості освіти в п'ятому класі чітко визначив: треба переосмислити методику навчання іноземній мові, систему контролю знань саме у початковій школі. Після результатів контрольної роботи МОНМС України за п'ятий клас батьки в масовому порядку (які мають можливість) звернулися до репетиторів, а

М.П. Драгоманова – на всіх спеціальностях більше 100. Зрозуміло, що не можна на першому курсі ВНЗ починати заново вивчати дієслово *to be*, як того потребує решта студентів, які не знають граматики, читають по складах, не мають лексичного запасу, фонетика взагалі відсутня, у той час, коли вивчення іноземної мови повинно бути спрямовано за професійним навчанням – таких, за моїми дослідженнями лише 15%!

Об'єктом нашої статті є навчання дітей іноземної мови в початковій школі, а *предметом* результат, отриманий після проведення міністерських контрольних робіт у п'ятому класі з іноземної мови.

У проекті Концепції мовної освіти чітко виокремлюється ступеневість шкільної мовної освіти: I ступінь (початкова школа), II ст. (середня), III ст. (старша школа), де кожен ступінь характеризується специфікою мови залежно від статусу мови, що вивчається, мети і завдань курсу, комунікативних потреб, вікових особливостей учнів [9].

Мовна освіта в *початковій школі* спрямована на загальний розвиток вихованців, стимулювання мотивації [4] до вивчення мов, розвиток уміння слухати і розуміти мовлення, навчання читання і письму, на основі доступної мовної теорії формувати практичні вміння і навички (зокрема й комунікативні), а найголовніше – уміння вчитися [2]. Відповідно до умов навчання і згідно з Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти іншомовні навчальні досягнення випускників початкової школи (ПШ) мають відповідати рівню А–1 [9].

Саме п'ятий клас показав найгірший результат, виявив прогалини в знаннях учнів початкової школи (ні писати, ні

читати, ні говорити не навчилися), проблеми в навчанні дітей іноземної мови протягом трьох років навчання у ПШ (а в деяких загальноосвітніх навчальних закладах діти вивчають ІМ з першого класу, тобто чотири роки!).

На підставі сказаного вище, **ми дійшли таких висновків:**

- запроваджувати у подальшому проведення міністерських контрольних робіт, що підпорядковані програмним вимогам [7];
- переглянути всі існуючі НМК для початкової школи, взяти найкраще, узагальнити і зробити один або два НМК згідно дидактичних принципів: доступності, посильності, позитивного емоційного фону навчання і контролю знань;
- активно співпрацювати з батьками: учителю іноземної мови у початковій школі треба звернутися до батьків із роз'яснювальною роботою, з якою метою діти почали вивчати іноземну мову, які будуть виникати труднощі, на що звернути увагу;
- чітко розробляти структурні компоненти кожного уроку;
- рейтинг знань, які подають загальноосвітні навчальні заклади, не показують об'єктивну картину (яка ж школа має бажання опинитися у кінці цього рейтингу?! Ніякий директор не дозволить показати справжню картину);
- скоротити у шкільній програмі предмети, які обтяжують дітей і не потрібні, в яких дуже багато хаосу;
- спрямувати навчальний процес у початковій школі на вивчення рідної мови, математики, іноземної мови, історії. Маленька дитина не може охопити неосяжне;
- вищим навчальним за-

що робити тим батькам, які не мають фінансової можливості оплатити додаткові заняття зі своєю дитиною? Треба ж опанувати навчальний матеріал з іноземної мови за три роки.

Протягом останніх 10 років контроль знань з іноземної мови в загальноосвітніх навчальних закладах проводиться з чотирьох видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, читання, письма та говоріння. Але ж питання – як? Один учитель виставив оцінки зі стелі, щоб не обтяжувати себе перевірками робіт; а інший – так як треба, учні знають з чого складається їх підсумкова з іноземної мови, працюють за навчально-методичними комплексами (НМК) протягом навчального року і для них написання міністерських контрольних робіт не було шоком.

Такі НМК існують вже протягом останніх 15 років і не є новиною [1, С. 195; 10], але ж за ними треба працювати не тільки з дітьми, а роз'яснювати і батькам на батьківських зборах, пропонувати їм купити ті ж самі CD до підручників. Є достатня кількість батьків, які хочуть, щоб їхні діти вчили іноземну мову. Зрозуміло, що набагато легше завести один зошит у клітинку та якийсь підручник, виданий бібліотекою.

В Інтернеті чого тільки не написано з приводу міністерських контрольних робіт, наприклад:

„Я обурена, чому про тестування не знали на початку навчального року, а дізналися тільки місяць тому. Що це вже нам дасть?“

„Мій мозок не витримає цих тестів“.

„Я обурена! Перш за все тим, якої складності завдання!!! Це нісенітниця! Хочете робити тести – ознайомтеся із загальним навчальним матеріалом, який вивчають на даному етапі діти, а не створюйте на свій лад!“

„Діти зараз настільки ослаблені, що не потрібно їх добивати. Для чого вводили тести, якщо є директорські контрольні роботи, які також показують рівень підготовленості дитини і враховуються при виставленні вірних оцінок“;

„Мені шкода дітей, бо з їхніх голів роблять сміттєзвалище, батьків – з них влада допущує останні копійки, вчителів – на наші голови посплять незадоволення і дітей, і батьків, і влади, яка платить нам копійки та ще й говорить, що і те забагато. Рятуйте Україну“.

На моє переконання, ці контрольні роботи змусили запрацювати як учителів, так і учнів разом з батьками в напрямі отримання знань. І дійсно, треба рятувати Україну від невігластва, некультурності, безпорадності, безграмотності, невихованості. Вчителі хвилювалися з того, що учні погано напишуть, тому що написано пером – не вирубати сокирою, а учні – що можна написати, якщо мало знають з іноземної мови.

А що тут було саме нового? Новиною не є те, що кожного року з другого по одинадцятий класи учні пишуть директорські контрольні роботи, які складаються учителем-предметником або директором.

Новина полягала у змісті запропонованих робіт, чітко підпорядкованих програмним вимогам. Хоча для тих учителів і учнів, які працюють за НМК, де чітко визначено і рівні знань (низький, достатній, середній, високий) це не стало проблемою. Вони знають вимоги щодо критеріїв оцінювання знань з іноземної мови [3].

Проблема полягає в тому, що кожна школа для відділу освіти повинна була здати звіти, де показати рівні знань учнів, отриманих за написання контрольних робіт.

На нашу думку, результати, отримані у п'ятих класах, можна вважати валідними тому, що ці учні ще не навчилися списувати.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бігич О.Б. Теорія і практика формування методичної компетентності вчителя іноземної мови початкової школи: навч. посібник. — К.: Ленвіт, 2006. — 200 с.
2. Бігич О.Б. Особистісно-діяльнісний розвиток молодшого школяра на уроці іноземної мови: монографія. — К.: Вид. центр КНЛУ. 2010. — 138 с.
3. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з іноземних мов у системі загальної середньої освіти / Наказ Міністра освіти і науки України №371 від 05.05.2008 //Іноземні мови. — К., 2008 — № 3. — С. 57–60.
4. Мотиваційні основи навчальної діяльності школярів /за ред. О.В. Малихіної. — Одеса: Огмрія О. П. — 2008. — 232 с.
5. Петько Л.В. Активізація творчого розвитку особистості учнів як фактор педагогічної майстерності вчителя іноземної мови //Директор школи, ліцею, гімназії. — 2010. — № 2. — С. 99–103.
6. Петько Л.В. Нотатки з приводу незалежного зовнішнього оцінювання випускників загальноосвітніх закладів //Директор школи, ліцею, гімназії. — 2009. — №1. С. 88–96.
7. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів з іноземних мов. 2–12 клас. — К.: Перун. — 2005. — 208 с.
8. Про проведення підсумкових контрольних робіт / Наказ МОНМС України від 16.02.2011. — № 141. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_oscv/15242
9. Проект Концепції мовної освіти [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/gr/obg/2010/proekt_271210.doc
10. Роман С.В., Коломінова О.О. Вимоги до сучасного підручника іноземної мови для молодшої школи //Іноземні мови, 2005. — № 5. — С. 41–43.

Петько Людмила

Обучение детей иностранному языку стартует в начальной школе. Размышления о проведении контрольных работ МОНМС Украины по иностранному языку
В статье рассматривается проблема непрерывного образования: „переноса” знаний по иностранному языку, полученных в начальной школе, в пятый класс, который стал первым этапом в мониторинге знаний учеников по иностранному языку.

Ключевые слова: мониторинг знаний, начальная школа, ученики пятого класса, английский язык.

Lyudmyla Petko

The Pupils' Training of Foreign Language starts in Elementary School

The author of the article speaks about the problem of the continuous process of education: the „transfer” of knowledge in English from elementary school to secondary school, to the fifth form, which became the first stage in monitoring of pupils knowledge in English.

Key words: the continuous process of education, monitoring of knowledge, elementary school, English, the pupils of the 5th form.

кладам, які готують учителів іноземної мови, переосмислити навчальні плани, змістивши акцент на методичний розвиток майбутніх учителів, особливо це стосується спеціальностей, які мають декілька кваліфікацій (що стало останнім часом модною тенденцією), наприклад, „Початкова освіта і англійська мова”, „Психологія і німецька мова”, а де ж години на методику викладання іноземної мови? — Їх просто скорочують;

- стимулювати педагогічну майстерність учителя іноземної мови [5].

Тому сьогодні освіта конче потребує професійної розмови. Ми не можемо орієнтуватися на сучасному етапі розбудови освітанських проблем на гасла такого змісту, як „дітям складно”, „діти ослаблені”, „нам не треба”, „ще рано вивчати іноземну мову в початковій школі”, „на посібниках заробляють гроші” (а якщо дитина бажає навчитися грати на скрипці? — то їй купують і ноги, і скрипку, і смичок зі струнами)... У такі дискусії вступають люди недалекоглядні. Володіння іноземними мовами — це вимога часу.

І те, що на Форумі у Давосі (2011 р.), який визначає щорічно конкурентоспроможність світових держав, за 12 освітніми індикаторами Україна серед 140 країн посіла 56 місце, з одного, боку радує, а з іншого заставляє замислитися: *згадаємо часи заможні люди запрошували з-за кордону гувернерів для навчання своїх маленьких дітей іноземної мови.*

Зараз цю проблему на себе взяла держава.

НАЙАВТОРИТЕТНІШИЙ ЛІДЕР УКРАЇНСТВА

УДК 94(477)“388”

29 вересня – 145 років від дня народження **Михайла Сергійовича Грушевського**, політичного діяча і публіциста, найвидатнішого українського історика, організатора української науки.

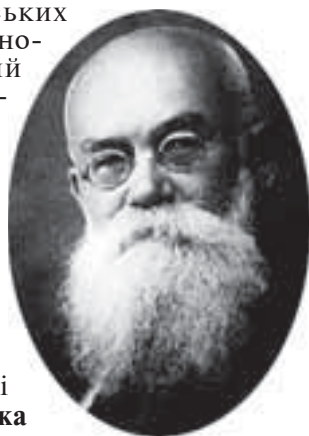
М.С. Грушевський народився 1866 р. в м. Холм (Польща) в родині педагога-славіста. У 1880 р. закінчив історико-філологічний факультет Київського університету. Отримавши ступінь магістра (1894 р.), очолив кафедру історії Східної Європи Львівського університету, якою керував до 1914 р.

У 1887 р. очолив Наукове товариство ім. Т. Шевченка, редагував його „Записки”, був головою історичної секції та Археологічної комісії. З його ініціативи почав виходити друком „Літературно-науковий вісник”. М. Грушевський створив у Львові наукову школу істориків України, до якої входили С. Томашівський, О. Терлецький, М. Кордуба, І. Крип'якевич, І. Кривецький та ін. У 1898 р. вийшов перший том десяти томної „Історії України – Руси”, в 1904 р. в Петербурзі – „Нарис історії українського народу”, в 1911 р. – „Люстрована історія України”.

Політичну діяльність розпочав у Галичині. Як загаль-

новизнаний лідер українства в 1908 р. очолив Товариство українських поступовців, що об'єднувало тоді більшість українських партій та національно-громадських організацій. Був неодноразово заарештований як український сепаратист і „мазепинець” перебував на засланні в Сибірську (1915 – 1916 рр.). Мешкав у Москві (вересень 1916 р. – березень 1917 р.). Волю принесла Лютнева революція в Петрограді.

4 березня 1917 в Києві утворюється **Українська Центральна Рада**, головою якої заочно обрано Михайла Грушевського. Викликаний телеграмою, 12 березня він повертається з Москви до Києва. На посаді Голови Української Центральної Ради УНР Михайло Грушевський пропрацював з 27 березня 1917 р. по 29 квітня 1918 р. Центральна Рада ж діяла протягом 14 місяців. Першим Універсалом було проголошено автономію України в складі Російської Федеративної Республіки. Третім Універсалом Центральна Рада проголосила Українську Народну Республіку, а 22 січня 1918 Четвертим Універсалом – повну політичну незалежність України від Росії.

Укладачі:
Ольга
ВИГОВСЬКА
Олексій
ВИГОВСЬКИЙ

29 квітня 1918 в Києві відбувся державний переворот і влада перейшла до рук гетьмана Павла Скоропадського. Грушевський деякий час (у лютому – березні 1919 року) перебував у Кам'янці-Подільському, де редагував газету „Голос Поділля”, в 1919 р. виїхав за кордон.

У Відні заснував першу наукову установу в еміграції – Український соціологічний інститут. У 1923 р. був обраний дійсним членом Української академії наук. У 1924 р. знову повернувся до Києва, відновив діяльність історичної секції Українського наукового товариства, очолив Археологічну комісію, редагував журнал „Україна”. В 1923–1927 рр. вийшла фундаментальна „Історія української літератури” в

5-ти томах. У 1929 р. вченого обрано дійсним членом АН СРСР.

У березні 1929 р. був звинувачений в українському буржуазному націоналізмі і висланий до Москви. Створені ним наукові установи було ліквідовано, співробітників та учнів здебільшого заарештовано й репресовано.

Залишив величезну спадщину – близько двох тисяч наукових праць, низку оповідань, драматичних творів, віршів. Помер 25 листопада 1934 р. в Кисловодську. Похований у Києві на Байковому кладовищі.

ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ

У Києві, Луцьку, Барі та Львові споруджено пам'ятники Михайлу Грушевському, а у місті Козятин на Вінниччині – невеликий постамент.

Михайлові Грушевському відкрито меморіальні дошки у Відні, Празі, Варшаві, Холмі (нині Польща), Тбілісі, Казані, Москві.

Його іменем названі вулиці, проспекти та площі в Україні. Зокрема, на вулиці Грушевського в Києві розташовані будівлі Верховної Ради та Кабінету Міністрів України. Є проспект Грушевського в Кам'янці-Подільському та Луцьку, вулиця Грушевського в Хмельницькому, Одесі, Львові, Чернівцях, на якій розташоване, зокрема, приміщення ОДА. Також ім'я Грушевського присвоєно Барському гуманітарно-педагогічному коледжу (див. С.110).

У спадок від української зарубіжної історіографії сучасній українській спільноті дістався міф про Грушевського – президента УНР, запроваджений Дмитром Дорошенком. Міф прижився в публіцистиці й у науковій літературі.

Це ймовірно пов'язане з тим, що ще одне значення слова президент – голова (рос. председатель). Зокрема Грушевський послуговувався візиткою, де був напис французькою мовою „President du Parlement D'Ukraine” (президент парламенту України – тодішній відповідник сучасного Голови Верховної Ради України), а також пізніше підписувався „бувший президент Української Центральної Ради”. В протоколах засідань Ради він називався українським словом „голова”. Таким чином Грушевський був *головою Центральної Ради УНР*.

За доби Центральної Ради Грушевський був вищою посадовою особою УНР, якщо й не харизматичним, то найавторитетнішим лідером українства. За влучним висловом М. Ковалевського, він виконував „верховну функцію репрезентанта держави”. Можливо, саме це дало підстави А. Жуковському назвати Грушевського „першим некоронованим президентом української держави”.

ПЕРШИЙ УКРАЇНЕЦЬ У ЄВРОПІ

УДК 94(477)“388”:378

170 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

Цей рік є знаковим для нашого університету, адже ми святкуємо 170 років від дня народження справжнього патріота, духовного вчителя українців, вченого – Михайла Драгоманова!

Михайло Драгоманов... Що ж одразу спадає на думку? Учитель істини і речник свободи думки, віри, слова, справжній учений. Ім'я Михайла Драгоманова можна знайти в усіх енциклопедіях та довідниках історії, філософії, філології, фольклористики, політології. Він також залишив тривкі сліди в культурології, журналістиці, економіці й публіцистиці.

„Перший українець у Європі”, – так називали М. Драгоманова його сучасники. І це справедливо. Він відтворював українську культуру, ґрунтував українську освіту і виховання як загальноєвропейські цінності. Нині виповнюється 170 років від дня народження великого українця. До цієї дати університет підготував низку заходів як українського, так і міжнародного рівнів, адже закладена М.П. Драгомановим та його видатними послідовниками, зокрема Іваном Франком та Лесею Українкою, ідеологія українського національно-культурного і освітньо-виховного творення є стрижневою в сучасній ді-

альності нашого навчального закладу.

Про Михайла Драгоманова видані численні дослідження, однак і на двадцятому році незалежності України все-таки він залишається ще недооціненим і недостатньо знайомим як на батьківщині, так і у світі. І це при тому, що Драгоманов, без перебільшення, – ключова, знакова фігура українського суспільного, наукового і громадсько-культурного життя 60–90-х рр. ХІХ ст. Він належить до когорти тих світочів українства, чії ідейні впливи продовжуються й нині. Михайло Драгоманов є символом України, який повертає народ і культуру до власних історичних коренів, батьківських традицій, ідентичності й ментальності та одночасно вводить українців у лоно європейської цивілізації.

Віктор АНДРУЩЕНКО

Ректор НПУ імені М.П. Драгоманова, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України, доктор філософських наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України

Укладачі: Ольга ВИГОВСЬКА Олексій ВИГОВСЬКИЙ

Драгоманівка – правопис, що поширювався в Україні наприкінці ХІХ століття. Одним з головних його авторів був Михайло Драгоманов, через це й отримав таку назву. Драгоманівка ґрунтується на фонемічному принципі „один звук – одна буква”. З огляду на це з алфавіту усунуто букви і, я, є, ю, ь та щ. Замість кириличної „й” введено латинську „j”, тобто писати *jasla* замість *ясла* тощо.

„Педагогічні кадри”. – 2011. – №7 (1617), вересень.

ВЕЛИЧ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА В ІСТОРІЇ*

Володимир ЛИТВИН

Голова Верховної Ради України, академік НАН України, доктор історичних наук, професор, Герой України

На фото: Учасники ювілейного зібрання – ректори європейських університетів, викладачі й студенти НПУ, наукова й мистецька еліта в залі Національної опери України імені Тараса Шевченка

Впантеоні українських інтелектуалів та політиків модерної доби М.П. Драгоманов неаперечно посідає почесне й унікальне місце. Він постає у багатоманітних, суперечливих

і навіть взаємовиключних іпостасях та образах. Космополіт та інтернаціоналіст, ліберал і соціаліст, конституціоналіст і федераліст, гуманіст і демократ, революціонер і еволюціоніст, державець і анархіст, прихильник протестантизму та релігійний вільнодумець, адепт традиційних цінностей і політичних модернізацій – таке розмаїття інтелектуальних, культурних і політичних ролей цього справжнього велетня української думки повсякчасно дивували і бентежили його сучасників, послідовників та опонентів, збуджували, продукували цікавість багатьох учених, політиків і громадських діячів, кожен з яких брав з його спад-

щини свої специфічні засоби. Хто тільки не послуговувався творчим доробком М. Драгоманова: соціалісти, соціал-демократи, революціонери. Незабутнього 1861 року над прахом Т. Шевченка він сказав пророчі слова: „*Той, хто йде служити народові, тим самим стає на шлях війни*”. І ці слова підтверджують його життя.

60–70-і роки, коли він з’явився на політичній, науковій та культурній авансцені, зазвичай пов’язують із загальноєвропейським апогеєм творення нації і національних держав. Перебуваючи в цей період у 3-річному закордонному відрядженні, коли на вулицях і площах Берліну мешканці святкували перемогу німецької зброї у франко-пруській війні, М. Драгоманов сформулював один із найважливіших постулатів своєї суспільно-політичної та культурної програми, який проніс до кінця життя: не може бути сталого стрімкого і плідного розвитку на основі аполотгії імперського шовінізму та національної виключності. М. Драгоманов зумів розгледіти марево великодержавного шовінізму, вважав, що прихильність народу до своєї країни тільки тоді виграє, коли він позбудеться ненависті до інших і освітиться світлом вселюдського спрямування до європейської цивілізації та загального поступу. Відстоював думку про сполучення національних та гу-

* З виступу В. Литвина на ювілейних урочистостях.

маністичних ідеалів, які ми сьогодні називаємо універсальними, точніше загальнолюдськими цінностями. Так народилася знаменита формула М. Драгоманова: *космополітизм в ідеях і цілях, національність в ґрунті і формах культурної праці*. Космополітизм великого мислителя був гуманістичним за своєю сутністю позаяк проголошував духовну спільку України з усім культурним європейським світом.

Майбуття країни він убачав у вільній і рівноправній єдності європейських народів. Обстоюючи найширшу міжнародну співпрацю та багатоманітність культурних, духовних, наукових, політичних і контактних напрямлень, Драгоманов завжди категорично й рішуче обороняв рівноправний і вільний розвиток національностей та мов, передусім української мови, літератури, культури. У 1888 році на Міжнародному літературному конгресі в Парижі, на якому головували В. Гюго та І. Тургенев, український мислитель рішуче засудив указ про заборону видання в Росії оригінальних творів українською мовою.

Ідея обстоювання волі і свободи людини за будь-яких суспільних катаклізмів посідала визначне місце в його політичній концепції. Воля особистості розглядалася ним як наріжний камінь свободи будь-якого суспільства, запорука його стабільності та процвітання.

М. Драгоманов палко вболівав за змагання народів, націй, насамперед слов'ян, які прагнули досягнути незалежності та самовизначеності. Виразно

ІНТЕЛЕКТУАЛ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ҐАТУНКУ

М.П. Драгоманов – український публіцист, історик, філософ, економіст, літературознавець, фольклорист, громадський діяч, нащадок службовця козацької держави Б.Хмельницького, народився 1841 р. в м. Гадячі на Полтавщині в дворянській сім'ї. Він народився не 30 вересня (як указано в усіх довідкових виданнях), а 18-го, як пише газета НПУ імені М.П. Драгоманова „Педагогічні кадри”, згідно з церковним метричним документом, віднайденим проф. В.І. Борисенком. У 1863 р. закінчив історико-філологічний факультет Київського університету, де після захисту дисертації обіймав посаду доцента. Упродовж двох років перебував у науковому відрядженні в бібліотеках Німеччини, Італії, Австрії, Польщі, де познайомився з представниками передової європейської науки.

Ще студентом брав активну участь у діяльності київської „Громади”, очолював її ліве крило. У 1875 р. був звільнений з роботи в університеті за політичну неблагонадійність й емігрував за кордон. У Женеві видавав збірку „Громада” – перший сучасний український політичний часопис. З його допомогою були надруковані романи Панаса Мирного, М. Павлика та інших авторів. Написав низку памфлетів та наукових праць, спрямованих проти російського самодержавства, закликав до боротьби проти деспотії, за рівноправність людей будь-якої національності, виступав за федеративне влаштування державного управління. Розробив перший в історії всеросійського визвольного руху проект федеративної конституції „Вольный союз”, теоретичні засади якого не втратили актуальності донині. Досліджував історію України та народної словесності. Його багатогранна наукова, публіцистична і громадська діяльність мала значний вплив на розвиток українського політичного життя.

В останні роки на запрошення болгарського уряду працював професором Софійського університету. Помер 2 липня 1895 р. в Софії.

відчував своєрідність кожної країни, щиро захоплювався досягненнями європейської культури, науки, освіти і постійно їх пропагував в українських суспільно-політичних, науково-популярних та освітніх виданнях. Інтелектуал європейського гатунку, М. Драгоманов абсорбував і критично переосмислив ідеї багатьох діячів, учених та мислителів тодішньої Європи, саме вони сформували його тонке багатогранне та плюралістичне світосприйняття, позбавлене світоглядних крайностей або політичних екстремів. В його самотній спадщині відображені теорії цілої плеяди найвизначніших інтелектуалів XIX ст.: Ч. Дарвіна, Т. Маккавея, К. Маркса, Е. Фрімена, багатьох інших вчених, політиків, письменників, культурно-громадських діячів. Академік Єфремов метафорично нарік Драгоманова „першим українським аташе при дворі європейської культури”. І справді, визначальною рисою Драгоманова було те, що він ніколи не замикався в усіх рамках українських проблем, завжди дивився у європейському та світовому масштабі, причому прагнув розглядати їх у контексті магістральних цивілізаційних перетворень. Це давало йому підстави для твердження, що від княжих часів Україна-Русь була складовою європейськості попри межове, пограничне положення між Європою та Азією. Саме за європейським вектором розгорталися провідні суспільно-культурні рухи, які проходили в період Ренесансу та реформації. М. Драгоманов досить часто вишукував аналогії щодо знакових подій з обсягу різних національних історій, прагнув досягнути і продемонструвати зіставлення, наприклад, порівнював Переяславський договір 1654 року Б. Хмельницького з Московією з Великою хартією вольності 1215 року, підписану англійським королем і народом. Він робить висновок, що Україна, хоч і з запізненням, але йшла в європейському напрямі.

Він повсякчас відстоював тезу про нагальну потребу знати українську минувшину в загальноєвропейському контексті. Це є визначаль-

ним для розуміння тих запитів, які М. Драгоманов адресував до української історії. Праці вченого з української етнології, фольклору заслужено принесли йому європейську славу і поставили на один шабель з кращими інтелектуалами того часу.

Сьогодні багато говориться про захист прав людини, в часи Драгоманова ця тема практично не зачіпалася, в кращому разі посилалися на декларацію людини і громадянина і Декларацію незалежності США, які захищали права громадян лише певної категорії. Але Драгоманов був одним із перших, хто ратував за права людини, що згодом було закріплено в Європейській конвенції 1950 року. Для нього соціальний стан був не важливим, права потрібно захищати будь-кого. Але права царів практично не порушувалися, окрім права на життя. Але й тут М. Драгоманов був безкомпромисним. Сучасникам потрібно було вжахнутися від катастрофи з американськими вежами, аби зрозуміти, яку загрозу несе тероризм. М. Драгоманов попереджав про це 125 років тому.

Панує переконання, що союз європейських народів нині оптимальний, цивілізований спосіб життя на континенті. Експерти подають як новаторську ідею пропозицію створення федеративного союзу європейських народів. Повернімося до Драгоманова і вчитаймося в його бачення існування європейських народів, про це він говорив ще в позаминулому столітті, і не варто припускати помилки, все зводити до федерації лише слов'янських народів, про неї говорив Драгоманов, але як про початок загального процесу об'єднання. Історія розпорядилася векторно інакше. Процес об'єднання Європи почався із Заходу, а не Сходу. Але це відбувається за Драгомановим. Ми рухаємося в тому ж потоці, що й решта європейських країн, хоча й відстаємо. Цей рух до загальноєвропейської родини є для України ключовим пріоритетом, який ще в XIX столітті сформулював наш великий співвітчизник Михайло Драгоманов.

УКРАЇНСЬКОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ЛІЦЕЮ – 20!

УДК 37.018.5"387" (477)

*Усі стежки юнацьких наших літ
Ведуть сюди, до нашого ліцею...
Тут оживає мрія всіх сторіч
І цвіт душі моєї України...*

Український гуманітарний ліцей при Київському національному університеті імені Тараса Шевченка – це частина величної історії національної освіти.

Заклад замислювався як мрія... Мрія про Україну й українців, про сучасну освіту, мрія про свободу і незалежність, про унікальність кожного і всіх. Мрія про повну реалізацію обдарувань Дитини, про родинні взаємини, мрія про особливий ліцейний Дух... Ліцей починався як мрія про школу, де пануватиме культ духовності – ідеалів, знань, переконань, єдності слова і діла, краси помислів і вчинків, професіоналізму, культури мислення, почуттів і життєдіяльності. Творці нового закладу знали: якщо плекатимемо той дух – буде ліцей! *Сьогодні Український гуманітарний ліцей – це:*

- авторський інноваційний навчальний заклад у складі навчально-наукового комплексу „Сучасна освіта” разом з Київським національним університетом імені Тараса Шевченка (на чолі) та фізико-математичним ліцеєм;
- справжній інтелектуально-духовний центр плекання національної еліти України;
- нова якість освіти;
- профільна освіта міжнародного рівня для 320-х старшокласників від 15 до 17 років (9-11 класи);
- формування свідомих гро-

- мадян України з державним мисленням;
- золота десятка столиці;
- навчання та виховання здібної та обдарованої молоді;
- розвиток особистості, що поєднує самопізнання з відкриттям природи буття людини, всесвіту і суспільства, нації і людства;
- осередок творчої самореалізації особистості та педагогіки успіху;
- персоніфікований досвід Учителя-Майстра: колектив високопрофесійних педагогів, серед яких науковці, заслужені вчителі України, відмінники народної освіти України, учителі методисти, переможці та лауреати Всеукраїнського та міського конкурсу „Учитель року”, „Куратор року”;
- храм науки, центр експериментальної роботи за програмами „Ліцей – родина”, „Розробка та впровадження перспективних освітніх технологій”;
- це школа віри і любові, школа, якій довіряють;
- щорічні науково-практичні семінари та конференції;
- дванадцять науково-методичних збірок та навчальних посібників, авторські програми, проекти;

Ганна САЗОНЕНКО

Директор Українського гуманітарного ліцею КНУ імені Тараса Шевченка, Народний учитель України, кандидат педагогічних наук, член редакційної Ради журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”, президент „Партнер-клубу”

Заняття у приміщенні Верховної ради України. Виступає Леся Оробець, народний депутат України (колишня випускниця Ліцею)

Центр міжнародного співробітництва ліцею – це вільна діяльність ліцеїстів та вчителів, в якій ми мандруємо, знайомимось, вивчаємо і презентуємо себе. Глобалізований світ цікавий у своєму розмаїтті, він спонукає до генерування нових ідей, але і вчить „свого не цуратися”. Саме тому співпрацю ліцею зі світовою спільнотою можна назвати співдіяльністю, співпартнерством, співтворчістю. Заклад плідно співпрацює з діаспорою Придністров'я, Казахстану, Грузії, Австралії, Америки, Канади. Досвід шкільництва діаспори стає надбанням материкової України.

Із метою творення європейського простору високоякісної освіти для майбутнього 26 червня 2004 року було засновано елітний освітянський „Партнер-клуб”, який об'єднав інноваційні заклади різних регіонів України та українських шкіл зарубіжжя. Учасники Міжнародного освітянського „Партнер-клубу” – ефективні школи на чолі з директором-стратегом Ганною Сазоненко. Члени клубу – єдина команда лідерів, яких спонукала об'єднатися потреба „революціонувати” освіту, допомогти кожному реалізувати особисті та корпоративні задуми, створити акмеологічну модель свого закладу.

Картинна галерея ліцею (рік народження – 1992), фонд якої становить 160 експонатів. Із 2005 року Музей має звання „Зразковий музей” при навчальному закладі системи Міністерства освіти і науки України. У колекції представлені твори найвидатніших сучасних митців – лауреатів Державної премії імені Тараса Шевченка, народних художників України, заслужених діячів культури України – Т. Яблонської, О. Заливахи, І. Марчука, Ф. Гуменюка, А. Антонока та ін.

Ліцей нагороджено

- Почесними грамотами: Міністерства освіти та науки України, Кабінету Міністрів України, Президента України, національної комісії України у справах UNESCO, Голови Верховної Ради України, Національної академії педагогічних наук України (1995 – 2006 рр.).
- Ліцей тричі присуджено Почесне звання „Лідер сучасної освіти” (2007, 2009, 2010 рр.).
- Ліцей нагороджено орденом „За розбудову України” імені Михайла Грушевського IV ступеня, орденом Святого Рівноапостольного князя Володимира Великого II-го ступеня, Бронзовою медаллю та 4-ма Золотими (2010 – 2011 рр.) міжнародної виставки „Сучасні навчальні заклади”.

- унікальна освітня база;
- 21 навчальний кабінет, обладнаний сучасними технічними засобами;
- 2 комп'ютерні аудиторії, Інтернет, 10 мультимедійних комплексів;
- хореографічний та тренажерний зали, тенісний корт;
- медіатека, укомплектована найсучаснішою літературою;
- центр „Здоров'я” (методичний кабінет, фітобар, кімната психологічного розвантаження, механічний масаж);
- затишна кав'ярня;
- історико-мистецький центр, який включає картинну галерею сучасного українського малярства, відзначений дипломом „Зразковий музей”, музей „Культурна спадщина України”, музей історії ліцею;
- методичний кабінет, актова зала, зимовий сад;
- щорічні перемоги учнів на Всеукраїнських олімпіадах, конкурсах наукових робіт Малої академії наук;
- активна участь у телепроєктах, конкурсах, інтелектуальних та ділових іграх;
- школа життєтворчості;
- творчі партнерські зв'язки з вітчизняними та зарубіжними навчальними закладами.

Педагогічний колектив має багаторічний досвід експериментальної роботи з утілення інноваційних ідей у галузі освіти. У центрі дослідницької роботи – гармонізація стосунків „Учень-родина-учитель-соціум-довкілля”. Результатом дослідження стало втілення ідей етнопедagogіки: засвоєння традицій і цінностей української родини, виховання почуття честі роду й відповідальності за продовження родинних традицій у поєднанні з толерантним ставленням до інших культур і народів. У 2010 році розпочато новий експеримент „Здорова дитина

— стабільна країна”, створюється здоров’язберігаюче середовище, в основі якого тісний взаємозв’язок усієї ліцейної родини — учнів, батьків, медичних працівників, психологічної служби.

УГЛ виробив своєрідну формулу виховання своїх ліцейців, яку назвав „Школа-Родина”, де вчителі на чолі з директором ліцею **Г.С. Сазоненко** створили осередок великої родини. Педколектив виходив із переконань, що *людський соціум, як і родина, прагне до єдиного — виховання майбутніх поколінь — громадян України*. Адже тільки еліта може виховати еліту. Базовою основою виховної системи ліцею є Концепція національного виховання „Громадянин України XXI століття”.

Ліцей — це не просто застигле поняття, це стан активності... Ліцей здатен перетворити потенційне в актуальне, трансформувати зовнішнє у внутрішнє, наповнювати життя діяльнісним сенсом...

Ліцейно-громадська модель управління відтворює в собі Родинний ланцюг мудрості, справедливості, відповідальності, розуміння й тепла, що переходить від учителя — ліцейсту, від батька до сина, від матері — доньці, узаконюючи в собі Вічність як рух, розвиток, дію.

Перегортаючи сторінки історії ліцею, розумієш, що заклад не просто навчально-виховний, це острівце культури, інтелекту, людяності, родинності, толерантності, творчості, постійного руху, вдосконалення.

Тож хай і в майбутньому зростають здобутки чудового педагогічного колективу, горить вогонь Віри, Надії, Любові в серці кожного ліцейста!

Захист проектів під час проведення Всеукраїнського історико-географо-мистецького симпозиуму „Я і моя Україна”, УГЛ, 2009

ВІДЗНАЧАЄМО СВІЙ ЮВІЛЕЙ ВЛАСНОЮ ПРАЦЕЮ!

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Головне управління освіти і науки
виконавчого органу Київської державної адміністрації
Український гуманітарний ліцей Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

На честь 20-річчя з дня заснування Українського гуманітарного ліцею Київського національного університету імені Тараса Шевченка **13-14 жовтня 2011 року** відбудеться Міжнародна науково-практична конференція (ліцейів, гімназій, колегіумів, коледжів — структурних підрозділів університетів України)

**„СИСТЕМА НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ:
європейські реалії та українські перспективи”.**

Обговорюватимуться такі питання:

1. Неперервна освіта в контексті реформування системи вищої освіти.
2. Неперервна освіта в умовах глобалізованого світу (європейський досвід).
3. Моделі неперервної освіти: варіативність підходів.
4. Формальна, неформальна, інформальна освіта в структурі освіти упродовж життя.
5. Проектування, зміст, технології в системі неперервної освіти.

Детальніше: <http://www.uhl-edu.kiev.ua>
E-mail: uhl-edu@ukr.net
Tel/fax: (044) 253-07-89

З ПЕРШИМ ДЕСЯТИЛІТТЯМ!

УДК 37.018.5"387"(477)

Десятилітню дистанцію в безперервному освітньому марафоні Обласним гуманітарним ліцеєм для обдарованих дітей із сільської місцевості при Барському гуманітарно-педагогічному коледжі імені М. Грушевського успішно подолано. За плечима – роки наполегливої і сумлінної праці, попереду – незвідані горизонти, нові завдання та перспективи. Для ліцею цей час не пройшов даремно: сьогодні він справжній осередок обдарованої сільської молоді, кузня інтелектуальної еліти області, навчальний заклад, який забезпечує поглиблену творчу й особисту реалізацію вихованцями власного потенціалу і не шкодує сил для модернізації та вдосконалення навчально-виховного процесу.

**Петро
САВЧУК**

8 лютого 2001 року Указом Президента України Л. Кучми була затверджена Програма роботи з обдарованою молоддю на 2001-2005 роки, якою передбачалося відкриття обласних ліцеїв-інтернатів для талановитої молоді. Тут і бере початок історія Обласного гуманітарного ліцею для обдарованих сільських дітей Вінниччини, який був

створений на базі тоді ще Барського педагогічного училища. Ініціатори створення ліцею – Вінницька обласна рада, Управління освіти і науки облдержадміністрації – ставили за мету підтримати обдарованих учнів із сільських шкіл, дати їм можливість здобувати сучасні знання, забезпечити всебічний розвиток особистості, адже душа сільської дитини більш тонка й чутлива до всього, що відбувається в нашому житті.

Як відомо, навчальні заклади такого призначення здебільшого відкривалися в обласних центрах при університетах. Однак **М.Х. Комісарчук**, тодішній директор Барського педагогічного училища, вже давно виношував у своєму серці мрію про школу нового типу в стінах педагогічного училища. Під керівництвом **Петра Несторовича Савчука** (тоді заступника директора з навчальних та організаційних питань, сьогодні – директор Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені Михайла Грушевського) адміністрацією коледжу було передбачено цілий ряд організаційно-педагогічних заходів для відкриття й початку роботи ліцею. 1 вересня 2001 року життя в коледжі завирувало з появою ліцеїстів, які за своїми здібностями і природними задатками потребували творчого освітнього середовища,

**Людмила
ХІЛІНСЬКА**

інтелектуального оточення, педагогічної підтримки і широкого спілкування.

Пріоритетний напрям діяльності Обласного гуманітарного ліцею – розвивати й підвищувати інтелектуальний потенціал нації, плекати Людину, творити особистість, допомагати кожному учневі розкрити природні таланти, вдало спроектувати своє майбутнє. За такими принципами працює керівник ліцею Людмила Валентинівна Хілінська, викладач вищої категорії, викладач-методист, відмінник освіти України; у 2007 році Міністерством освіти і науки України нагороджена нагрудним знаком „Василь Сухомлинський”, у 2008 році – нагрудним знаком „Антон Макаренко”.

Підсумки десятилітньої роботи ліцею – це авторитет серед педагогічного товариства, вихованців та батьків, загальне визнання напрацьовань та здобутків закладу. А їх є чимало! За 10-річну історію ліцею учні вибороли 114 перемог всеукраїнського та міжнародного рівня у різноманітних наукових, літературно-мистецьких конкурсах, предметних олімпіадах. Упродовж п'яти років команда ліцею бере участь у Всеукраїнському турнірі юних істориків, з них 4 роки поспіль здобуває призові місця! Налагоджена позакласна та гурткова робота, розвинена система учнівського самоврядування. Це високий результат, досягти якого можна лише щоденною копіткою та наполегливою працею колеж-

тиву навчального закладу. Випускники ліцею – це якісне поповнення українського студентства в системі безперервного навчання (ліцей-коледж-університет або ліцей-університет), а в перспективі – надійне майбутнє нації.

Десятирічна історія розвитку ліцею дозволяє стверджувати, що найкраща школа – це та, де відчувається чуття єдиної родини, де, за К. Ушинським, „дух закладу живе не в стінах, а в характері більшості вчителів і від них переходить до характеру вихованців”, де кожен ліцеїст (чи то сьогоднішній, чи то вчорашній) відчуває тепло родинного вогнища й усвідомлює свою причетність до подальшого творення історії ліцею.

Нехай і надалі панує в ліцеї атмосфера духовного життя! Нехай працює благородний розум і світла душа! Нехай пер емагає філософія серця і високого духу, а ґрунтовні знання і масштабне світобачення сформують нову національну еліту!

Випускники про ліцей:

*це дім,
де панує
затишок;
це те, що вчора
було щастям;
острівець мудрості й життєвих цінностей;
сходинок
вгору, до майбутнього;
велика дружба родини;
місце випробувань;
шлях до самопізнання,
самовизначення;
шанс розкрити свій талант та здобути ґрунтовні знання.*

Сила ліцею у дружньому єднанні!

Вітаємо!

БОСЕНКО Маріанну Іванівну, директора гімназії № 48 м. Києва, доцента, кандидата педагогічних наук, члена редакційної Ради нашого журналу, учасника всіх його заходів, з присвоєнням почесного звання „Народний вчитель України”.

НАШИХ ЮВІЛЯРІВ:

СРЕСЬКА Олега Вікторовича, директора департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, шанованого автора, найоб'єктивнішого експерта та члена журі різноманітних конкурсів нашого журналу, щирою другом керівників шкіл;

СУХОМЛИНСЬКУ Ольгу Василівну, академіка-секретаря Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України, доктора педагогічних наук, професора, доньку ушлавленого українського педагога й знаного у світі директора школи, яка своєю плідною працею утвердила й поширила ідеї В.О. Сухомлинського;

МОРЗЕ Наталію Вікторівну, директора Навчально-наукового інституту Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента НАПН України, автора нашого журналу;

ПАЛТИШЕВА Миколу Миколайовича, заслуженого вчителя України, Народного вчителя СРСР, автора визнаної в країні „Поетапної системи навчання фізики”, героя та експерта проекту „Педагогічно-новатори в Україні”, нашого постійного дописувача й друга журналу;

РАДКЕВИЧ Валентину Олександрівну, директора Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, доктора педагогічних наук, члена-кореспондента НАПН України, ініціатора й організатора багатьох значущих і масштабних заходів для керівників середньої освіти;

ГОРДІСНКО Олену Василівну, лікаря вищої категорії, нашим читачам відомі її як філософсько-практичні, так і медично-профілактичні поради щодо збереження здоров'я, автор і учасник заходів журналу, його експерт з проблем здоров'язбереження;

ПАВЛОЦЬКОГО Матвія Ароновича, заступника директора типографії, яка випускала в світ наш журнал протягом десятиліття, знаного майстра поліграфії, який своєю майстерністю додавав вишуканості нашому журналу;

ШАРОМОВУ Віру Родіонівну, доцента кафедри природничо-математичної освіти Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, заслуженого працівника освіти України, автора понад 60 публікацій, яка першою в Україні провела методичні фестивалі вчителів фізики та астрономії.

*Добра і радості бажаєм,
Благословення Божого
на все життя,
Нехай Господь
оберігає
на многії і благії літа!*